

Програма сприяння Парламенту II
Програма розвитку законодавчої політики

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ВЛАДА І СУСПІЛЬСТВО: діалог через громадські ради

Київ – 2011

УДК 323.21
ББК 66.3(4УКР)12
В57

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державного інституту розвитку сім'ї та молоді (протокол № 4/10 від 21.12.2010 р.)*

Авторський колектив:

Шайгородський Ю. Ж., наукова редакція, вступ, розділ 1 (1.1, 1.3–1.5), рекомендації;

Андрійчук Т. С., розділ 1 (1.2, 1.5);

Дідух А. Я., розділ 2 (2.5), статистичне опрацювання даних;

Мішин А. О., розділ 1 (1.4);

Меркоган К. П., розділ 2 (2.3);

Романова Н. Ф., розділ 1 (1.4), розділ 2 (2.1, 2.2), рекомендації;

Ярошенко О. В., розділ 2 (2.4).

Збір матеріалів:

А. Дідух, Н. Йовка, А. Мішин, Н. Романова, О. Цукор, М. Чайковський,
Ю. Шайгородський, М. Яромицький, О. Ярошенко.

Влада і суспільство: діалог через громадські ради : монографія /
В57 Шайгородський Ю. Ж., Андрійчук Т. С., Дідух А. Я. [та ін.] ; за заг. ред.
Шайгородського Ю. Ж. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. – 148 с.
ISBN 978-966-437-218-0.

У книзі висвітлюються результати експертного дослідження діяльності громадських рад при центральних органах виконавчої влади України, проведеного Українським центром політичного менеджменту за підтримки Відділу демократії і врядування Місії USAID в Україні, Молдові та Білорусі відповідно до умов гранту № 121-A-00-03-00008-00 (Програма сприяння Парламенту II: Програма розвитку законотворчої політики) на замовлення Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Думки і твердження, висловлені в публікації, відображають особисту позицію авторів і можуть не збігатися з позицією USAID та Секретаріату Кабінету Міністрів України.

ББК 66.3(4УКР)12

© Програма сприяння Парламенту II
Університету штату Огайо, 2011

© Український центр політичного
менеджменту, 2011

ISBN 978-966-437-218-0

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ГРОМАДСЬКІ РАДИ В УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	
1.1. Особливості розвитку громадянського суспільства.....	11
1.2. Етапи формування громадянського суспільства в Україні.....	14
1.3. Огляд наукових досліджень, присвячених формуванню та розвитку громадянського суспільства.....	19
1.4. Участь громадськості в управлінні державними справами: стислий огляд зарубіжного досвіду.....	24
1.5. Громадські ради в Україні як форма залучення громадськості до формування та реалізації державної політики.....	27
Розділ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ РАД, УТВОРЕНИХ ПРИ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ	
2.1. Методика та організація дослідження.....	37
2.2. Загальна характеристика роботи громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади.....	37
2.2.1. Формування громадських рад.....	38
2.2.2. Склад і структура громадських рад при ЦОВВ.....	42
2.2.3. Документи, якими регламентується діяльність громадських рад..	51
2.2.4. Повноваження (функції) та права громадських рад.....	56
2.2.5. Планування роботи громадських рад. Проведення засідань.....	60
2.2.6. Взаємодія громадських рад з ЦОВВ.....	67
2.2.7. Матеріально-технічне забезпечення діяльності громадських рад..	69
2.2.8. Висвітлення діяльності громадських рад.....	71
2.2.9. Оцінка ефективності роботи громадських рад.....	74
2.3. Аналіз результатів опитування щодо діяльності громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади, проведеного через мережу Інтернет.....	77
2.4. Аналіз робочих матеріалів щодо висвітлення діяльності громадських рад.....	80
2.5. Особливості функціонування громадських рад на окремих прикладах..	86
ВИСНОВКИ	91
РЕКОМЕНДАЦІЇ	94
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

Ефективна взаємодія держави і громадянського суспільства є однією з важливих передумов розвитку демократії. Успішність цієї взаємодії зумовлюється постійним діалогом, удосконаленням практики взаємовідносин, активною участю громадян у державних справах.

Загалом взаємовідносини і взаємовплив громадянського суспільства і державної влади є визначальним фактором у забезпеченні демократичного розвитку країни, визначеного в Конституції України (Ст. 1) як створення "суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави". Природно, що реалізація цієї конституційної мети і є змістом діяльності українського громадянського суспільства. Саме ця обставина зумовлює партнерство органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства.

Актуальною залишається проблема встановлення необхідного балансу між державою та механізмами її впливу на громадянське суспільство, з одного боку, та громадянським суспільством і його механізмами саморозвитку і соціального контролю – з іншого. Такий баланс необхідний для побудови демократичної, правової, соціально орієнтованої держави.

Основні принципи, що визначають правовий статус громадських організацій, сформульовані в "Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі (2007)". Удосконалення українського законодавства у цьому напрямі є одним з ключових завдань на шляху розвитку демократичних засад. Разом з тим, окремі норми Закону України "Про об'єднання громадян" (№ 2460-ХІІ від 16.06.1992 р.) та деяких інших нормативно-правових актів містять положення, що суперечать європейським критеріям у цій сфері. Найістотнішими з них є унеможливлення створення спільних об'єднань фізичними та юридичними особами; поділ громадських об'єднань за їх територіальним статусом на міжнародні, всеукраїнські й місцеві; дозвіл громадським об'єднанням захищати права тільки своїх членів; ускладнена процедура реєстрації тощо.

Слід зазначити, що тривалий час Україна перебуває у процесі адаптації міжнародного досвіду, пошуку власного шляху гармонізації взаємовідносин влади і громадськості. І якщо, за оцінками авторитетних міжнародних інституцій, дотримання політичних прав і громадянських свобод в Україні тривалий час отримувало рівень "частково вільної" країни¹, то у 2005–2009 роках рейтинг країни за цими показниками сягнув оцінки "вільної" країни (єдиної на пострадянському просторі, окрім країн Балтії).

У іншому дослідженні² оцінка демократичного розвитку перехідних країн за різними напрямками діяльності здійснювалася за семибальною шкалою – від 7 балів (найгірша) до 1 балу (найкраща). За цими даними оцінка розвитку громадянського суспільства в Україні за останні роки значно поліпшилася у порівнянні з 1998 роком – від 4,75 бала (1998 р.) до 2,75 бала у 2006–2008 роках.

Однак сьогодні виникла низка серйозних проблем, які гальмують подальше зростання громадської активності та перешкоджають ефективній діяльності недержавних організацій у справі захисту прав і реалізації законних інтересів громадян. Це, зокрема:

- недостатня участь громадських організацій у процесі підготовки, публічного обговорення та прийняття управлінських рішень;
- несистемне інформування населення про організації громадянського суспільства (що, у свою чергу, є однією з головних причин низького рівня громадської активності та довіри громадян до інститутів громадянського суспільства);
- невідповідність чинного законодавства про громадські організації європейським стандартам регулювання організаційно-правових засад їх функціонування;
- недостатня фінансова база суб'єктів громадянського суспільства, у якій частка "пожертв" приватних вітчизняних та іноземних донорів становить 73 %, а частка держави – лише 2 %. І це у той час, як державне фінансування громадських організацій у країнах Центральної Європи становить 30–40 %, а в більшості країн Західної Європи є для них основним джерелом надходжень.

¹ За оцінкою міжнародної незалежної організації "Freedom House".

² "Freedom House" – "Nations in Transit".

За співвідношенням питомої ваги громадських організацій до кількості населення Україна продовжує суттєво поступатися іншим європейським країнам. Так, в Україні на 10 тисяч населення діє 11 зареєстрованих громадських організацій, в Угорщині – 46, у Хорватії – 85, в Естонії – 201. Діяльність громадських організацій охоплює практично всі сфери суспільного життя України. 2009 року в їх структурі за спрямуванням і видами діяльності найбільша питома вага (16,6 %) припадала на оздоровчі та фізкультурно-спортивні об'єднання. Об'єднання професійної спрямованості та молодіжні організації становлять, відповідно, 10,4 % та 9,9 % від загальної кількості громадських організацій, об'єднання ветеранів та інвалідів – 8,7 %, освітні, культурно-виховні – 5,2 %³.

Нині вже працює велика кількість представників громадськості та по-реформаторському налаштованих представників державної влади, які усвідомлюють важливість формування системи зовнішнього громадського контролю, прозорості політичних рішень, необхідності незалежних громадських експертиз і підзвітності влади перед суспільством, побудованої на принципах партнерства і взаємодовіри. Рівень цих взаємостосунків передбачає об'єднання зусиль влади й громадськості для пошуку шляхів і ресурсів для вирішення нагальних проблем і потреб. Це стає можливим при налагодженні ефективної взаємодії органів виконавчої влади з громадськими радами – консультативно-дорадчими органами, що діють при них.

Громадські ради створюються для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, встановлення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії цих органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики. Станом на листопад 2010 року при центральних органах виконавчої влади створено 51 громадську раду. Їх обов'язкове створення було передбачене постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 року № 1378⁴.

³ Громадські організації в Україні: Стат. бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2010. – С. 8.

⁴ Постанова "Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики", якою було затверджено Типове положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади.

Слід зазначити, що громадські ради створюються не тільки як механізм впливу громадськості на вироблення державної політики, але і як додатковий експертно-інформаційний ресурс для органів виконавчої влади (в залежності від сфери діяльності). Завдяки цьому громадські ради мають можливість суттєво підвищувати рівень довіри громадян до влади й запобігати протистоянню суспільства чинній владі через незадоволення політикою чи обмеженням громадянських свобод.

За останні роки в країні відбулися значні суспільно-політичні перетворення, які носили негативний характер для населення (наприклад, заходи щодо подолання економічної світової кризи), що дає підстави говорити про своєчасність та необхідність налагодження ефективної роботи громадських рад при центральних органах виконавчої влади.

Протягом листопада – грудня 2010 року Український центр політичного менеджменту за підтримки Відділу демократії і врядування Місії USAID в Україні, Молдові та Білорусі, відповідно до умов гранту № 121-A-00-03-00008-00 та Програми сприяння Парламенту II Університету штату Огайо, виконав дослідження діяльності громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади в Україні.

Метою дослідження було: аналіз стану та узагальнення досвіду взаємодії центральних органів виконавчої влади з громадськими радами, підготовка відповідних рекомендацій щодо розвитку цієї форми взаємодії центральних органів виконавчої влади і громадськості.

Об'єктом дослідження стала взаємодія центральних органів виконавчої влади та створених при них, відповідно до постанов Кабінету Міністрів України, громадських рад.

Відповідно, **предметом** дослідження став аналіз роботи громадських рад, які діють при центральних органах виконавчої влади.

Для реалізації мети були сформульовані такі основні **завдання** дослідження:

1. Вивчення особливостей розвитку громадянського суспільства в Україні та ролі громадськості в процесі вироблення державної політики.

2. Огляд зарубіжного досвіду участі інститутів громадянського суспільства у процесі вироблення державної політики.

3. Вивчення діяльності громадських рад при центральних органах виконавчої влади.

4. Розробка рекомендацій щодо удосконалення взаємодії центральних органів виконавчої влади з громадськими радами.

5. Підготовка пропозицій щодо подальшого методичного та організаційного супроводження діяльності громадських рад зі щорічним моніторингом їх діяльності.

6. Організація "круглого столу" з актуальних проблем розвитку взаємодії центральних органів виконавчої влади і громадських рад.

Структура книги, що відповідає меті та завданням дослідження, включає вступ, два розділи і десять підрозділів, висновки і рекомендації, додатки, містить 14 таблиць і 32 рисунки.

Розділ 1

ГРОМАДСЬКІ РАДИ В УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Особливості розвитку громадянського суспільства

Історія суспільного розвитку свідчить, що необхідною умовою демократичного поступу є взаємна відповідальність і взаємний контроль громадян і держави за станом дотримання основних прав і обов'язків. Необхідною складовою цього процесу є, з одного боку, готовність громадян використати власний потенціал на благо суспільства, з іншого – публічна відповідальність влади за свої дії. Розвинуте громадянське суспільство допомагає громадянам захищати свої інтереси, створює можливості для самореалізації в різних сферах суспільного життя і є серйозною перешкодою для можливих спроб узурпації державної влади.

Особливої гостроти проблема дослідження розвитку громадянського суспільства набула у другій половині ХХ століття. Відновлення інтересу до цієї проблематики простежується у 1970-х–1980-х роках. Причиною цього стали протести громадян проти тиску владних структур на суспільне життя. Саме в ці роки сформувалося нове трактування поняття "громадянське суспільство", яке пов'язують з іменами В. Гавела, Дж. Кіна, Е. Арато, К. Гаджієва, А. Міграняна, І. Кравченко та інших вчених. Узагальнюючи підходи цих науковців і політичних діячів, громадянське суспільство можна визначити як сукупність недержавних суспільних відносин та інститутів, що забезпечують можливість членам суспільства реалізувати свої громадянські права.

З-поміж різних теорій розвитку громадянського суспільства, за великим рахунком, можна вирізнити два напрями. Перший напрям визначає громадянське суспільство як особливу позадержавну сферу соціуму. В іншому випадку громадянське суспільство розглядається як вид соціуму, що ідентифікується з "узагальненим поняттям" держави. При цьому під державою мають на увазі саме владні політичні структури.

У методологічному контексті найпродуктивнішим визначають підхід, за якого громадянське суспільство є основою держави, а його становлення пов'язане з розвитком правової, соціальної, демократичної держави. Тільки за такої умови громадянське суспільство може розглядатися як суспільство зрілих громадян з високим рівнем

політичної культури, яке спільно з державою створює розвинені правові відносини.

Водночас громадянське суспільство – це суспільство вільних громадян, яке взаємодіє з державою заради спільного блага і розвитку. Дійове й сильне громадянське суспільство врівноважує "енергію" влади, яка без факторів стримування може перейти у стан агресії. Зрештою, покликання громадянського суспільства полягає в забезпеченні законних прав людини. Особа в такому суспільстві має гарантоване право вільного вибору форм економічного й політичного буття, ідеології, світогляду, а також можливість вільно висловлювати свої думки.

Отже громадянське суспільство можна описати як своєрідний соціальний простір, де люди взаємодіють як незалежні від держави індивіди. Саме рівень розвитку громадянського суспільства впливає на функціонування демократичних режимів⁵.

На сучасному етапі вже мало хто ототожнює громадянське суспільство з державою, навіть з правовою, оскільки в такому випадку громадянське суспільство втрачає свій сенс. Громадянське суспільство має виконувати функцію об'єднавчої ланки між індивідом і державою, "приватною" і "публічною" сферами, особистим і загальним інтересом.

Велику увагу до розробки ідей громадянського суспільства виявляли американські соціологи Р. Нісбет і П. Бергер. Вони вказували на особливе значення посередницьких структур між державою і громадянами, серед яких найвпливовішими визначали церкву, сім'ю, громаду, добровільні об'єднання тощо⁶.

Економічну основу громадянського суспільства мають становити ринкові відносини. Їх формуванню передують становлення різних форм власності з перевагою приватного капіталу. Регульована ринкова інфраструктура зумовлює ділову активність людей, створює передумови для ефективної праці. Наявність власності стає умовою свободи особистості в громадянському суспільстві. Але слід мати на увазі, що свобода без правових меж здатна зруйнувати саме громадянське суспільство.

⁵ Рудич Ф. М. Політологія: Підручник. – К.: Либідь, 2004. – С. 103.

⁶ Руткевич Е. Д. Развитие идей гражданского общества в истории социально-философской мысли // <http://www.rambler.ru>

У політичній сфері громадянське суспільство має забезпечувати усім громадянам вільну участь у державних і громадських справах. Держава і громадяни, за наявності закону й рівності перед ним, мають певний загальний інтерес та реалізують його. Тобто створюється демократична правова держава, де виключається дискримінація за національно-етнічними, політичними, релігійними, статевими чи віковими ознаками; забезпечується надійний законодавчий захист особистості й гідності громадянина, а саме: недоторканість його житла і майна, вільний вибір професії, визначення місця проживання, пересування країною та за її межами, таємниця листування, телефонних розмов та інших видів сучасного спілкування, свобода слова, друку та інформації тощо; реалізується вільне самовизначення людини в її світоглядних і духовних інтересах; забезпечується надійний захист громадянських прав з боку судових органів і громадських організацій.

Щодо соціальної і духовної сфер, то в них громадянське суспільство спирається на якнайширшу соціальну структуру, котра постійно змінюється і вдосконалюється. Саме у цій структурі встановлюються взаємини, пов'язані з індивідуальним вибором, політичними та культурними ціннісними орієнтаціями. Завдяки реалізації різнопланових інтересів забезпечується культурно-політичний плюралізм, важливий для нормального функціонування громадянського суспільства⁷.

Отже громадянське суспільство набуває вигляду сукупності суспільних відносин (економічних, соціальних, політичних, духовних), формальних та неформальних структур, які задовольняють спектр потреб і реалізують інтереси індивідів чи їх груп, адекватних досягнутому рівню суспільного розвитку.

Чим вищою є організація громадянського суспільства, тим повніше проявляється його єдність, інтегративність, що упорядковує, посилює різні індивідуальні, групові, організаційні центри.

Слід звернути увагу на те, що не будь-яку сукупність людей можна назвати громадянським суспільством, а лише ту, члени якої об'єднані спільними інтересами чи спільною метою життєдіяльності певної

⁷ Політологія: Навчальний посібник / Під ред. Щедрової Г. П. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. – С. 119–120.

спільноти. Загалом громадянському суспільству властиве органічне співіснування різних соціальних систем, інститутів, організацій, зацікавлених груп, об'єднаних загальними громадськими інтересами.

Таким чином, чим вищим є рівень розвиненості громадянського суспільства, тим більшою є міра свободи індивідуальності. Тільки за умови існування громадянського суспільства як органічної системи, що забезпечує творче самовираження людини, соціум набуває рис відкритості, одержує можливості для конструктивного саморозвитку. Можна стверджувати, що громадянське суспільство є своєрідним соціальним простором, у якому відкритість індивідів опосередкована їх взаємодією, умовами для самореалізації.

В процесі саморозвитку соціуму громадянське суспільство відіграє ще й своєрідну роль стабілізатора. Саме громадські структури покликані визначати норми, призначені для подолання руйнівних процесів боротьби різноспрямованих сил. Хаос у вигляді нескінченних суперечок ніколи не зміг би перетворитися на порядок, якби суперечності набували непримиренного характеру.

Суспільство, що має громадянську організацію, повинне самостійно, незалежно від держави, власними засобами спонукати окремого індивіда виконувати загальноприйняті норми⁸. Громадянське суспільство – це суспільство громадян з високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних властивостей, яке спільно з державою створює розвинені правові відносини. Отже, це суспільство рівноправних громадян, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага.

1.2. Етапи формування громадянського суспільства в Україні

Формування громадянського суспільства має тривалу історію. Перші його елементи на території сучасної України з'явилися в глибокій давнині. Ще у VII–V століттях до Р. Х. на землях теперішньої

⁸ Щедрова Г. П. Громадянське суспільство, правова держава і політична свідомість громадян: Монографія. – К.: Ісідо, 1994. – С. 22–23.

України функціонували рабовласницькі міста-держави Ольвія, Херсонес, Боспор, Феодосія з різними формами правління – від монархії до аристократичної та демократичної республіки.

Коли в IX столітті постала Київська Русь, то основними її державними інститутами були правитель (князь), князівська рада і народне віче. Як свідчать писемні пам'ятки, великими повноваженнями користувалося зібрання громадян. Повноваження віча поширювалися на всі функції державної влади, у тому числі й на вибори князя, укладання з ним договору та обговорення найважливіших питань суспільно-політичного життя.

Згодом, уже за доби феодалізму, селяни об'єднувалися в сільські громади, обираючи зі свого середовища представників своїх інтересів.

Особливе місце у формуванні громадянського суспільства належало козацтву. Як підкреслює Д. Дорошенко, один з найавторитетніших дослідників цього питання, козаччина була "не тільки найблискучішою, найефектнішою появою української історії, вона являє собою ще й добу найбільшого напруження сил українського народу і його державної, соціальної та культурної творчості"⁹.

Ідеї громадянського суспільства знайшли втілення в конституції Пилипа Орлика 1710 року. Хоча цю конституцію не було впроваджено в життя, вона мала велике значення як документ, який уперше в історії України де-юре зафіксував принципи, покладені в основу державно-політичного устрою, а також визначив, які саме і в якому порядку мають бути здійснені державні реформи в Україні. "Гетьманська влада мала бути обмежена і постійною участю в управлінні генеральної старшини, і генеральною радою; обмеження стосувались адміністрації, суду, виборів старшини, фінансів. Тричі на рік належало збирати сейм з полкової і сотенної старшини, депутатів і послів від запорозького війська. Передбачалася сувора окремішність державного скарбу від коштів, що виділялися за розпорядженням гетьмана. Значне місце відводилося демократичним правам усіх станів суспільства, особливо козацтва, а також правам міст"¹⁰.

⁹ Дорошенко Д. І. Нарис історії України. – К., 1991. – С. 152.

¹⁰ Див.: Угода та Конституція Пилипа Орлика // Права держави. – 1992. – № 5. – С. 8–9.

Поширенню ідей державності на українських землях значною мірою сприяв розвиток поняття "громадянин". З'явившись як термін після Французької революції XVIII століття, це поняття набуло широкого вжитку в усіх європейських країнах, в тому числі й в Україні.

Відносини окремих громадян і держави та її інститутів проявлялися через власність, сім'ю, різні організації. Кожний індивід у процесі своєї життєдіяльності так чи так був пов'язаний з функціонуванням тієї чи іншої організації або групи, що сприяло розвитку в ньому рис громадянина.

Роздумуючи над цим питанням, видатний український просвітитель Григорій Сковорода висунув ідею суспільної, позастанової цінності людей, рівності й однакової моральної значущості всіх видів трудової діяльності. Ці міркування близькі ідеям західноєвропейських мислителів щодо проблем формування та розвитку громадянського суспільства.

1 грудня 1991 року народ України на всенародному референдумі висловив свою суверенну волю побудувати українську незалежну державу. Але розпочався цей процес ще до референдуму – з ухвалення Верховною Радою України в липні 1990 року Декларації про державний суверенітет України. Зasadничим принципом цього документа було сучасне розуміння суверенітету народу як багатогранного поняття. Так, Декларація не обмежувалася проголошенням права народу України вирішувати свою долю. Вона визначала комплексне наповнення цього права – верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади республіки в межах її території, незалежність і рівноправність у зовнішніх стосунках. Декларація передбачала народовладдя, утвердження громадянства Української держави, її економічну самостійність, екологічну безпеку, національно-культурне відродження українського народу. Водночас гарантувався вільний національно-культурний розвиток представників усіх національностей, що проживають в Україні. Так, проголошуючи Україну суверенною національною державою, Декларація виходила з того, що Український народ як єдине джерело державної влади в республіці – це громадяни всіх національностей, що живуть в Україні.

Наступний історично значущий крок – ухвалення Конституції України (28 червня 1996 року). У цьому політико-юридичному

документі підкреслюється, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, багатопартійності, розвитку самоврядування. У Статті 3 Конституції проголошується: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави"¹¹.

Нині процеси формування в Україні громадянського суспільства і створення незалежної, демократичної, соціальної і правової держави суттєво активізувалися. Прискоренню цих процесів активно сприяє політична реформа, оновлення політико-правової бази нашого суспільства з урахуванням власного і світового досвіду. Громадяни, громадські організації та політичні інститути України за цих умов прагнуть ефективно використати досвід демократичних країн у справі захисту прав і свобод кожної людини. Як свідчить світовий політичний досвід, саме з усвідомлення кожною людиною своєї самоцінності, спроможності і можливості своєю працею побудувати гідне життя власній родині й суспільству в цілому розпочинається процес становлення громадянського суспільства.

Суспільний прогрес в Україні за сучасних умов можливий при використанні здобутків громадянського суспільства. Усі політичні спроби здійснити в нашій країні радикальні зміни, передовсім в економіці та соціальній сфері, будуть марними без урахування людського чинника і рівня розвитку громадянського суспільства.

Людина, взаємодіючи з державою і громадянським суспільством, має виступати не тільки в ролі суб'єкта приватного права, але і як носій публічного права. Права і свободи громадянина в демократичному суспільстві визначаються юридичними законами, які ухвалює держава; її діяльність теж має відбуватись у межах нею самою встановлених правових процедур. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить винятково народові і не може бути узурповане державою.

¹¹ Конституція України. – К., 1996. – С. 3.

У Конституції України та в Законі "Про місцеве самоврядування", ухваленому у травні 1997 року, чітко визначено права і обов'язки органів місцевого самоврядування. Згідно з цим законом, держава надає широкі права територіальним об'єднанням громадян стосовно вирішення важливих для місцевого населення питань.

Світовий досвід свідчить, що саме місцеве самоврядування створює сприятливі умови для наближення влади до населення, функціонування ефективної системи управління, яка б урахувала місцеві особливості. Для здійснення своїх повноважень органи місцевого самоврядування мають виконувати такі головні функції: захищати населення від невиправданого тиску з боку центральних органів влади; забезпечувати надання населенню житлово-комунальних, медичних, транспортних, культурних та інших послуг з найбільшою ефективністю; активізувати населення з тим, щоб воно брало безпосередню участь у вирішенні місцевих проблем тощо.

Формування в Україні сучасної ефективної системи місцевого самоврядування стає важливим чинником розбудови правової, демократичної держави. Водночас розвиток громадянського суспільства та його взаємодія з правовою, демократичною державою багато в чому залежатиме від оптимального співвідношення системи центральних органів виконавчої влади і системи органів місцевого самоврядування.

У наші дні самоорганізація громадянського суспільства в Україні проявляється в діяльності різноманітних організацій в економічній, соціальній і духовній сферах. Так, в економічній сфері такими організаціями є приватні колективи, підприємства, кооперативи, різні асоціації, корпорації. У соціальній – сім'я, громадські організації, органи самоврядування. У духовній – самостійні творчі та наукові об'єднання тощо. Обов'язковими є також вивчення громадської думки, практика розв'язання соціальних конфліктів цивілізованими методами, можливість вільно висловлювати свої думки.

Потреба в активізації взаємодії громадянського суспільства і держави спонукала до прийняття Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства (розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1035). Документом передбачається налагодження ефективної взаємодії органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства

на принципах партнерства, взаємної зацікавленості у досягненні цілей, пов'язаних з процесом демократизації в усіх сферах державного управління і суспільного життя та забезпечення захисту прав і свобод українських громадян.

З квітня по липень 2010 року силами Консорціуму неурядових організацій у складі УНЦПД, Творчого об'єднання "ТОРО" та Східноукраїнського центру громадських ініціатив (СЦГІ)¹² здійснювався загальнонаціональний моніторинг реалізації цієї Концепції на рівні міністерств та облдержадміністрацій (за 2009 рік). Дослідження показало, що органи виконавчої влади на час реалізації Концепції зосереджуються переважно на інформаційних заходах без реального залучення громадськості. Практичні дії у більшості випадків стосуються поточної роботи і часто виконуються формально.

Серед пропозицій, що стосуються питань підвищення ефективності реалізації Концепції, є, зокрема, й такі, як не обхідність створення урядового координаційного органу; ухвалення державної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства з необхідним фінансовим забезпеченням; поліпшення організаційно-методичного забезпечення структурних підрозділів органів виконавчої влади, які відповідають за виконання Концепції; активізація участі громадськості, в тому числі й завдяки створенню відповідних громадсько-експертних рад при органах виконавчої влади.

1.3. Огляд наукових досліджень, присвячених формуванню та розвитку громадянського суспільства

Чимало науковців в останні роки досліджували процеси становлення та розвитку громадянського суспільства в Україні. Лише у 1995–2010 роках цій проблемі присвячено понад 30 дисертаційних

¹² Фінальний звіт загальнонаціонального моніторингу реалізації у 2009 році Концепції сприяння розвитку громадянського суспільства на рівні міністерств та обласних державних адміністрацій / О. Хмара, Ю. Рашупкіна, М. Лациба та ін. // http://www.ucipr.kiev.ua/files/books/handouts_conference22Oct10.pdf

досліджень – 29 кандидатських та 5 докторських, 3 монографії. Відповідні питання стали предметом дискусій на 8 міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Український дослідник О. Чувардинський у докторській дисертації "Громадянське суспільство в Україні: становлення, функціонування, перспективи розвитку"¹³ розкриває суть поняття "громадянське суспільство", його структуру, історично-культурні корені, соціально-економічні, політичні та соціокультурні передумови модернізації. Вчений здійснив ґрунтовний методологічний аналіз категоріально-понятійного апарату дослідження громадянського суспільства.

На підставі вивчення першоджерел зарубіжних і сучасних дослідників узагальнено досвід розбудови інститутів держави та громадянського суспільства України в останні 60 років. Зроблено внесок в розробку актуальних у теоретичному і прикладному аспектах таких проблем, як різновекторність реформування політичної системи та процесів становлення інститутів громадянського суспільства в Україні, міра збігу (або гармонії) інтересів соціально-правової держави і громадянського суспільства, характеристика інститутів громадянського суспільства – соціального партнерства, місцевого самоврядування, неурядових організацій, засобів масової інформації, сім'ї, релігійних конфесій.

Автор здійснив аналіз гуманітарної, освітньої та наукової політики держави і громадянського суспільства, ролі інформаційних технологій у процесі розвитку громадянського суспільства. Ним визначено політичну, морально-виховну та просвітницьку функції громадянського суспільства, параметри його взаємодії з державою, місце і роль українського громадянського суспільства в системі міжнародних відносин. Здійснено науковий прогноз розвитку громадянського суспільства в період докорінних соціальних трансформацій та модернізацій.

¹³ Громадянське суспільство в Україні: становлення, функціонування, перспективи розвитку: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02 [Електронний ресурс] / О. Г. Чувардинський; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2008. – 31 с. – укр.

Науковець В. Скворець у дослідженні "Громадянське суспільство і детермінанти оптимізації його розвитку в Україні"¹⁴ розробив модель формування громадянського суспільства та визначив внутрішнє джерело його розвитку. Він розглянув сучасні уявлення про громадянське суспільство, показав специфіку моделей аристотелівської та боденівської традицій. У його праці розкрито сутність взаємозв'язку економіки і політики як закономірності розвитку громадянського суспільства, а також взаємодії громадянського суспільства і держави як закономірності розвитку соціуму. Досліджено вплив на державу і соціум громадянського суспільства як універсальної форми суспільної самоорганізації. Доведено небезпечність для України ліберальних моделей громадянського суспільства. Встановлено, що основною умовою гармонізації суспільного розвитку України є забезпечення системного підходу до оптимізації розвитку громадянського суспільства, держави і соціуму.

Ю. Рожков у праці "Громадянське суспільство і особистість: форми взаємодії"¹⁵ досліджує соціальні детермінанти, які обумовлюють форми взаємодії особистості і громадянського суспільства. Він показує, що головною передумовою виникнення громадянського суспільства є свобода особистості, яка реалізується у вигляді цілераціональної "свободи від" та понадраціональної "свободи для".

Суперечлива єдність форм особистісної свободи дозволила проінтерпретувати сутність об'єкта як цілісність його індивідуальних і колективних характеристик, а процес індивідуалізації представити безпосередньо у вигляді форм і засобів особистісного буття, які поза особистістю не існують, хоча й реалізуються лише у спільноті. Автор наголошує, що індивідуалізм та індивідуалізація особистості можуть розглядатися як своєрідні "полярні форми" впливу на громадянське суспільство, котрі визначають напрям його розвитку. У постіндустріальну добу реалізація особистісної "свободи для" суттєво

¹⁴ Громадянське суспільство і детермінанти оптимізації його розвитку в Україні: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 [Електронний ресурс] / В. О. Скворець; Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2007. – 17 с. – Укр.

¹⁵ Громадянське суспільство і особистість: форми взаємодії: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 [Електронний ресурс] / Ю. А. Рожков; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2009. – 16 с. – Укр.

змінюється, внаслідок чого індивідуалізація особистості стає короткочасною, а сучасне суспільство позбавляється єдиної культури та ґрунтується на недержавних колективних утвореннях, які будуються за принципом "флеш-мобів".

На прикладі сучасної соціально-економічної ситуації в Україні з'ясовується, що для подальшого формування ознак українського громадянського суспільства конче необхідне усвідомлене державне управління соціальними тенденціями громадянської консолідації, завдяки яким вдасться сформуванню нового типу креативної особистості, що активно долучається до соціального життя.

Вагомим внеском у дослідження процесів становлення громадянського суспільства в Україні стала праця Я. Паська "Громадянське суспільство: світоглядні версії та історичне втілення (соціально-філософський аналіз)"¹⁶. В цілому дисертація присвячена аналізу феномена громадянського суспільства. Предметом дослідження є детермінанти його становлення і функціонування. На підставі узагальненого огляду історії розвитку громадянських ідей та еволюції форм громадянського суспільства від античності до сьогодення встановлюється теоретична сутність і практичне значення цього соціального інституту. Доводиться загальноєвропейський характер громадянських процесів в Україні.

Становлення громадянського суспільства в Україні розкривається в науковій праці М. Банчук "Ідеологія та культура діяльності правозахисних органів України в контексті становлення громадянського суспільства (політологічний аналіз)"¹⁷. Автор відзначає, що демократичні процеси, які розгортаються в ході становлення громадянського суспільства, змінюють роль, призначення та загальну ідеологію діяльності правозахисних органів, які із засобів тиску на особистість, характерних для тоталітарного суспільства, поступово перетворюються на інститути його правової підтримки, забезпечення

¹⁶ Громадянське суспільство: світоглядні версії та історичне втілення (соціально-філософський аналіз): Автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 [Електронний ресурс] / Я. І. Пасько; НАН України. Ін-т філософії ім. Г. Сковороди. – К., 1998. – 16 с. – Укр.

¹⁷ Ідеологія та культура діяльності правозахисних органів України в контексті становлення громадянського суспільства (політологічний аналіз): Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.03 [Електронний ресурс] / М. В. Банчук; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2004. – 19 с. – Укр.

свободи життєдіяльності в соціумі. У праці визначаються напрями трансформації ідеології і культури діяльності правозахисних органів – посилення відповідальності правозахисних органів перед особистістю, пом'якшення кримінальної політики і судової практики; демократизація правозахисних органів; ґрунтовний правовий супровід діяльності правозахисних органів; досягнення стабільності правового регулювання; можливість запровадження норм застосування звільнення від кримінальної відповідальності та покарання (звільнення від відбування покарання з випробуванням). Запропоновано тезу щодо того, що громадянське суспільство модернізує виховну та освітню політику і практику правозахисних органів, сприяє утвердженню в їх діяльності принципів демократизації, толерантності, справедливості, полікультурності, ідеологічної незаангажованості, відкритості. Пропонуються рекомендації щодо розширення і поглиблення зв'язків відповідних правозахисних органів із засобами масової інформації та громадськими організаціями.

В дослідницькій праці В. Паталахи "Інтеграції громадян в соціально-політичному розвитку суспільства"¹⁸ розкрито поняття "інтеграція" у соціально-філософському контексті та пропонується його визначення. З'ясовується, що стан соціальної диференціації передбачає поділ суспільства за різними критеріями, і що така диференціація є обов'язковою передумовою соціальних інтеграцій. Зазначається, що громадянське суспільство є основною сферою втілення та результатом розвитку розгалуженої мережі соціальних інтеграцій. Виявляються механізми взаємозв'язку об'єднань громадян з основними інститутами політичної системи суспільства. Досліджується взаємозалежність становлення соціальної держави і розвитку інтеграцій громадян.

Концепт "громадянське суспільство" в історії і теорії політичної думки аналізується у праці Ю. Узун¹⁹. У ній описано світову

¹⁸ Інтеграції громадян в соціально-політичному розвитку суспільства: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 [Електронний ресурс] / В. Ф. Паталаха; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 18 с. – Укр.

¹⁹ Концепт "громадянське суспільство" в історії та теорії політичної думки: Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 [Електронний ресурс] / Ю. В. Узун; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2002. – 16 с. – Укр.

теоретичну традицію, пов'язану з розробкою ідеї громадянського суспільства, розкривається суть цієї ідеї, особливості концептуалізації на різних етапах суспільно-історичного розвитку. Обґрунтовуються соціокультурні особливості розвитку концепту "громадянське суспільство". Запропоновано критерії типології феноменів. Автор розглядає громадянське суспільство з двох позицій: як феномен – сфера постійного зіткнення загального та особистого, а також як концентрат, що відбиває ідеал суспільного розвитку. Пропонуються практичні рекомендації стосовно стратегії розвитку громадянського суспільства в Україні.

Підсумовуючи викладене вище, маємо зазначити, що тема розвитку громадянського суспільства залишається актуальною для подальшого ґрунтового наукового вивчення. Проблеми, які обираються вченими для досліджень, не тільки актуальні на сьогоднішньому етапі, вони допомагають розкривати сутність сучасних процесів та розвивати саме громадянське суспільство. Наразі держава зацікавлена у налагодженні через органи виконавчої влади конструктивного суспільного діалогу та у широкому залученні представників різних категорій населення й громадських організацій до вироблення стратегій державного розвитку.

1.4. Участь громадськості в управлінні державними справами: стислий огляд зарубіжного досвіду

Як уже зазначалось, розвиток громадянського суспільства тісно пов'язаний з можливістю громадян впливати на формування та реалізацію державної політики, вирішення важливих питань місцевого значення.

У багатьох країнах громадськість бере активну участь в управлінні державними справами через громадські консультативно-дорадчі структури при органах державної влади. В кожній з цих країн робота консультативно-дорадчих органів має свою специфіку, оскільки суттєво залежить від принципів державного устрою.

Так, у Болівії прикладом обов'язковості виконання рішень консультативно-дорадчого органу є діяльність Наглядового комітету цієї

країни: якщо комітет не погоджується з використанням муніципальних ресурсів, то влада повинна знайти інші варіанти врегулювання ситуації або заявити про свою неспроможність зробити це іншим шляхом²⁰.

У Бразилії громадські ради формуються шляхом виборів членів громадського консультативно-дорадчого органу. Кандидати висувуються від територіальних округів. Відповідно, до складу ради входять представники всіх округів, кілька членів від муніципальних органів влади (без права голосу) та кілька членів від профспілки муніципальних службовців. Рада фінансується за рахунок органу виконавчої чи муніципальної влади, який утворив її чи сприяв її утворенню.

Орган влади, при якому діє громадський консультативно-дорадчий орган, забезпечує належну інфраструктуру, вирішує матеріально-технічні потреби ради, надає необхідні засоби зв'язку, фінансує заходи для підвищення кваліфікації членів ради та, при необхідності, надає їм консультації.

У Данії поширена практика призначення членів консультативних органів, які скоріше виконують роль рад з інформаційними або консультативними повноваженнями, забезпечуючи діалог між громадянами та органами державного управління.

В Естонії діє Єдина комісія уряду та представників об'єднань громадян, яка покликана вирішувати питання підготовки, виконання та оцінювання результатів реалізації Концепції розвитку громадянського суспільства. Комісія розглядає пропозиції, що до неї надходять, дає їм оцінку та надсилає державним органам влади й установам, до компетенції яких входить реалізація зазначених у пропозиціях питань. Вона також готує інформаційно-просвітницькі матеріали, котрі потребують обговорення в суспільстві. Звіти про роботу від членів комісії надаються на розгляд уряду Естонії, який відповідає за реалізацію Концепції розвитку громадянського суспільства, а також обговорюються на засіданнях Державних зборів. Максимальна кількість членів комісії – 30 осіб. Склад її затверджується розпорядженням уряду, а її головою призначається міністр внутрішніх справ.

Для виконання поточної роботи в комісії утворюються робочі групи, до їх складу має входити не менше 11 осіб. Такі групи очолюють

²⁰ Комунікація: демократичні стандарти в роботі органів державної влади / За заг. ред. кандидата наук з державного управління Н. К. Дніпренко. – К.: ТОВ "Вістка", 2008. – С. 80.

співголови – представник органу виконавчої влади як куратор роботи комісії та представник об'єднання громадян. Слід зазначити, що до складу робочих груп обов'язково входять працівники міністерства внутрішніх справ. Роботу Єдиної комісії теж координує це міністерство. До його функцій входить підготовка засідань комісії, формування порядку денного засідань, підготовка та поширення матеріалів для засідань, оприлюднення необхідної інформації на веб-сайті, ведення та стенографування самих засідань тощо²¹.

Економічно-соціальний комітет Європейського Союзу розробив критерії для громадських організацій, які можуть залучатися до співпраці для проведення суспільного діалогу з державними органами влади. Отже для того, щоб організація була визнана як європейська, вона повинна: мати постійне представництво на рівні Європейського Співтовариства, надавати прямий доступ до результатів діяльності своїх експертів та брати участь у консультаціях, мати інтереси, спільні з інтересами європейської спільноти, мати орган, визнаний на рівні країн-членів ЄС як представник окремих інтересів, мати членські організації у більшості країн-членів ЄС, бути підзвітною для своїх членів, мати повноваження діяти на європейському рівні, бути незалежною та виборною, працювати прозоро, особливо у сфері фінансування та з питань, які стосуються прийняття рішень²².

У Росії, згідно з Федеральним законом "Про Громадську палату Російської Федерації", ухваленим 2005 року, утворено відповідний консультативний орган. Він має забезпечувати взаємодію громадян з федеральними органами державної влади, органами влади суб'єктів Російської Федерації та з органами місцевого самоврядування. Основне завдання Громадської палати – захист прав і свобод громадян та громадських організацій, врахування їх інтересів під час формування та реалізації державної політики, а також здійснення громадського контролю за діяльністю державних органів виконавчої влади.

Враховуючи велику територію країни, до складу Громадської палати входить 126 осіб. Формування її складу здійснюється в три

²¹ Комунікація: демократичні стандарти в роботі органів державної влади / За заг. ред. кандидата наук з державного управління Н. К. Дніпроенко. – К.: ТОВ "Вістка", 2008. – С. 81.

²² Там само – С. 84.

етапи: спочатку президент країни визначає кандидатури перших 42 членів консультативного органу з числа найвизначніших представників громадськості, а ці призначені особи обирають ще 42 представників зі складу всеросійських громадських об'єднань. І вже на третьому етапі до них приєднується решта членів, які представляють регіональні та міжрегіональні організації.

Строк повноважень Громадської палати – два роки від дня першого пленарного засідання. Для забезпечення діяльності палати створено апарат, який є державною установою.

З досвіду США варто відзначити механізм набуття членства в консультативно-дорадчих органах, які діють в деяких штатах. Йдеться про механізм самовисування. Наприклад, членом Пріоритетної ради міста Дейтона може стати будь-яка особа, якщо вона збере для цього 25 підписів виборців.

1.5. Громадські ради в Україні як форма залучення громадськості до формування та реалізації державної політики

Одним з провідних механізмів залучення громадян до прийняття державних рішень стало створення при органах державної влади та місцевого самоврядування громадських рад. Їх діяльність протягом всіх років розбудови незалежної держави зазнавала чималих змін, відповідно змінювалися й назви (колегія, рада, консультативна рада тощо), персональний склад учасників, рівень представництва, нормативні робочі документи тощо. Незмінною залишалася тільки основна громадянська місія – активізація процесу формування свідомої й активної позиції громадськості щодо подальшого розвитку державної політики та підтримки громадських ініціатив стосовно участі в державо-творчому процесі.

Український незалежний центр політичних досліджень²³ 2003 року видав довідкові матеріали про роботу консультативно-дорадчих

²³ Громадські ради в Україні. Довідник. / Упорядник М. Лациба. – К.: Укр. незалеж. центр політ. дослідж., 2003. – 232 с.

органів, а саме громадських рад і колегій при центральних органах державної влади. Цей матеріал дає уявлення про поширення різних форм дорадчої демократії в українській управлінській практиці. Так, автори дослідження зазначають, що практика залучення громадськості до спільної роботи з органами виконавчої влади розпочалася ще 1993 року. Однією з перших розпочала свою роботу Рада підприємців України при Кабінеті Міністрів України (постанова Кабінету Міністрів України № 210 від 22 березня 1993 року). Головною метою діяльності Ради стало забезпечення ефективної співпраці підприємницьких структур з урядом України та іншими органами державної виконавчої влади в реалізації державної політики розвитку підприємництва та формуванні ринкової інфраструктури. За час свого існування Рада підприємців стала дійовим механізмом донесення проблем та інтересів підприємців до вищих органів виконавчої влади.

Створення при Міністерстві екології і природних ресурсів України Громадської ради, до якої увійшли всеукраїнські громадські організації екологічного спрямування, було важливим кроком у процесі розвитку громадських екологічних організацій з метою розширення участі громадськості в процесах прийняття екологічно важливих рішень. Ця Рада була обрана 17 липня 1996 року на засіданні всеукраїнських громадських екологічних організацій.

Громадську колегію Державного комітету з питань регуляторної політики і підприємництва України було створено 2000 року (наказ Держкомпідприємництва України від 28 липня 2000 р., № 31) з метою забезпечення захисту підприємцями своїх економічних, соціальних і культурних прав та законних інтересів, забезпечення їх участі в управлінні державними справами і сприяння врегулюванню конфліктних ситуацій у сфері підприємництва. У довіднику²⁴ зазначається, що колегія стала важливим механізмом впровадження громадської ініціативи. Слід зазначити, що з моменту створення кількість учасників колегії постійно зростала. На початок 2003 року до її складу входило 62 особи, серед яких були представники всеукраїнських об'єднань підприємців, уповноважені з питань захисту

²⁴ Громадські ради в Україні. Довідник. / Упорядник М. Лациба. – К.: Укр. незалеж. центр політ. дослідж., 2003. – 232 с.

прав підприємців, вчені й фахівці з питань розвитку підприємництва. В структурі працювало 9 постійних комісій, керівники яких утворювали раду Громадської колегії, що мала вирішувати важливі оперативні питання.

Загалом, за даними, наведеними в довіднику, при центральних органах влади 2003 року існувало 16 громадських рад, однак більшість з них були чисто формальними; деякі з цих рад не проводили засідань понад рік.

На той час при Президентові України було створено 27 консультативно-дорадчих органів, але переважна частина їх мала міжвідомчий статус і складалася лише з державних службовців. Деякі з цих органів працювали у якості експертних рад, до складу яких входило вузьке коло науковців. Автори довідника зазначають, що з усього загалу громадських органів ними було виявлено лише чотири, які реально працювали.

Схожа ситуація склалася і при Кабінеті Міністрів України, де було створено 23 консультативно-дорадчі органи, але тільки два з них можна було вважати громадськими радами з необхідними повноваженнями.

Щось подібне було і в Комітетах Верховної Ради України: тільки 5 з 23 Комітетів мали досвід роботи з громадськими радами.

Обов'язкове створення громадських рад при органах виконавчої влади було започатковане 2004 року. На виконання Указу Президента України від 31.07.2004 р. № 854 "Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" Кабінет Міністрів України прийняв постанову від 15.10.2004 р. № 1378 "Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики". Цим актом уряд вперше нормативно закріпив якісно нові механізми реалізації конституційного права громадян на участь в управлінні державними справами: проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю та утворення громадських рад при усіх центральних органах виконавчої влади та місцевих, у тому числі й районних, державних адміністраціях. Для урахування думки громадськості проект цієї постанови тривалий час обговорювався з громадськими організаціями.

Серед основних вад цієї постанови слід відзначити недосконалість Типового положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади. У документі було визначено досить обмежені повноваження громадських рад, які зводились лише до координації заходів, пов'язаних із створенням умов для проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю. Йшлося про підготовку і подання пропозицій до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю; щодо строків проведення публічних громадських обговорень; щодо проведення консультацій з громадськістю з питань, не передбачених орієнтовним планом; порядку оприлюднення інформації про проведення консультацій та врахування їх результатів; здійснення інших заходів щодо організації та проведення консультацій з громадськістю згідно з Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики; опрацювання отриманих пропозицій і зауважень та подання їх в установленому порядку відповідному органу виконавчої влади.

До вад цього документа слід віднести й те, що не було вироблено конкретного механізму формування громадських рад. На практиці такі ради формувались по-різному. Здебільшого склад ради затверджував керівник органу виконавчої влади на свій розсуд, у деяких випадках – після попередньої акредитації громадських організацій, які бажали делегувати своїх представників до складу громадської ради. Це призводило до частоті зміни складу ради внаслідок зміни керівництва органу. Лише при деяких органах виконавчої влади громадську раду на своїх зборах формували громадські організації. Керівництву органів виконавчої влади також дозволялося очолювати громадські ради; відповідно, весь процес організації роботи рад, скликання та підготовки засідань залежав від "доброї волі" керівників, які одночасно обіймали й посади голів громадських рад.

Крім того, Типове положення про громадську раду не визначало порядку розгляду органами виконавчої влади рішень громадських рад та звітування за його результатами.

2005 року, відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 18.05.2005 р. № 356 "Про додаткові заходи щодо залучення громадян до участі в

управлінні державними справами", яка була прийнята без обговорення з громадськістю, громадські ради при органах виконавчої влади були перетворені на громадські колегії при керівництві органів виконавчої влади. Формування консультативно-дорадчих органів "при керівнику органу виконавчої влади" фактично дозволило легітимізувати механізм формування рад на розсуд керівників цих органів. Типове положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади, затверджене попередньою постановою (від 15.10.2004 р. № 1378), було скасовано.

2006 року, відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 01.03.2006 р. № 215 "Питання забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики", постанову від 18.05.2005 р. № 356 було скасовано і відновлено Типове положення про громадські ради, затверджене постановою від 15.10.2004 р. № 1378. Водночас при окремих органах виконавчої влади перейменування "громадських колегій" на "громадські ради" не відбулося, тобто вони продовжували функціонувати як громадські колегії при керівництві органу виконавчої влади.

Але, незважаючи на наявність багатьох формальних аспектів роботи громадських органів, інтерес до цієї форми співпраці органів державної влади і громадськості постійно зростає. Так, протягом 2005–2009 років громадські ради діяли уже при більшості центральних і місцевих органів виконавчої влади. Загалом, за даними Секретаріату Кабінету Міністрів України, у 2006–2009 роках їх кількість коливалась від 64 до 83.

2009 року Кабінет Міністрів без обговорення з громадськістю прийняв постанову від 26.11.2009 р. № 1302 "Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики", якою було скасовано постанову від 15.10.2004 р. № 1378 і затверджено Загальне положення про громадські ради при центральних і місцевих органах виконавчої влади.

З одного боку, позитивом цього рішення стало розширення повноважень громадських рад. Крім участі у заходах, пов'язаних з проведенням органом виконавчої влади консультацій з громадськістю, громадська рада отримала можливість:

- вносити пропозиції щодо вдосконалення діяльності органу виконавчої влади, при якому вона утворена, з питань, що стосуються

суспільно-економічного розвитку держави та інтересів широких верств населення, захисту прав і свобод громадян та громадських об'єднань, реалізації політичної реформи, формування стратегій національної безпеки, розроблення галузевих і регіональних програм, участі громадян у формуванні та реалізації державної політики, забезпечення прозорості і відкритості діяльності органів виконавчої влади, підвищення кваліфікації державних службовців;

- здійснювати громадську експертизу проектів нормативно-правових актів, що розробляються органом виконавчої влади, при якому вона утворена, і подавати за її результатами пропозиції та зауваження;

- здійснювати громадський контроль за станом врахування органом виконавчої влади, при якому вона утворена, пропозицій та зауважень громадськості.

З іншого боку, було передбачено ускладнений механізм формування громадських рад: члени громадської ради при центральних органах виконавчої влади повинні були обиратися шляхом рейтингового голосування за кандидатів під час щорічних зборів не менше, ніж однієї четвертої від загальної кількості зареєстрованих всеукраїнських громадських організацій.

У 2009–2010 роках відповідні збори всеукраїнських громадських організацій не проводились. Водночас деякі органи виконавчої влади утворили громадські ради на основі Загального положення про громадські ради, затвердженого постановою від 26.11.2009 р. № 1302, без дотримання закладеного у ньому механізму формування громадських рад. Оскільки урядове рішення передбачало, що до утворення громадських рад, відповідно до Загального положення, продовжують функціонувати попередні громадські ради, то при більшості органів виконавчої влади продовжували діяти громадські ради, створені на підставі Типового положення, затвердженого постановою від 15.10.2004 р. № 1378.

Постанову Кабінету Міністрів від 26.11.2009 р. № 1302 громадськість зустріла негативно, про що свідчили численні скарги на адресу уряду та судові позови. У зв'язку з цим постановою від 03.11.2010 р. № 996 "Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" Кабінет Міністрів скасував цей акт і затвердив нове Типове положення про громадські ради при центральних і місцевих органах виконавчої влади.

Нове Типове положення передбачає, що члени громадських рад обиратимуться шляхом рейтингового голосування під час зборів представників інститутів громадянського суспільства, які заявили про бажання взяти участь у її роботі.

Передбачено розширення повноважень громадських рад. Зокрема, громадська рада додатково отримала можливість:

- подавати органу, при якому вона утворена, обов'язкові для розгляду пропозиції щодо підготовки проектів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики у відповідній сфері, удосконалення роботи органу;

- проводити громадську антикорупційну експертизу проектів нормативно-правових актів;

- здійснювати громадський контроль за дотриманням нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції;

- збирати, узагальнювати та подавати органу, при якому вона утворена, пропозиції громадських організацій, які мають важливе суспільне значення;

- організовувати публічні заходи для обговорення актуальних питань розвитку галузі чи адміністративно-територіальної одиниці.

У цьому Типовому положенні конкретизовано процедуру надання органом виконавчої влади інформації про рішення, прийняті за результатами розгляду пропозицій і зауважень громадської ради, – ці відомості не пізніше як у десятиденний строк в обов'язковому порядку повинні доводитися до відома членів громадської ради і містити обґрунтування причин неврахування пропозицій. Передбачено обов'язкове створення на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади рубрики "Громадська рада".

З метою забезпечення врахування громадської думки у процесі підготовки та організації виконання рішень Кабінету Міністрів двічі на рік мають проводитися зустрічі голів громадських рад з Прем'єр-міністром і членами уряду.

Передбачається, що громадські ради при органах виконавчої влади формуватимуться за новим порядком протягом трьох місяців з дня оприлюднення постанови (до 11 лютого 2011 р.). До цього часу функціонуватимуть попередні громадські ради.

Загалом, станом на листопад 2010 року, громадські ради діють при 71 органі виконавчої влади, з яких 51 – при центральних органах

виконавчої влади (всього діючих центральних органів виконавчої влади – 63). Зазначені консультативно-дорадчі органи поступово стають потужним інструментом впливу інститутів громадянського суспільства на формування та реалізацію державної політики. Зокрема, як засвідчили результати загально-національного моніторингу реалізації у 2009 році Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства, проведеного Консорціумом неурядових організацій у складі УНЦПД, Творчого об'єднання "ТОРО" та Східноукраїнського центру громадських ініціатив (СЦГІ), робота громадських рад є однією з найбільш популярних та системних форм взаємодії органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства²⁵.

Громадські ради – консультативно-дорадчі органи при органах виконавчої влади, утворені для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

Водночас необхідно зазначити, що й досі не було проведено досліджень з метою виокремлення основних позитивних та негативних тенденцій у роботі громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади, підготовки пропозицій щодо удосконалення цього механізму участі громадськості в управлінні державними справами.

---

²⁵ Фінальний звіт загальнонаціонального моніторингу реалізації у 2009 році Концепції сприяння розвитку громадянського суспільства на рівні міністерств та обласних державних адміністрацій / О. Хмара, Ю. Рашупкіна, М. Лациба та ін. // http://www.ucipr.kiev.ua/files/books/handouts_conference22Oct10.pdf

Розділ 2

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ РАД, УТВОРЕНИХ ПРИ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

2.1. Методика та організація дослідження

Дослідження діяльності громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади, проводилося протягом листопада – грудня 2010 року.

При проведенні дослідження було використано:

- інтерв'ю з представниками центральних органів виконавчої влади, уповноваженими забезпечувати взаємодію з громадською радою (опитано 44 особи);
- інтерв'ю з головами громадських рад при центральних органах виконавчої влади (опитано 39 осіб);
- анкетне опитування щодо діяльності громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади через мережу Інтернет;
- аналіз робочих матеріалів щодо діяльності громадських рад (висвітлення на сайтах та в інших ЗМІ, довідки про роботу, протоколи засідань, склад громадської ради, зразки інформаційних матеріалів тощо);
- статистичне опрацювання отриманих результатів.

2.2. Загальна характеристика роботи громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади

Опитуванням було охоплено 47 громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади (далі – ЦОВВ), що склало 92 % усієї їх кількості. Відповідно до розробленого інструментарію (анкет), інтерв'ю мало проводитися з головами рад та представниками центральних органів виконавчої влади, уповноваженими забезпечувати взаємодію з громадською радою. Загалом проведено 83 інтерв'ю.

Більш активними виявилися представники ЦОВВ, тоді як деякі голови громадських рад відмовилися від участі в інтерв'ю, посилаючись на зайнятість (це голови громадських рад при Міністерстві закордонних справ, Міністерстві сім'ї, молоді та спорту, Міністерстві промислової політики, Державному агентстві інвестицій та розвитку, Головному управлінні державної служби тощо).

Було виявлено, що громадські ради не діють при 4 міністерствах (Міністерство внутрішніх справ, Міністерство культури та туризму,

Міністерство фінансів, Міністерство юстиції) та 8 інших центральних органах виконавчої влади (Держкомрезерв, Держкомстат, Український інститут національної пам'яті, Держспецзв'язок, Держкомінформнауки, Укрнацпроект, Національне агентство з ЄВРО-2012, Держкомнаркоконтроль²⁶).

2.2.1. Формування громадських рад

Перші громадські ради при ЦОВВ найбільш активно утворювалися у 2004 році (23 %), а найменша кількість новостворених рад припала на 2009–2010 роки. Дати утворення нинішніх громадських рад суперечать даним дослідження, яке проводилося Консорціумом неурядових організацій у складі УНЦПД, Творчого об'єднання "ТОРО" та Східноукраїнського центру громадських ініціатив (СЦГІ)²⁷.

За їхніми даними, понад 40 % громадських рад при міністерствах було сформовано лише 2009 року, тоді як за даними нашого дослідження таких рад в цей період було створено лише 18 % (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Дата утворення громадської ради при центральних органах виконавчої влади, %

Дата утворення першої громадської ради, рік	Кількість громадських рад, %	Дата утворення нинішньої громадської ради, рік	Кількість громадських рад, %
до 2004	9.09	до 2004	0
2004	22.73	2004	6.82
2005	13.64	2005	4.55
2006	15.91	2006	18.18
2007	15.91	2007	15.91
2008	13.64	2008	13.64
2009	6.82	2009	18.18
2010	2.27%	2010	15.91%

²⁶ Останні 4 центральні органи виконавчої влади були утворені нещодавно (у квітні – липні 2010 р.).

²⁷ Фінальний звіт загальнонаціонального моніторингу реалізації у 2009 році Концепції сприяння розвитку громадянського суспільства на рівні міністерств та обласних державних адміністрацій / О. Хмара, Ю. Рашупкіна, М. Лациба та ін. // http://www.ucipr.kiev.ua/files/books/handouts_conference22Oct10.pdf.

Слід зазначити, що після ліквідації першої громадської ради при ЦОВВ були створені інші громадські рад, про це зазначили 36 % опитаних (див. рисунок 1).

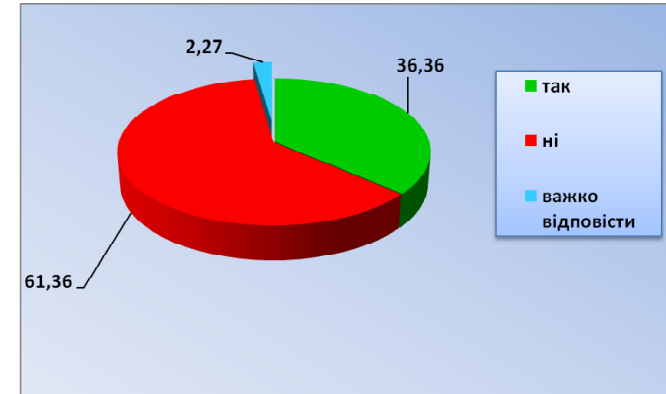

Рис. 1. Чи утворювались при ЦОВВ інші громадські ради після ліквідації першої громадської ради, %

Формування громадських рад при ЦОВВ відбувалося за різними принципами: найчастіше склад громадської ради формувало керівництво ЦОВВ на підставі поданих громадськими організаціями заявок про бажання увійти до її складу (57 %). Доволі великою є кількість громадських рад, які формувалися самостійно, без погоджень з ЦОВВ (див. рисунок 2).

В той же час 6 % респондентів заявили, що склад їх громадської ради формувало керівництво ЦОВВ на власний розсуд, без врахування думки громадськості.

Що стосується питання щодо визначення оптимального механізму формування громадської ради при ЦОВВ, то думки респондентів практично порівну поділились за двома позиціями: 1) формувати ради слід керівництву ЦОВВ на підставі поданих громадськими організаціями заявок про бажання увійти до її складу; 2) склад громадської ради слід самостійно затверджувати на спеціальних зборах зацікавлених громадських організацій та доводити це рішення до відома керівництва ЦОВВ (див. рисунок 3).

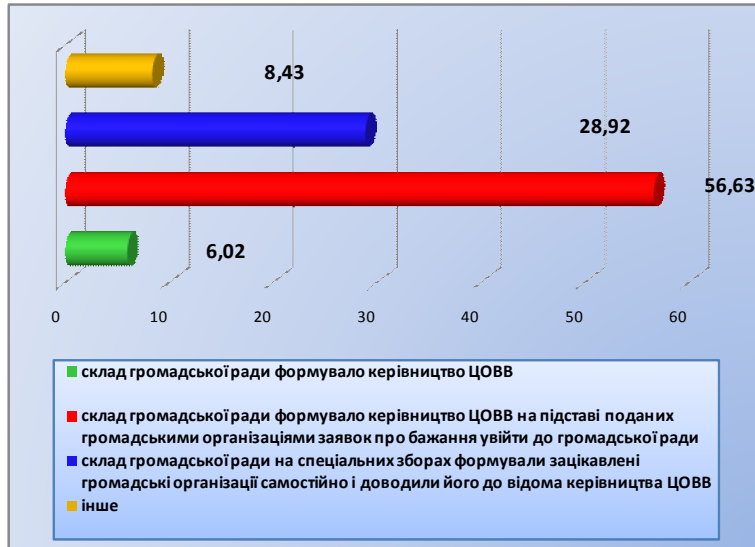

Рис. 2. Принципи формування громадських рад при центральних органах виконавчої влади, %

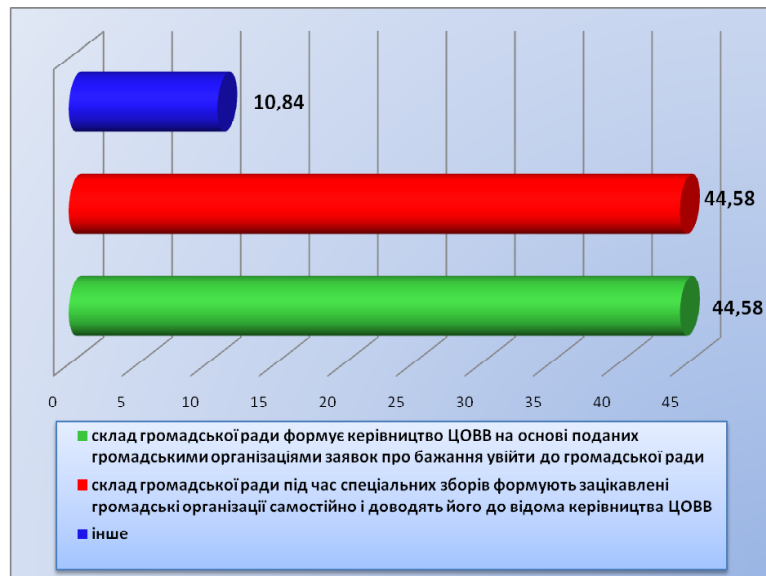

Рис. 3. Оптимальний механізм формування громадської ради, %

Серед "інших" варіантів формування громадських рад, учасниками опитування були запропоновані такі:

- ЦОВВ визначає (згідно з законодавством) кваліфікаційні вимоги до кандидатів громадської ради, але обговорення кандидатур відбувається без їх участі на засіданні громадської ради, де громадська рада самостійно формує свій склад відповідно до висунутих вимог з боку ЦОВВ та ставить ЦОВВ до відома щодо результатів цієї роботи;
- пропозиції щодо кандидатур членів громадської ради мають вносити як ЦОВВ, так і громадськість, можлива пропорція: 50 % членів ради пропонується ЦОВВ, 50 % – інститутами громадянського суспільства;
- склад громадської ради формують зацікавлені громадські організації, але остаточний склад затверджує ЦОВВ;
- громадська рада самостійно має корегувати кількісний та якісний склад, в залежності від її потреб.

Як показало дослідження, питання щодо оптимального механізму формування громадських рад є доволі спірним. Два механізми, які отримали однакову кількість прихильників (формування керівництвом ЦОВВ на підставі заявок громадських організацій та обрання членів під час зборів зацікавлених громадських організацій), відображають різні підходи до природи громадської ради та її статусу. Перший підхід, хоч і менш консервативний у порівнянні з механізмом формування інших консультативно-дорадчих органів, склад яких затверджує керівництво органів влади самостійно, покладає відповідальність за створення ради, потенціал її членів на орган виконавчої влади. Другий підхід передбачає для громадянського суспільства елементи автономності і саморегуляції, отже відповідальність за якісний склад громадської ради покладатиметься на громадськість.

Необхідно зазначити, що при підготовці нового Типового положення про громадські ради (постанова Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996) розробники зупинились на другому підході, делегувавши інститутам громадянського суспільства повноваження формувати громадські ради самостійно. Ефективність цього підходу може бути оцінена після формування нових рад та певного часу їх роботи.

Розподіл відповідей на запитання "За яким принципом формувалась громадська рада?" та "Який принцип формування громадської ради, на Вашу думку, був би оптимальним?" наведено в додатку 4 (таблицях Д_4.1. та Д_4.2.).

2.2.2. Склад і структура громадських рад при ЦОВВ

У процесі дослідження було виявлено, що кількісний склад громадських рад при ЦОВВ досить різний. Найбільш поширеним є членство в межах 11–20 осіб (33 %) та 1–10 осіб (26 %). Хоча є громадські ради, які налічують більше 71 особи (5 %), що створює певні проблеми у роботі самих рад, оскільки виконувати організаційні функції за такої кількості членів досить проблематично як для голови громадської ради, так і її секретаріату (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Кількість членів громадської ради, осіб

Кількість членів громадської ради, осіб	%
1–10	26
11–20	33.33
21–30	17.95
31–40	10.26
41–50	2.56
51–60	5.13
61–70	0
71– і більше	5.13

За складом громадські ради при ЦОВВ більше ніж на 90 % сформовані з представників громадських організацій, професійних спілок (59 %), організацій роботодавців та науковців (по 49 %) та представників ЦОВВ, при яких утворені громадські ради (38 %). Досить велику групу учасників громадських рад становлять представники засобів масової інформації (56 %), що дає підстави говорити про публічність діяльності рад та їх бажання інформувати громадськість про свою роботу.

Думку про те, що представники ЦОВВ мають входити до складу громадських рад, підтримало 46 % опитаних; було виявлено потребу у збільшенні кількості членів рад з числа науковців (64 %) та експертів (63 %).

Щодо встановленого строку повноважень громадської ради, то відповіді респондентів на це запитання практично збігаються, оскільки у переважній більшості (60 %) вони називають строк 1–2 роки.

Водночас, відповідаючи на запитання про оптимальний строк повноважень громадської ради, тільки 48 % респондентів назвали 1–2 роки. Тоді як інша частина опитаних визначала інші межі – або набагато більші, або взагалі не мала своєї думки щодо цього (8 %) (див. рисунки 4 і 5).

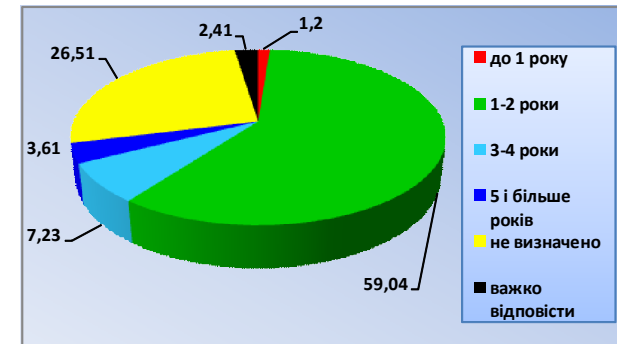

Рис. 4. Діючі строки повноважень громадської ради, %

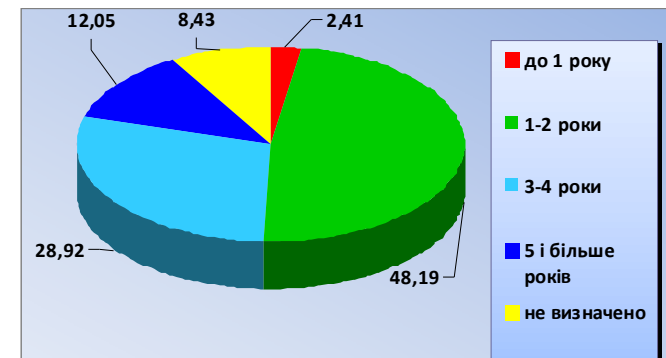

Рис. 5. Бажані строки повноважень громадської ради на майбутнє, %

Дослідження виявило, що при відборі членів громадських рад застосовуються певні критерії. Про це заявила переважна більшість

опитаних (72 %), які вказали, що такий підхід слід зберегти і надалі (79 %). Найбільш поширеними є критерії, що стосуються територіального статусу, сфери діяльності громадської організації, стажу та досвіду роботи, готовності активно працювати у громадській раді тощо (див. рисунок 6).

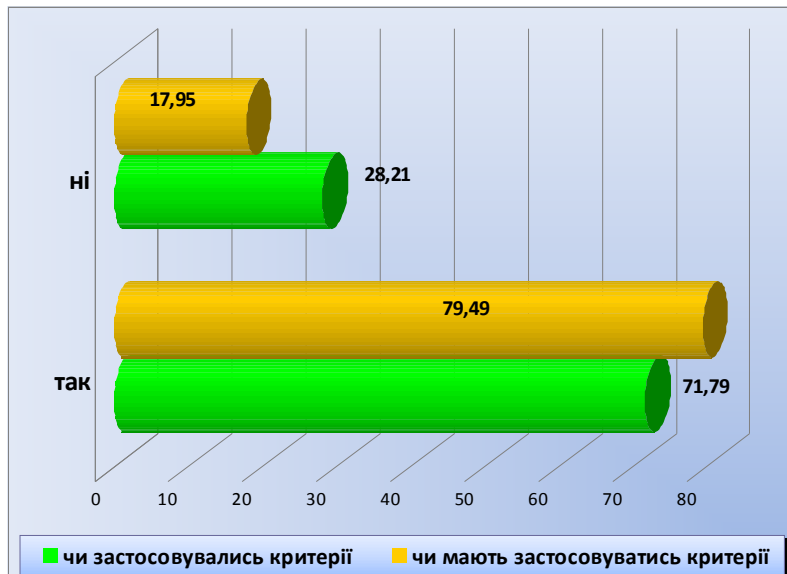

Рис. 6. Застосування критеріїв при відборі членів громадської ради, %

Гіпотезу про те, що людський фактор суттєво впливає на роботу громадської ради, підтверджено відповідями на запитання щодо змін у її складі та визначенням причин таких змін. Майже 85 % опитаних зазначили, що склад їх громадської ради часто змінюється.

Вказувалися різні причини змін, які були пов'язані переважно з прийняттям нових членів ради (74 %) або виключенням колишніх – у зв'язку з їх частою відсутністю на засіданнях без поважних причин (31 %). Серед інших причин респонденти називали часту ротацию її членів, зміну керівництва ЦОВВ та особисті заяви самих членів рад (див. рисунок 7).

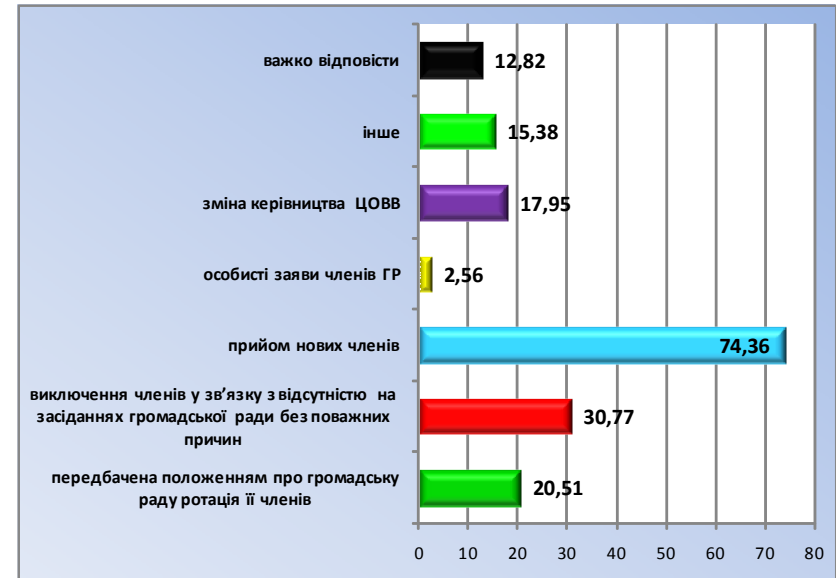

Рис. 7. Причини зміни складу громадської ради, %

Голови громадських рад обираються переважно на засіданнях рад за пропозиціями її членів (64 %). Крім цього, практикується й обрання голови на засіданні громадської ради за пропозицією ЦОВВ (26 %) та самостійно керівництвом ЦОВВ (5 %) (див. рисунок 8).

Під час змін складу громадських рад нові члени обираються за різними принципами: найбільш поширеним є обрання на засіданні громадської ради на підставі поданих заявок від громадських організацій про бажання увійти до її складу (44 %); члени ради можуть обиратися й самостійно громадською радою (23 %) або самостійно ЦОВВ на підставі поданих заявок від громадських організацій про бажання увійти до громадської ради (36 %).

Структура громадських рад, затверджена положеннями про них, як правило, має такий вигляд: голова громадської ради, секретар, заступники голови, постійні комітети, тимчасові комітети, секретаріат.

Співголови громадських рад від ЦОВВ становлять невелику кількість у їх складі (13 %), рідко формуються й робочі групи, оскільки на їх наявність вказало тільки 8 % опитаних (див. рисунок 9).

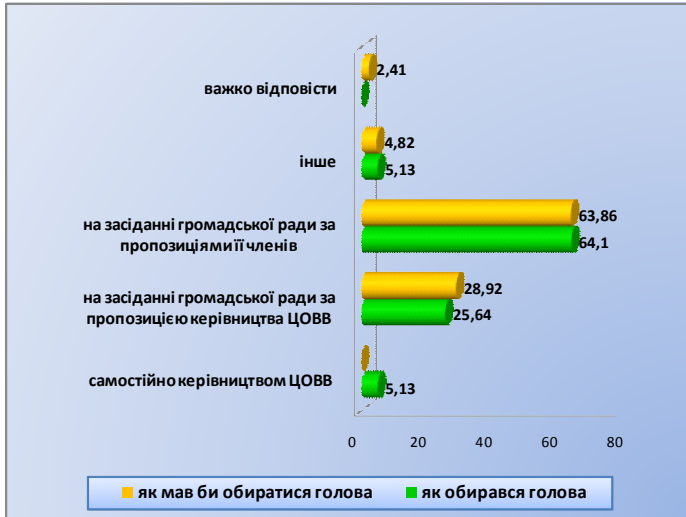

Рис. 8. Вибори голови (як обирається і яким чином слід обирати), %

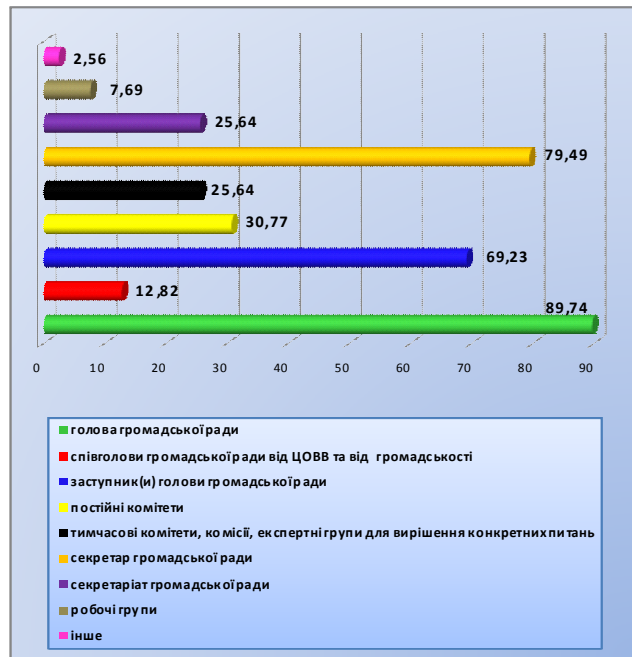

Рис. 9. Структура громадської ради, %

Голова (співголова від громадськості) громадської ради у більшості випадків є представником громадської організації (51 %), представником наукової установи – 18 %, представником державного підприємства, установи чи організації, яка працює у сфері відповідного ЦОВВ, – 13 % (див. рисунок 10).

Рис. 10. Представництво голів громадських рад, %

Відповіді на запитання щодо того, які повноваження вже має голова громадської ради та які ще повноваження необхідні йому для

поліпшення її роботи, практично збігаються, що дає підстави говорити про ефективність цих функцій на нинішній час.

У списку найбільш значимих зафіксовані повноваження щодо організації діяльності громадської ради та планування її роботи, організації засідань ради, представництва у взаємовідносинах з ЦОВВ, права підпису документів, участі у заходах, які проводяться ЦОВВ тощо. Ці повноваження збігаються з тими, що зафіксовані в новому Типовому положенні про громадські ради (постанова Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996), що свідчить про їх дійовість протягом значного часу (див. таблицю 3).

Таблиця 3

Повноваження голови громадської ради, %

№	Варіанти відповідей	Які повноваження має голова ГР	Які повноваження повинні бути у голови ГР
1.	організувати діяльність громадської ради	93.98	97.59
2.	планувати роботу громадської ради	81.93	89.16
3.	скликати та організувати підготовку засідань громадської ради	95.18	95.18
4.	підписувати документи від імені громадської ради	91.57	95.18
5.	представляти раду у взаємовідносинах з ЦОВВ	90.36	92.77
6.	брати участь у нарадах, засіданнях колегій, інших заходах, які організує ЦОВВ	79.52	87.95
7.	бути членом колегії ЦОВВ	55.42	74.70
8.	представляти раду у взаємовідносинах з підприємствами, установами, організаціями	77.11	79.52
9.	інше	8.43	8.43
10.	мати додатковий голос при голосуванні	6.02	10.84

Розділились думки респондентів і щодо діяльності секретаріату громадської ради.

Секретар громадської ради є, як правило, або членом ради (49 %), або представником ЦОВВ (44 %). На запитання, ким би мав бути секретар ради, думки дещо інші. Так, 57 % опитаних зазначили, що він має бути членом громадської ради, і тільки 36 % – що представником ЦОВВ. Такі відповіді свідчать, що не в усіх випадках секретар, який є представником ЦОВВ, у повній мірі задовольняє потреби членів громадської ради.

Можливо, з цієї причини більш ніж в третині громадських рад (36 %) секретаріатів немає (див. таблицю 4).

Таблиця 4

Секретаріат громадської ради, %

№	Варіанти відповідей	Хто входить до секретаріату ГР	Хто має входити до секретаріату ГР
1.	члени громадської ради	38.46	72.29
2.	представники ЦОВВ	38.46	59.04
3.	немає секретаріату	35,90	3,61
4.	інше	0	7,23
5.	важко відповісти	7,69	12,05

Важливим показником відкритості у роботі громадських рад та готовності до діалогу не тільки з владою, але й з іншими соціальними системами та інституціями, стало залучення до спільної діяльності представників різних громадських об'єднань, органів місцевого самоврядування, експертів, аналітиків, науковців, які не входять до складу членів рад (на це вказали 87 % осіб). Мета такого залучення – виявлення думки широкого кола громади щодо діяльності органів державної влади та можливість конструктивного діалогу з актуальних соціальних, економічних чи політичних питань. Форми цієї взаємодії свідчать про взаємний інтерес до співпраці (див. рисунки 11 і 12).

Дослідження показало, що питання формування складу, визначення структури, строку повноважень у громадських радах вирішується по-різному.

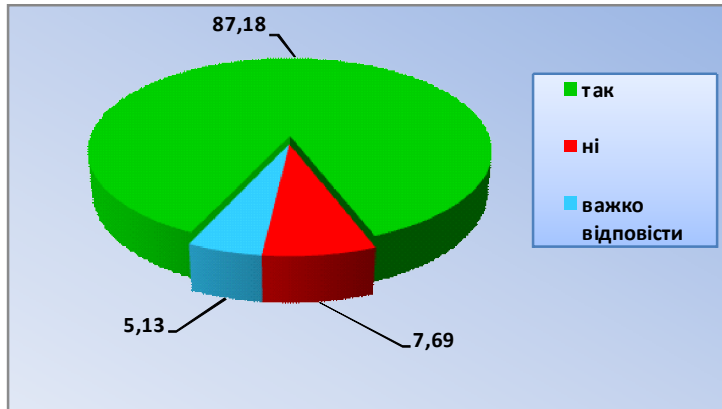

Рис. 11. Чи залучає громадська рада до своєї роботи не членів ради, %

Рис. 12. Форми залучення до участі в засіданні не членів ради, %

Є проблеми і з визначенням оптимальної кількості членів ради, оскільки надзвичайно великі групи (більше 70 осіб) ускладнюють менеджерські процедури та спонукають до постійної ротації членів ради, що може негативно впливати на ефективність її роботи.

Виявлено, що переважна більшість громадських рад (87 %) відкрита до співпраці з різними соціальними інституціями, з представниками громадських об'єднань, органів місцевого самоврядування, з експертами, аналітиками, науковцями. Ці представники мають можливість брати участь у роботі комісій, комітетів та експертних рад, що дозволяє якісніше готувати проекти нормативних документів, програм і заходів, які цікавлять громадськість чи необхідні для поліпшення життєдіяльності людей. Водночас значна кількість респондентів виступає за необхідність надання науковцям та експертам можливості бути членами громадських рад.

Слід зазначити, що і нове Типове положення про громадські ради (постанова Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996) передбачає лише часткове врегулювання зазначених питань. Зокрема, ним визначено єдиний для усіх рад строк повноважень – 2 роки. У питанні щодо кількісного складу громадських рад Типове положення практично дає можливість кожній громадській раді діяти на власний розсуд, оскільки йдеться про те, що кількісний склад громадської ради визначається учасниками установчих зборів з її формування. Можливість науковців та експертів бути членами громадських рад не передбачена. Крім того, залишається відкритим питання щодо встановлення критеріїв стосовно інститутів громадянського суспільства, які бажають увійти до складу громадської ради, за що виступає 79 % опитуваних.

2.2.3. Документи, якими регламентується діяльність громадських рад

Аналіз даних дослідження свідчить, що протягом 2004–2010 років на рівні Кабінету Міністрів було прийнято велику кількість положень про роботу громадських рад, що негативно позначилося на їх роботі,

оскільки це призвело до ситуації, коли громадські ради обирали положення на власний розсуд. Наприклад, деякі органи виконавчої влади утворили громадські ради на основі Загального положення про громадські ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 26.11.2009 р. № 1302, без дотримання закладеного механізму формування громадських рад.

Більшість громадських рад (80 %) розробляла свої положення відповідно до Типового положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 15.10.2004 р. № 1378, яке вважається респондентами досить добре прописаним.

Більше третини рад при створенні положень керувалися постановою Кабінету Міністрів від 26.11.2009 р. № 1302; невелика частка громадських рад розробляла положення без врахування конкретних вимог, не беручи до уваги жодного з прийнятих положень, вважаючи їх непридатними для роботи (див. рисунок 13).

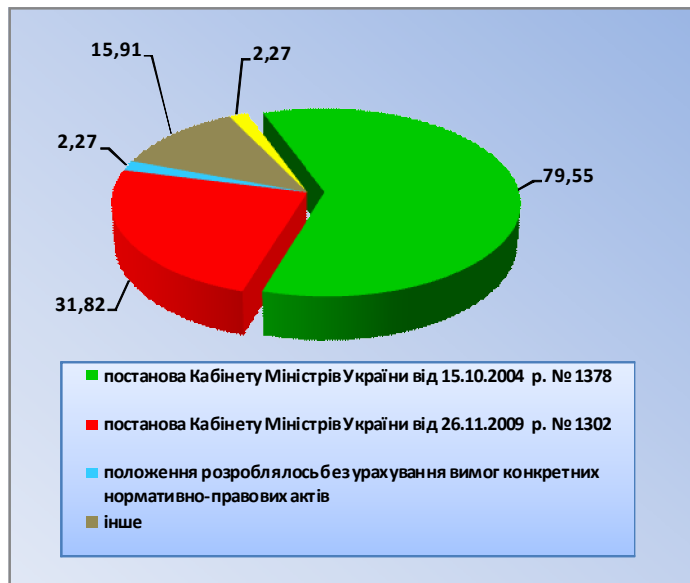

Рис. 13. Нормативно-правові акти для розробки положення про громадську раду, %

Така ситуація тісно пов'язана з описом категорій осіб, які можуть залучатися до розробки положення про громадську раду при ЦОВВ, оскільки саме від них може залежати відповідність цього документа нормам, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Дослідження показало, що у більшості випадків положення про громадську раду розроблялися членами ради спільно з ЦОВВ (64 %) або тільки силами ЦОВВ (32 %), а також окремо – головою громадської ради або окремо – членами громадської ради.

Така ситуація дає підстави говорити про те, що не вироблено єдиного підходу у цьому питанні, та вказати на потребу створення механізму розробки положення з врахуванням інтересів не тільки громадськості, але й представників ЦОВВ. Цю думку підтверджують відповіді респондентів (83 %), які вважають, що положення має розроблятися спільно членами громадської ради та ЦОВВ (див. рисунок 14).

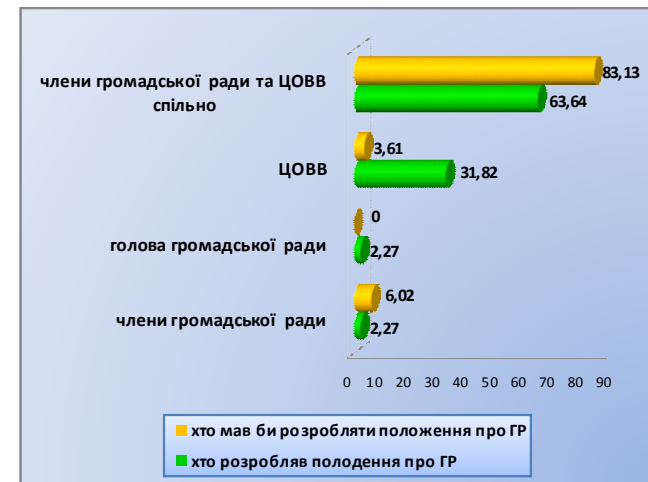

Рис. 14. Хто розробляв/має розробляти положення про громадську раду, %

У більшості випадків схвалення положення відбувалося за участю ЦОВВ, але за різними підходами. Так, майже половина положень була

прийнята ЦОВВ після схвалення громадською радою, третина цих положень схвалювалася тільки ЦОВВ без погодження з громадською радою (36 %), приймалися й положення, схвалені одноосібно головою громадської ради чи самою громадською радою.

Респонденти не дали однозначної відповіді, яким чином мала б відбуватися така процедура, оскільки їх відповіді практично дублюють відповіді на запитання, як ця процедура відбувалася раніше (див. рисунок 15).

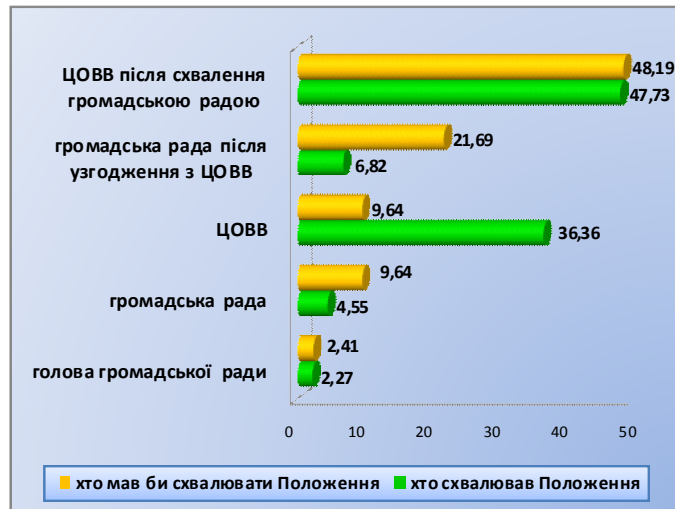

Рис. 15. Ким схвалювалося/має схвалюватися положення про громадську раду, %

Необхідно зазначити, що нове Типове положення про громадські ради (постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996) частково вирішує цю проблему, визначаючи, що положення про громадську раду погоджується з органом виконавчої влади, при якому вона утворена, та схвалюється на її засіданні. Разом з цим варто було б передбачити, що для розроблення положення про громадську раду утворюється робоча група, до складу якої входять члени ради та представники органу виконавчої влади. Це допоможе скоротити час

підготовки документа та уникнути тривалої процедури погодження його з ЦОВВ.

Співним у роботі громадських рад залишається питання розробки спеціального регламенту їх діяльності. На існування такого регламенту вказало тільки 27 % опитаних, тоді як на те, що його не існує, вказало 68 % осіб. Дані щодо наявності регламенту роботи громадської ради наведені в додатку 4 (таблиця Д_4.3.).

Про невизначеність з цього питання свідчать відповіді на запитання щодо того, чи мав би такий регламент існувати. Відповіді практично розділилися: одна частина респондентів вважає, що такий документ потрібний, тоді як інша не бачить у ньому потреби (див. рисунок 16).

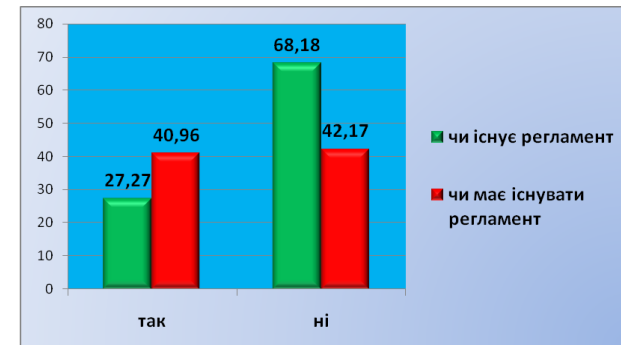

Рис. 16. Чи існує/має існувати регламент роботи громадської ради, %

На важливість цього документа вказують переважно особи, що працюють у громадських радах, де такі регламенти затверджені.

Серед питань, які регулюються регламентами громадських рад, є важливі організаційні норми: права та обов'язки членів ради (16 %), порядок роботи комісій, комітетів громадської ради (14 %), планування роботи (23 %), процедура підготовки та внесення питань на розгляд громадської ради (18 %), процедура обміну інформацією між членами громадської ради (23 %) тощо (див. таблицю 5).

Таблиця 5

Організаційні питання, які регулюються та мають бути врегульовані регламентом (порядком) роботи громадської ради, %

№	Варіанти відповідей	Які організаційні питання врегульовано регламентом	Які організаційні питання, на Вашу думку, повинні врегулюватися регламентом
1.	деталізовані права та обов'язки членів ради	15.91	28.92
2.	порядок роботи комісій, комітетів громадської ради	13.64	34.94
3.	планування роботи громадської ради	22.73	33.73
4.	процедура підготовки та внесення питань на розгляд громадської ради	18.18	37.35
5.	процедура скликання та проведення засідань громадської ради	22.73	42.17
6.	процедура обміну інформацією між членами громадської ради	13.64	32.53
7.	Інше	0	3.61
8.	важко відповісти	75.00	51.81

Дослідження показало, що документи, якими регламентується діяльність громадських рад, потребують систематизації та приведення у відповідність до єдиного нормативного документа (з листопада 2010 року таким документом стало Типове положення, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996) та вироблення типового регламенту регулювання організаційних питань, який за бажанням могли б використовувати громадські ради.

2.2.4. Повноваження (функції) та права громадських рад

Дослідження засвідчило, що громадські ради мають широкий спектр повноважень. Серед основних: внесення пропозицій до плану проведення ЦОВВ консультацій з громадськістю (87 % позитивних відповідей), участь у цих консультаціях (89 %), здійснення громадського контролю за врахуванням пропозицій з боку ЦОВВ (70 %) тощо (див. таблицю 6).

Таблиця 6

Повноваження (функції) громадської ради, %

№	Варіанти відповідей	Які повноваження (функції) має громадська рада	Які повноваження, на Вашу думку, повинна мати громадська рада
1.	внесення пропозицій до орієнтовного плану проведення ЦОВВ консультацій з громадськістю	86.75	91.57
2.	участь у організації та проведенні ЦОВВ консультацій з громадськістю	89.16	95.18
3.	здійснення громадського контролю за врахуванням ЦОВВ пропозицій громадськості	69.88	84.34
4.	внесення ЦОВВ пропозицій до проектів нормативно-правових актів, рішень органу, що розробляються	84.34	91.57
5.	подання ЦОВВ пропозицій щодо удосконалення його діяльності	73.49	89.16
6.	проведення громадської експертизи діяльності ЦОВВ, проектів нормативно-правових актів, що ним розробляються	67.47	80.72
7.	узагальнення та подання ЦОВВ інформації про пропозиції громадських організацій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення	79.52	90.36
8.	організація публічних заходів для обговорення актуальних питань розвитку галузі	75.90	90.36
9.	Інше	1.20	6.02

Серед повноважень громадської ради додатково було названо ще такі (варіант відповіді "інше"):

- проведення "круглих столів", семінарів, науково-практичних конференцій;
- питання у межах статутних завдань громадських організацій;
- участь у засіданнях колегій міністерства;
- подання до інших органів державної влади запитів та пропозицій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення.

Дослідження показало, що громадські ради користуються широкими правами. Перелік найбільш значимих складає понад десять позицій, серед яких: право утворювати постійні й тимчасові робочі органи (93 % позитивних відповідей), залучати до роботи представників різних інституцій та установ (92 %), організувати семінари, конференції (89 %), отримувати від ЦОВВ необхідні нормативні документи та проекти новостворених документів (94 %) тощо.

Про доцільність цих прав свідчать відповіді респондентів на запитання щодо того, які права мала б мати громадська рада. Думки щодо цього практично збігаються з відповідями на запитання, які права рада вже має (див. таблицю 7).

Таблиця 7

Права громадської ради, %

№	Варіанти відповідей	Які права має громадська рада	Які права, на Вашу думку, повинна мати громадська рада
1.	утворювати постійні та тимчасові робочі органи (правління, секретаріат, комітети, комісії, експертні групи тощо)	92.77	91.57
2.	залучати до роботи ради працівників ЦОВВ, органів місцевого самоврядування, представників вітчизняних та міжнародних експертних і наукових організацій, підприємств, установ та організацій (за згодою їх керівників), а також окремих фахівців	91.57	92.77

№	Варіанти відповідей	Які права має громадська рада	Які права, на Вашу думку, повинна мати громадська рада
3.	організувати і проводити семінари, конференції, засідання за „круглим столом” та інші заходи	89.16	92.77
4.	отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для забезпечення діяльності ради	86.75	95.18
5.	отримувати від ЦОВВ проекти нормативно-правових актів з питань, що потребують консультацій з громадськістю	93.98	97.59
6.	делегувати уповноваженого представника для участі у роботі консультативних, дорадчих та допоміжних органів, що утворюються при органі виконавчої влади в установленому порядку, а також у засіданнях і нарадах, що проводяться органом	65.06	85.54
7.	брати в установленому порядку участь у роботі конкурсної комісії для проведення відбору кандидатів на заміщення вакантних посад державних службовців, що виконують функції, пов'язані з регулюванням підприємницької діяльності	25.30	37.35
8.	брати в установленому порядку участь у проведенні щорічної оцінки і атестації державних службовців центрального, місцевого ЦОВВ	19.28	34.94
9.	користуватися приміщенням ЦОВВ для проведення засідань громадської ради, розміщення її секретаріату	90.36	90.36
10.	використовувати бланк зі своїм найменуванням	51.81	68.67
11.	інше	2.41	4.82

Виявлені в процесі дослідження наявні повноваження та права громадських рад в багатьох пунктах збігаються з тими, що передбачає нове Типове положення про громадські ради (постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996). В аспекті повноважень вони відрізняються тільки в одному пункті, який не визначили учасники опитування, але який прописаний в Типовому положенні як "обов'язкова підготовка та оприлюднення щорічного звіту про діяльність громадської ради". Що стосується прав, то багато учасників дослідження згадали права, надані громадським радам 2009 року змінами до постанови Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1378, щодо участі у проведенні щорічної оцінки і атестації державних службовців ЦОВВ (майже 35 % вважають, що вони мали б мати таке право) та участі у роботі конкурсної комісії для відбору кандидатів на заміщення вакантних посад державних службовців, що виконують функції, пов'язані з регулюванням підприємницької діяльності (майже 37 % вважають, що вони мали б мати таке право).

2.2.5. Планування роботи громадських рад. Проведення засідань

Робота Кабінету Міністрів України над нормативними документами щодо залучення громадян до участі в управлінні державними справами дуже часто носила політичний характер, оскільки при частих змінах керівництва Кабінету Міністрів України, які відбувалися у 2004–2010 роках, змінювалися й відповідні постанови. Така політика призвела до того, що діючі ради при ЦОВВ у переважній більшості не розробили довгострокових стратегій (85 %) як, власне, й середньострокових пріоритетів (56 %) роботи (див. рисунки 17 і 18).

У випадках, коли респонденти все ж вказували на наявність пріоритетів у роботі ради, вони все ж не могли визначитися з тим, хто їх затверджує і яким чином відбувається ця процедура (62 %); менше третини вказали, що цим питанням опікується винятково громадська рада (26 %), а ще 8 % стверджували, що це є функція ЦОВВ (див. рисунок 19).

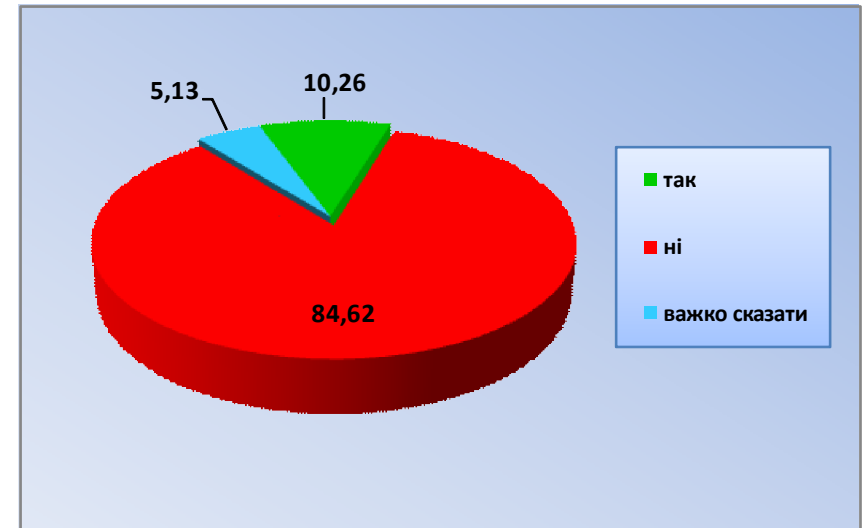

Рис. 17. Чи було розроблено довгострокову стратегію роботи громадської ради, %

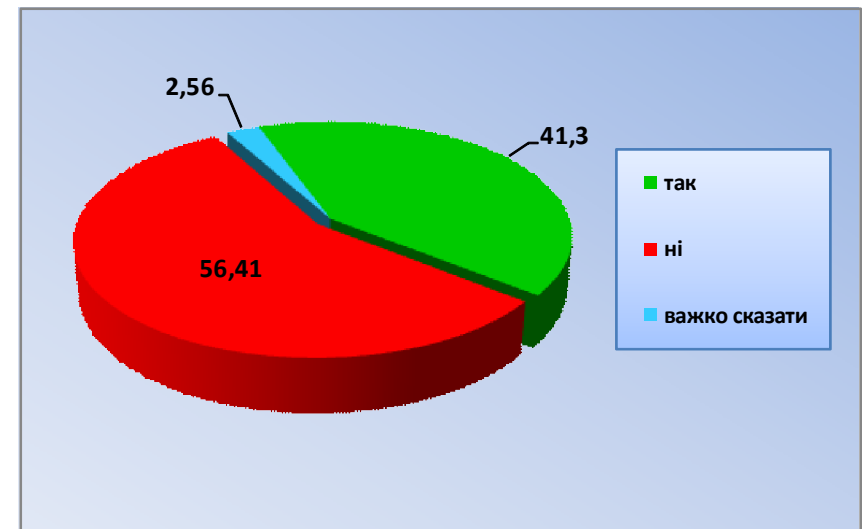

Рис. 18. Чи визначені середньострокові пріоритети роботи громадської ради, %

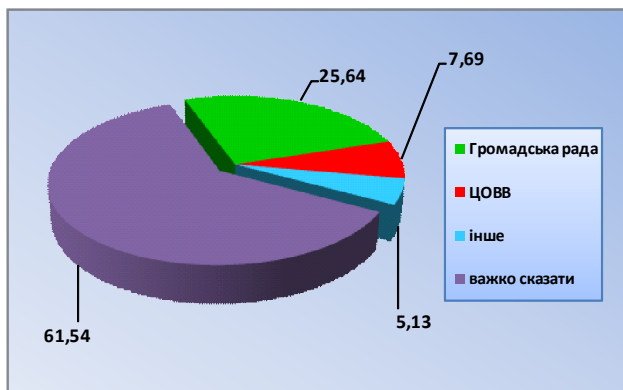

Рис. 19. Яким чином затверджувалися пріоритети роботи громадської ради, %

Якщо в силу певних причин громадська рада не знаходила спільної мови з представниками ЦОВВ з ключових питань діяльності або не вважала за доцільне погоджувати з ними свою роботу, то вона або відмовлялася від формування довгострокової стратегії, або віддавала перевагу плануванню на один рік (див. рисунок 20).

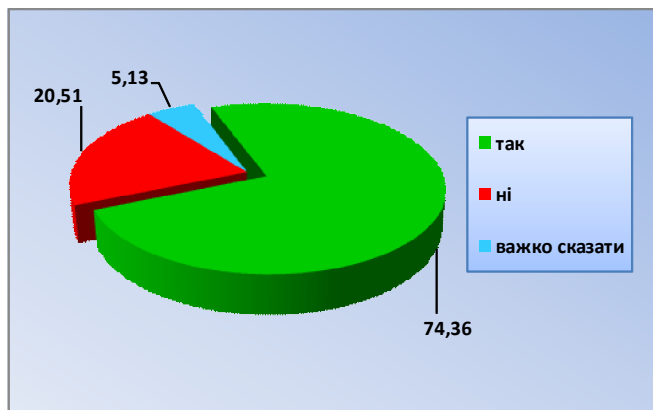

Рис. 20. Чи є план роботи громадської ради на рік, %

Таку думку підтверджують відповіді на запитання щодо того, яким чином затверджувався план роботи громадської ради на рік. Більше половини опитаних вказали, що план затверджувала громадська рада

(54 %), 10 % – одноосібно голова ради, ще 26 % не змогли відповісти на це запитання, що може свідчити про те, що процедури затвердження річного плану роботи не існує взагалі (див. рисунок 21).

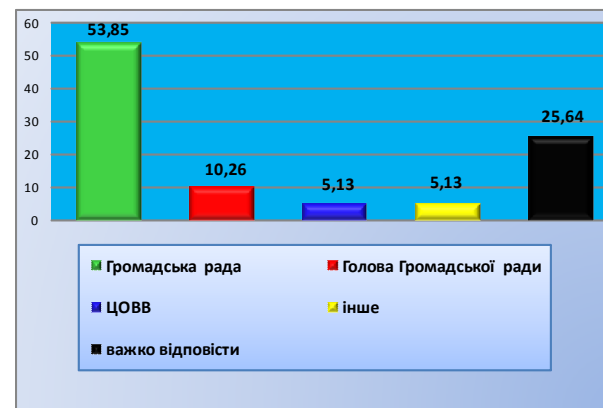

Рис. 21. Хто долучався до процедури затвердження річного плану роботи, %

Відповіді на запитання щодо того, хто контролює виконання плану, вказують на бажання громадської ради бути незалежною від контролю з боку ЦОВВ. Так, тільки 3 % опитаних вказали, що контроль здійснюється спільно громадською радою і ЦОВВ. Всі інші відповіді свідчать про повну автономію громадської ради у цьому питанні (див. рисунок 22).

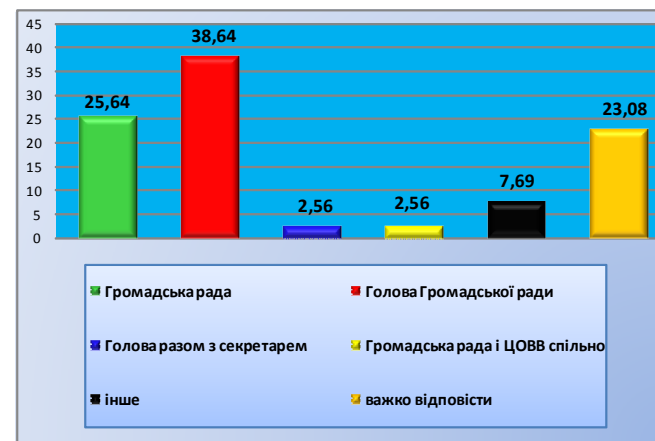

Рис. 22. Хто контролює виконання річного плану, %

В усіх типових положеннях про громадські ради, які діяли у 2004–2010 роках, вказувалося, що основною формою роботи громадської ради є засідання, які проводяться в разі потреби, але не рідше, ніж один раз на квартал. Це практично у своїй більшості підтвердили й учасники дослідження (див. рисунок 23).

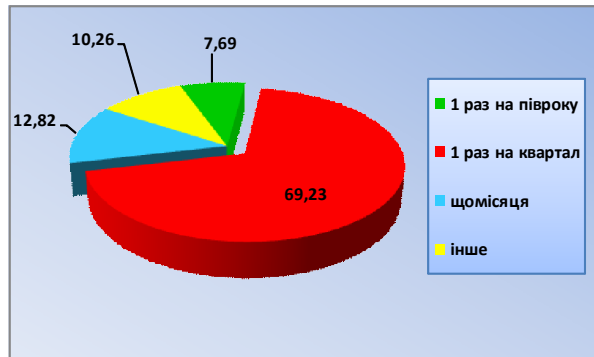

Рис. 23. Періодичність проведення засідань громадської ради, %

Засідання громадської ради найчастіше відбуваються за ініціативи голови (82 %) або членів ради (77 %); ще половина респондентів вказала на ініціативу представників ЦОВВ (51 %), що дає підстави говорити про взаємне порозуміння у цьому питанні (див. рисунок 24).

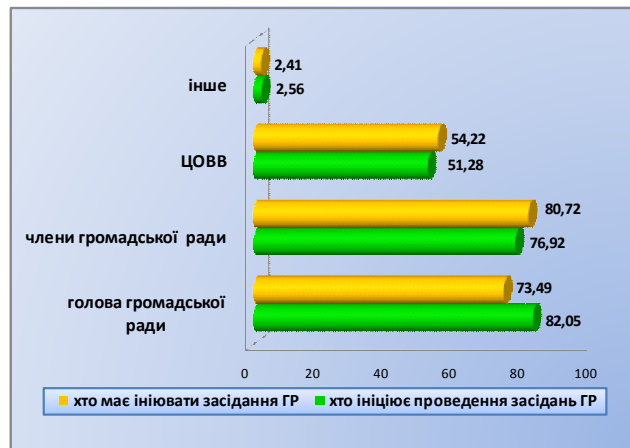

Рис. 24. Хто ініціює/має ініціювати проведення засідань громадської ради, %

Більшість громадських рад самостійно формує порядок денний своїх засідань, але третина стверджує, що цим питанням безпосередньо опікуються ЦОВВ (див. рисунок 25).

Слід зазначити також, що у кожному засіданні громадської ради беруть участь представники ЦОВВ, що засвідчили відповіді 99 % опитаних.

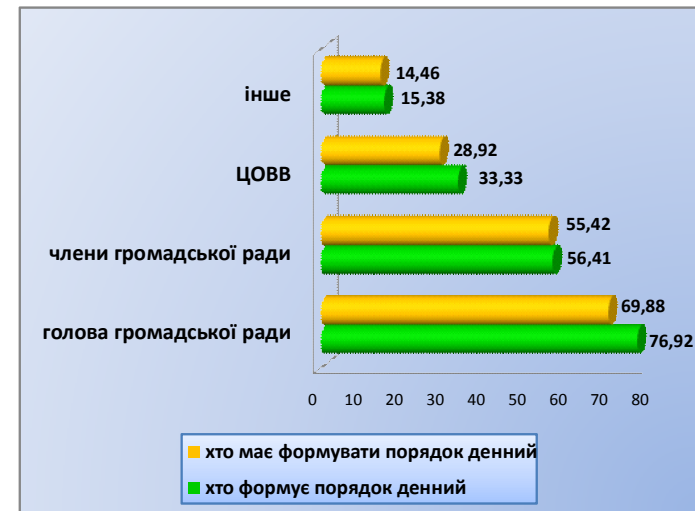

Рис. 25. Хто формує/має формувати порядок денний засідань ради, %

Як правило, учасники засідання від органів ЦОВВ представлені на різному рівні (див. рисунок 26).

Найчастіше це заступники керівника ЦОВВ (86 %), керівники підрозділів ЦОВВ, компетенції яких стосуються питань, що розглядаються під час засідання (83 %), керівники підрозділів ЦОВВ, які відповідають за взаємодію з громадськістю (74 %). Досить часто у засіданнях ради бере участь особисто керівник ЦОВВ – на це вказало більше половини опитаних (60 %).

Участь представників ЦОВВ у засіданнях громадської ради безумовно важлива з огляду на необхідність обговорення з громадськістю майбутніх змін у підвідомчій сфері. Адже саме брак діалогу і спільного обговорення Податкового кодексу, наприклад, призвів до громадських протестів і виступів проти прийняття цього документа.

Таким чином, результати дослідження вказують на те, що представники ЦОВВ здебільшого використовують свою можливість прилучитися до роботи з громадськістю. Спостерігається також бажання громадських рад бути більш незалежними від ЦОВВ та мінімізувати стосунки щодо організаційних і процедурних питань роботи самої ради.

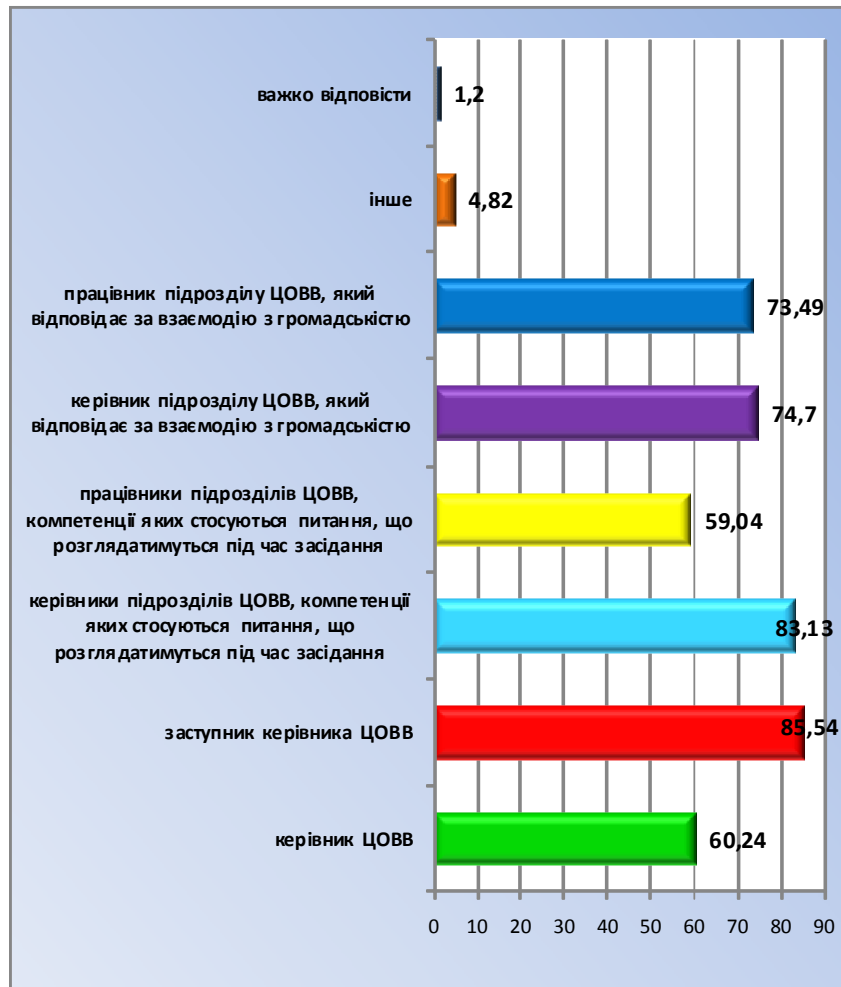

Рис. 26. Рівень представництва від органів ЦОВВ на засіданнях ради, %

2.2.6. Взаємодія громадських рад з ЦОВВ

Як свідчать результати дослідження, працювати з громадською радою уповноважені не тільки керівні посадові особи ЦОВВ, але й фахівці, які працюють на рівні відділів, – в залежності від предмета взаємодії та потреб громадської ради чи необхідності спільної роботи, наприклад, з розробки нормативного забезпечення, обговорення проектів законів, постанов чи інших галузевих документів (див. таблицю 8). Особливо слід підкреслити значну роль у цій взаємодії уповноваженого заступника керівника ЦОВВ та підрозділу, який відповідає за взаємодію з громадськістю. Поширення практики визначення уповноваженого заступника керівника ЦОВВ та діяльність відповідного підрозділу свідчать про ефективність цих каналів взаємодії між громадською радою і ЦОВВ, а тому їх варто було б чітко закріпити на нормативному рівні.

Таблиця 8

Уповноважені особи ЦОВВ для взаємодії з громадською радою, %

№	Варіанти відповідей	%
1.	керівник ЦОВВ	47.73
2.	заступник керівника ЦОВВ	70.45
3.	заступники керівника ЦОВВ залежно від предмета взаємодії	45.45
4.	керівники підрозділів ЦОВВ залежно від предмета взаємодії	45.45
5.	керівник підрозділу ЦОВВ, який відповідає за взаємодію з громадськістю	84.09
6.	фахівці підрозділів ЦОВВ залежно від предмета взаємодії	36.36
7.	фахівці підрозділу ЦОВВ, які відповідають за взаємодію з громадськістю	61.36
8.	інше	2.27

Важливою для громадської ради є можливість ініціювати зустрічі (наради) з керівником ЦОВВ – про це заявили 96 % опитаних.

Рішення громадської ради доводяться до відома ЦОВВ, як правило, у письмовій формі (85 %), їх надають під час засідання громадської ради присутньому представнику ЦОВВ особисто (69 %) або під час зустрічі голови ради з керівництвом ЦОВВ (51 %), що практично унеможливує низьку поінформованість ЦОВВ з питань роботи громадської ради (див. рисунок 27).

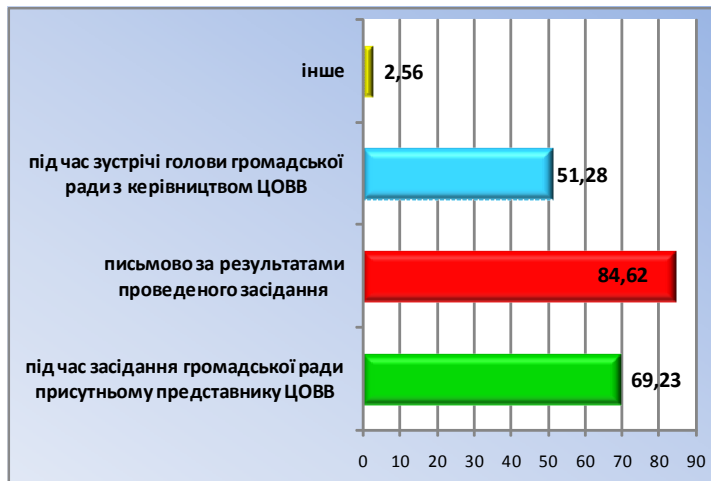

Рис. 27. Яким чином доводяться рішення громадської ради до відома ЦОВВ, %

Учасники опитування практично одноставно (94 %) зазначили, що всі рішення, які вони передавали керівництву ЦОВВ, розглядалися. Прийняте рішення доводиться до відома громадської ради письмово (53 %), шляхом розміщення на сайті ЦОВВ (42 %), під час наступного засідання громадської ради (49 %) або під час особистої зустрічі голови ради з керівником ЦОВВ (див. рисунок 28).

Необхідно зазначити, що нове Типове положення про громадські ради (постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996) чіткіше встановлює процедури інформування ЦОВВ громадської ради. Йдеться про таке: "Рішення органу, прийняте за результатами розгляду пропозицій громадської ради, не пізніше ніж у десятиденний строк після його прийняття в обов'язковому порядку доводиться до відома

членів громадської ради та громадськості шляхом його оприлюднення на офіційному веб-сайті органу та в інший прийнятний спосіб".

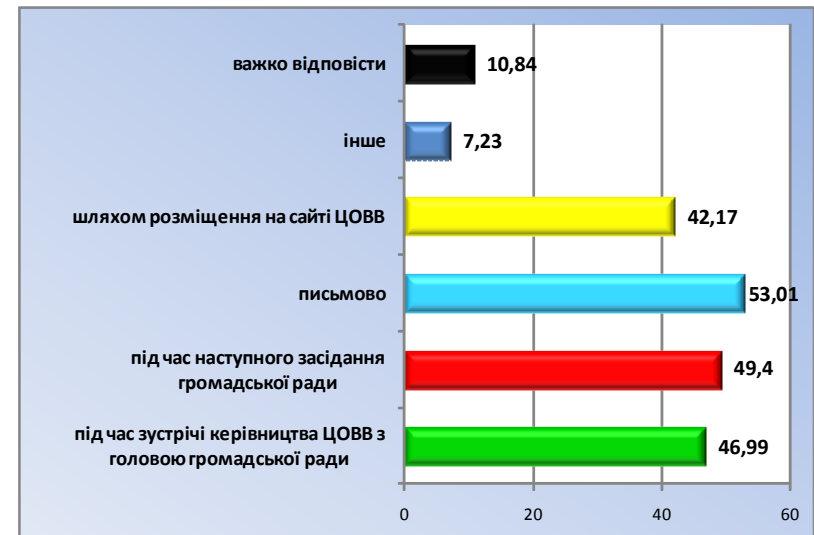

Рис. 28. Види інформування громадської ради про результати розгляду ЦОВВ її рішень, %

Важливо також зазначити, що 83 % учасників дослідження у своїй більшості позитивно відповіли на запитання щодо того, чи наводить ЦОВВ в інформації про результати розгляду пропозицій та зауважень громадської ради обґрунтування причин неврахування її пропозицій та зауважень.

2.2.7. Матеріально-технічне забезпечення діяльності громадських рад

Дослідження засвідчило, що ЦОВВ переважно сприяють діяльності громадських рад, у тій чи іншій мірі перебираючи на себе відповідальність щодо їх матеріального забезпечення. Та якщо приміщення для проведення засідань громадської ради надаються практично завжди (98 %), то голову ради та її секретаріат забезпечують приміщенням для роботи менше половини ЦОВВ (48 % та 49 % відповідно) (див. рисунок 29).

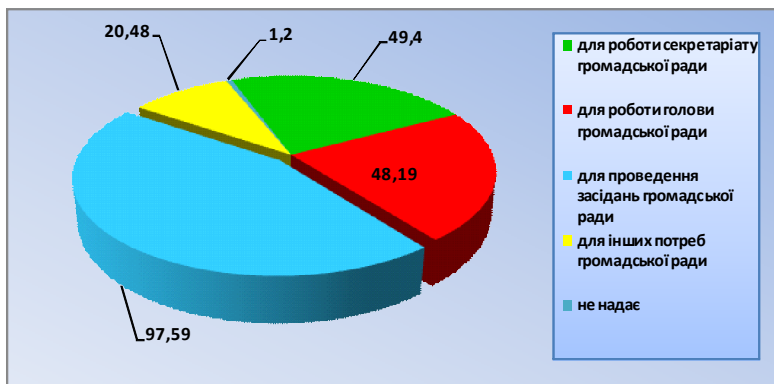

Рис. 29. Чи забезпечує ЦОВВ приміщенням громадську раду, %

Складним також є питання щодо забезпечення засобами зв'язку громадських рад, оскільки четверта частина респондентів стверджує, що не отримує такого виду допомоги від ЦОВВ (див. рисунок 30).

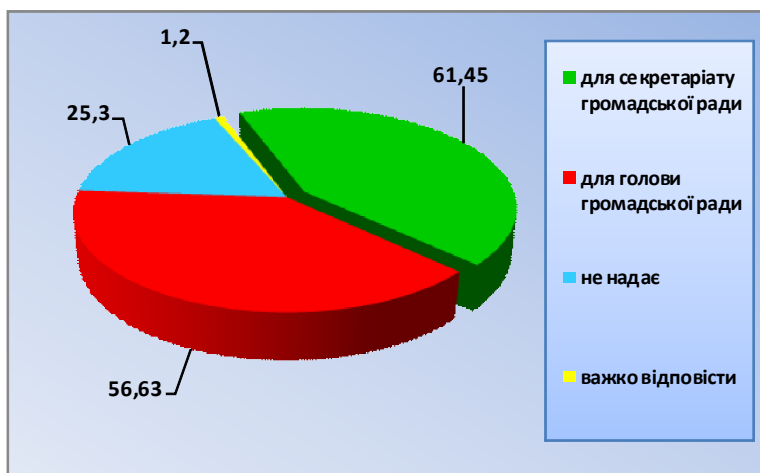

Рис. 30. Чи надає ЦОВВ засоби зв'язку для роботи громадської ради, %

Проблема фінансової підтримки виявилася ще складнішою, оскільки більше половини опитаних зазначили, що такої підтримки не отримують (55 %). В той же час третина отримує фінансову

допомогу для проведення засідань громадської ради чи інших публічних заходів, а також для підготовки аналітичних матеріалів та виготовлення поліграфічної продукції (див. рисунок 31).

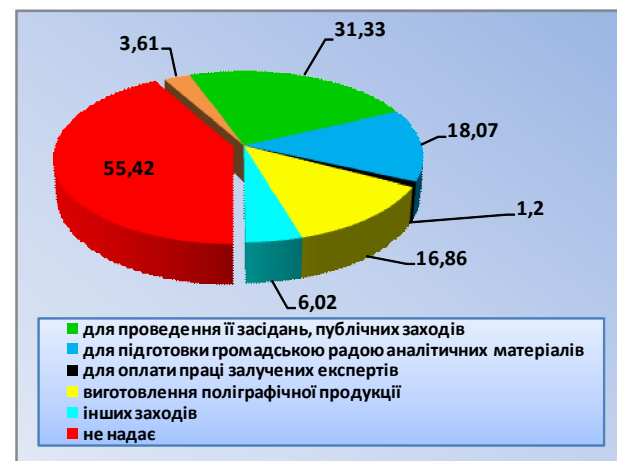

Рис. 31. Чи надає ЦОВВ фінансову підтримку громадській раді, %

Як правило, опитані зазначають, що їм потрібна саме така допомога, яка описана в попередньому абзаці, але за умови більшого фінансування. Особливо це стосується зібрань громадської ради та друкування матеріалів. Є велика потреба у виплаті коштів на відрядження та проїзд для членів ради, які проживають в різних регіонах країни.

Значна кількість респондентів вказує й на необхідність оплати роботи голови громадської ради та секретаріату або надання інших видів подяки за умови їх успішної роботи. Деякі учасники опитування вказали на потребу передбачити місце розташування ради, засоби зв'язку для неї, забезпечити сейфом та комп'ютерною технікою з Інтернетом.

2.2.8. Висвітлення діяльності громадських рад

Інформація про діяльність громадських рад найчастіше оприлюднюється на сайті ЦОВВ у спеціальній рубриці про громадські ради або на сайті ЦОВВ без спеціальної рубрики у підрозділі новин

(хоча відповіді респондентів свідчать, що використання цього способу оприлюднення інформації, який не потребує особливих матеріальних затрат ні з боку ЦОВВ, ні з боку громадських рад, все ж не перевищує 70 %).

Важливим джерелом поширення інформації є також державні та недержавні ЗМІ і сайти громадських організацій, представники яких входять до складу певної громадської ради (див. таблицю 9).

Таблиця 9

Спосіб оприлюднення інформації про діяльність громадської ради, %

№	Варіанти відповідей	%
1.	на сайті ЦОВВ	53.85
2.	на сайті ЦОВВ у спеціальній рубриці, присвяченій діяльності громадської ради	69.23
3.	на спеціально створеному сайті громадської ради	20.51
4.	у спеціально створеному періодичному виданні громадської ради	7.69
5.	на сайтах громадських організацій, представники яких входять до складу громадської ради	38.46
6.	на інших сайтах	15.38
7.	у засобах масової інформації, засновником (співзасновником) яких є ЦОВВ	43.59
8.	у недержавних засобах масової інформації	30.77

Майже 95 % опитаних зазначили, що не знають випадків, коли з боку ЦОВВ були відмови у розміщенні інформації про роботу громадської ради на їх сайті чи у засобах масової інформації, засновником (співзасновником) яких вони є. Тільки 5 % опитаних вказали, що такі випадки траплялися. Водночас лише трохи більше

половини респондентів підтвердили, що ЦОВВ розміщує на своєму сайті інформацію про результати розгляду пропозицій та зауважень громадської ради (див. рисунок 32).

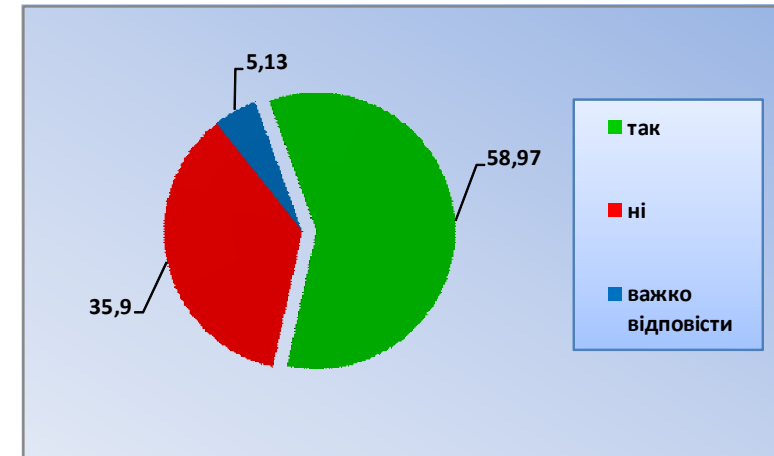

Рис. 32. Розміщення ЦОВВ на своєму сайті пропозицій та зауважень громадської ради, %

В цілому можна стверджувати, що хоч громадські ради активно використовують різні канали висвітлення своєї діяльності, але інформаційні ресурси ЦОВВ використовуються не повною мірою. З огляду на те, що відповіді респондентів заперечують практику відмови ЦОВВ у розміщенні інформації, можна зробити висновок, що відповідні відомості просто не надаються громадською радою для висвітлення.

Слід також зазначити, що для кращого висвітлення діяльності громадських рад у новому Типовому положенні про громадські ради (постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 966) передбачено, що на сайтах ЦОВВ в обов'язковому порядку має бути створена рубрика "Громадська рада", в якій розміщуватимуться матеріали про установчі документи, плани роботи, керівний склад, прийняті рішення, протоколи засідань, щорічні звіти про роботу.

2.2.9. Оцінка ефективності роботи громадських рад

Дослідження показало, що представники ЦОВВ набагато краще оцінюють роботу громадських рад, ніж голови рад: відповідно, 61 % ЦОВВ та 49 % голів рад, що свідчить про самокритичність голів і про оптимізм щодо проведеної роботи з боку ЦОВВ. Досить високий відсоток тих, хто вважає, що громадська рада працює на відмінно: відповідно, 20 % ЦОВВ та 23 % голів рад (див. таблицю 10).

Таблиця 10

Як би Ви оцінили рівень ефективності роботи громадської ради за п'ятибальною шкалою, %

№	Варіанти відповідей	Оцінка голови ГР	Оцінка представника ЦОВВ	Загальна вибірка
1.	1 бал	-	6.82	3.61
2.	2 бали	2.56	-	1.20
3.	3 бали	20.51	11.36	15.66
4.	4 бали	48.72	61.36	55.42
5.	5 балів	23.08	20.45	21.69
6.	Важко сказати	5.13	-	2.41

На думку респондентів, налагодженню ефективної роботи громадської ради заважає багато різних факторів, але найчастіше наголошується на недостатньому нормативному регулюванні (в цьому думки ЦОВВ та голів громадських рад практично збігаються). В інших випадках, коли голови громадських рад вказують на низьку зацікавленість у взаємодії з боку керівництва ЦОВВ (18 %), то тільки 5 % ЦОВВ погоджуються з цією думкою.

Голови громадських рад вважають, що необхідно підвищити контроль за рівнем взаємодії між ЦОВВ та громадською радою з боку Кабінету Міністрів України (26 %), але з цим погоджуються тільки 9 % ЦОВВ. З іншого боку, ЦОВВ вказують на недостатній фаховий рівень пропозицій, які готуються громадською радою (25 %), тоді як на це вказують тільки 10 % голів громадських рад. Практично збігаються думки ЦОВВ і голів громадських рад щодо недостатнього методичного забезпечення спільної роботи ЦОВВ і громадських рад (див. таблицю 11).

Таблиця 11

Що, на Вашу думку, заважає налагодженню ефективної роботи громадської ради, %

№	Варіанти відповідей	Оцінка голови ГР	Оцінка представника ЦОВВ	Загальна вибірка
1.	недостатнє нормативно-правове регулювання	33.33	36.36	34.94
2.	незацікавленість у взаємодії з боку керівництва ЦОВВ	17.95	4.55	10.84
3.	незацікавленість у взаємодії з боку фахівців ЦОВВ	10.26	6.82	8.43
4.	недостатній контроль за рівнем взаємодії між ЦОВВ та громадською радою з боку Кабінету Міністрів України	25.64	9.09	16.87
5.	недостатній фаховий рівень пропозицій, які готуються громадською радою	10.26	25.00	18.07
6.	брак методичного забезпечення роботи ЦОВВ з громадською радою	28.21	29.55	28.92
7.	Інше	38.46	34.09	36.14
8.	важко сказати	15.38	18.18	16.87

Практично всі опитані (голови громадських рад і представники ЦОВВ) відзначили важливість функціонування громадських рад (98 % осіб). Серед інших питань, які стосуються налагодження ефективної роботи громадських рад і ЦОВВ, йшлося про плінність кадрів керівного складу ЦОВВ, необхідність створення загальної громадської ради при Кабінеті Міністрів України, яка б носила міжгалузевий та різнорівневий характер.

На запитання щодо вдосконалення роботи громадської ради, її взаємодії з ЦОВВ учасники дослідження дали такі відповіді:

- необхідно систематизувати роботу громадської ради, врегулювати системність проведення її засідань;
  - ширше залучати експертів з питань законодавчої та нормотворчої діяльності;
  - чіткіше реалізовувати механізми громадського контролю у взаємодії з ЦОВВ;
  - налагоджувати тіснішу взаємодію між фахівцями ЦОВВ і представниками громадської ради;
  - виробити структурний механізм взаємодії та критерії спільної діяльності ЦОВВ і громадської ради;
  - надавати громадським радам представницькі функції щодо зв'язків з громадськістю та регіонами шляхом розгляду скарг і пропозицій від них;
  - передбачити надання громадським радам фінансової підтримки з боку держави;
  - створити в ЦОВВ окремі підрозділи зв'язків з громадськістю;
  - не переобтяжувати звітністю;
  - налагодити контроль за взаємодією між ЦОВВ та громадськими радами з боку Кабінету Міністрів України, в тому числі й шляхом створення громадської ради, до якої мали б входити голови відомчих рад;
  - переглянути склад ради, провести відкритий конкурс за такими критеріями: громадянство України, несудимість, дієздатність, позитивний досвід роботи у відповідній сфері протягом останніх двох років (письмове підтвердження установ і відомств, національних та міжнародних організацій), досвід громадської діяльності (не менше 5 років; письмові підтвердження з органів державної влади, установ та відомств, національних та міжнародних організацій тощо);
  - запровадити реальне врахування ЦОВВ пропозицій та зауважень громадської ради і затвердити реєстр можливих відмов у їх врахуванні;
  - запровадити можливість ініціації та проведення громадською радою (уповноваженими нею членами) громадських розслідувань випадків порушення прав людини, ухвалення висновків за результатами громадського розслідування з передачею їх керівництву.
- Серед "іншого" респондентами вказано на: нерозуміння керівництвом і фахівцями міністерства ролі громадської ради в процесі прийняття рішень; нерозвиненість інститутів громадянського суспільства; неувагу вищих органів державної влади до діяльності

громадських рад; відсутність окремого підрозділу (відділу) для ефективної взаємодії ЦОВВ з громадською радою та незадовільне матеріального-технічне забезпечення; неузгодженість дій керівного складу громадської ради; брак чітко розроблених "правил гри", за якими має діяти громадська рада; низьку активність громадськості; поважний вік членів громадської ради, непропорційність гендерної представленості у складі громадської ради (мало жінок у її складі); невизначеність критеріїв членства у громадській раді, низький рівень активності багатьох її членів; потребу в залученні до діяльності громадської ради активних, професійних, в доброму сенсі слова вмотивованих фахівців, а головне – реальне врахування ЦОВВ пропозицій та зауважень громадської ради та вмотивовані відмови у врахуванні пропозицій; елементи "гетьманства", хвороби "партійних організацій"; часті зміни нормативно-правових актів, що регулюють створення і роботу громадських рад; незадовільну аналітичну діяльність громадських рад; необов'язковість врахування пропозицій та зауважень членів громадської ради.

Пропозиції учасників опитування щодо вдосконалення роботи громадських рад підтверджують гіпотезу дослідження про необхідність створення координаційного органу їх діяльності при Кабінеті Міністрів України; про потребу методичного забезпечення і формування кваліфікаційних вимог до роботи не тільки голови ради, але і її членів. Визначено важливість розробки чіткого механізму взаємної співпраці громадської ради, ЦОВВ та уряду з обов'язковим моніторингом спільної діяльності та висвітлення її на сайті Кабінету Міністрів України для публічного обговорення.

2.3. Аналіз результатів опитування щодо діяльності громадських рад, утворених при центральних органах виконавчої влади, проведеного через мережу Інтернет

Для організації опитування в мережі Інтернет було розроблено короткий опитувальник (додаток 3) та створено спеціальну "скриньку" на сайті Українського центру політичного менеджменту –

rada@politik.org.ua. Запрошення до участі в опитуванні розміщені на трьох сайтах:

- на сайті центру <http://www.politik.org.ua/>;
- на урядовому сайті "Громадянське суспільство і влада" – <http://civic.kmu.gov.ua/civic/control/uk/index>;
- на сайті "Влада і суспільство" – <http://maidanua.org/special/vis/?p=1623>
- у грудневому випуску урядового електронного бюлетеня "Діалог", який був розповсюджений серед понад 500 громадських організацій.

Участь в опитуванні взяли 7 керівників та членів громадських організацій. Всі вони заявили, що знають про існування громадських рад при центральних органах виконавчої влади. Аналіз їх відповідей засвідчив, що більшість (5) проте ще не мають достатньо інформації про їх роботу. Така ж кількість учасників опитування зазначила, що вважає роботу громадських рад при органах виконавчої влади ефективним інструментом залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, а 6 з 7 виявили бажання у майбутньому стати членами громадських рад.

На думку учасників опитування в мережі Інтернет, до роботи в складі громадських рад при органах виконавчої влади слід залучати:

Хто має бути залученим до роботи ГР при ЦОВВ	Кількість відповідей про доцільність залучення до роботи ГР при ЦОВВ
представники громадських організацій	7
представники професійних спілок	5
представники релігійних організацій	5
представники благодійних організацій	6
представники творчих спілок	5
представники організацій роботодавців	4
представники органів місцевого самоврядування	3
представники засобів масової інформації	7
представники центрального органу виконавчої влади, при якому утворена громадська рада	6
представники наукових установ	6
представники державних підприємств, установ, організацій (юридичні особи публічного права)	1
представники недержавних підприємств, установ, організацій (юридичні особи приватного права)	5
експерти	6

Крім того, учасники опитування пропонують залучати до роботи у якості членів громадських рад при ЦОВВ представників неформальних об'єднань, активістів об'єднань за місцем проживання, батьківських комітетів дошкільних закладів та загальноосвітніх шкіл, науковців, колишніх керівників ЦОВВ, представників молодіжних і студентських громадських організацій відповідного спрямування.

Узагальнюючи пропозиції учасників опитування щодо можливих шляхів удосконалення роботи громадських рад при органах виконавчої влади, можна виокремити такі думки:

- заступниками голови громадської ради мають бути представники громади (громадських організацій, благодійних організацій, релігійних організацій тощо);
- припинити практику створення "кишенькових" громадських рад;
- передбачити фінансування діяльності громадської ради (закладення до кошторису органу влади коштів для забезпечення функціонування рад);
- визначити статус рішень громадських рад і порядок їх врахування органом влади;
- визначити перелік, форму та обсяг інформації, що може надаватися органом державної влади для роботи громадської ради, а також порядок доступу до неї;
- запровадити практику навчання державних службовців, що працюють у відповідному органі влади, навичкам ефективної взаємодії з громадськими радами (ознайомлення працівників органів влади з особливостями функціонування громадських рад, їх правами та обов'язками);
- покласти відповідальність особисто на керівників ЦОВВ щодо питань залучення громадськості до процесу прийняття управлінських рішень, а також створити прозорий механізм оскарження управлінських рішень, прийнятих з порушенням процедури залучення громадськості;
- розробити прозорішу процедуру прийняття до складу громадської ради;
- відмовитись від відбору громадських організацій за ознакою територіального статусу – прийняття до громадської ради міста представників громадських організацій регіонального або всеукраїнського статусу: практика неприйняття за такою ознакою спостерігається на місцевому рівні;

- фінансувати роботу громадських рад, виділяти приміщення під їх секретаріати;
- підвищувати ініціативність органів виконавчої влади щодо проведення громадських слухань.

На сайті Українського центру політичного менеджменту відвідувачам було запропоновано відповісти на запитання: "Чи знаєте Ви про існування громадських рад при центральних органах виконавчої влади?". Протягом місяця (з 12 листопада по 15 грудня кількість відвідувань сайту сягнула 29887). І лише 21 відвідувач взяв участь в опитуванні. Ось його результати:

Усього проголосувало: 21

Так - 11(52%)

Ні - 10(48%)

2.4. Аналіз робочих матеріалів щодо висвітлення діяльності громадських рад

Як уже зазначалось у підрозділі "Висвітлення діяльності громадської ради", більшість опитаних голів громадських рад і представників ЦОВВ позитивно оцінюють висвітлення діяльності громадських рад, зазначаючи, що для цього використовуються різні канали поширення інформації: сайти ЦОВВ, державні і недержавні ЗМІ, сайти громадських організацій тощо. У ході дослідження було зроблено спробу оцінити ефективність цього висвітлення на прикладі аналізу відповідного інформаційного наповнення сайтів ЦОВВ.

Загалом аналіз засвідчив недостатнє висвітлення на сайтах ЦОВВ роботи громадських рад (схожі висновки було зроблено і в ході дослідження відповідних сайтів, проведеного 2008 року²⁸).

²⁸ Панцир С., Крупник А. Взаємодія влади і громадськості через механізм громадських рад: стан і перспективи / За ред. Г. Усатенко. – К.: Фонд "Європа ХХІ", 2008. – 92 с.

Насамперед слід відзначити, що окремої рубрики "Громадська рада" на сайтах деяких ЦОВВ взагалі немає (див. таблицю 12).

Таблиця 12

Громадська рада на веб-сайті ЦОВВ

Громадська рада	Рубрика на сайті ЦОВВ
<i>Міністерства</i>	
Громадська рада при Міністерстві з питань житлово-комунального господарства	Дорадчі органи
Громадська рада при Міністерстві внутрішніх справ	Права людини
Громадська рада при Міністерстві вугільної промисловості	Міністерство і громадськість
Громадська рада при Міністерстві регіонального розвитку та будівництва	Дорадчі та консультативні органи
Громадська рада при Міністерстві закордонних справ	Взаємодія з громадськими організаціями
Громадська колегія при Міністерстві освіти і науки	Про Міністерство
Громадська рада при Міністерстві охорони здоров'я	Про Міністерство
Громадська рада при Міністерстві енергетики	Зв'язки з громадськістю
Громадська рада при Міністерстві промислової політики	Діяльність міністерства
Громадська колегія при Міністерстві у справах сім'ї, молоді та спорту	Громадська приймальня
<i>Інші центральні ОВВ</i>	
Громадська колегія при Адміністрації Державної прикордонної служби	Робота з громадськістю
Громадська колегія при Антимонопольному комітеті України	Про АМКУ
Громадська рада при Державному комітеті архівів	Громадянське суспільство і влада
Громадська рада при Державному комітеті лісового господарства	Дорадчі органи
Громадська рада при Державному комітеті у справах ветеранів	Діяльність комітету

Громадська рада	Рубрика на сайті ЦОВВ
Громадська колегія при Державному комітеті України з питань регуляторної політики та підприємництва	Взаємодія з громадськістю
Громадська рада при Державному комітеті фінансового моніторингу	Зв'язки з громадськістю
Громадська рада при Національному агентстві України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів	Громадська приймальня

Таблиця 12 демонструє ставлення ЦОВВ до діяльності громадської ради. Якщо рубрика "Дорадчі органи" чи "Зв'язки з громадськістю" певним чином відображає призначення громадських рад, то рубрика "Про міністерство" прямо суперечить йому. І зовсім незрозумілим є включення громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ до рубрики "Права людини".

На сайтах деяких ЦОВВ інформації про громадську раду взагалі немає. Це стосується, зокрема, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Міністерства транспорту та зв'язку, Державного комітету рибного господарства, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державного комітету ветеринарної медицини, Національного космічного агентства, Пенсійного фонду.

Громадська рада при Державному комітеті у справах ветеранів заявлена у рубриці "Діяльність комітету", втім інформації про її роботу немає.

В цілому електронні ресурси ЦОВВ використовуються переважно для формального висвітлення діяльності громадських рад. Більш повною є інформація, розміщена на сайтах Міністерства закордонних справ, Міністерства оборони, Міністерства охорони навколишнього природного середовища, Міністерства палива та енергетики, Міністерства фінансів, Державного агентства з інвестицій та розвитку, Державної митної служби, Державної податкової адміністрації, Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики, Державного комітету ядерного регулювання. На багатьох інших сайтах ЦОВВ немає навіть інформації про основні засади діяльності громадської ради (див. таблицю 13).

Інформація про положення та склад громадської ради на сайті ЦОВВ

Громадська рада*	Положення про Раду	Персональний склад ради
Громадська рада при Міністерстві з питань житлово-комунального господарства	-	-
Громадська рада при Міністерстві внутрішніх справ	-	+
Громадська рада при Міністерстві культури і туризму	-	+
Громадська колегія при Міністерстві у справах сім'ї, молоді та спорту	-	-
Громадська колегія при Адміністрації Державної прикордонної служби	-	+
Громадська рада при Державному комітеті з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду	-	-
Громадська рада при Державному комітеті у справах ветеранів	-	-
Громадська рада при Національній комісії з питань регулювання зв'язку України	+	-
Громадська рада при Національній комісії регулювання електроенергетики України	+	-
Громадська рада при Фонді державного майна	-	+
Громадська рада при Національному агентстві України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів	+	-
Громадська рада при Державній інспекції з контролю якості лікарських засобів	-	+
Громадська рада при Державній службі автомобільних доріг	-	-

Примітка: (+) – наявна інформація, (-) – немає інформації, на сайтах інших ЦОВВ є і положення про громадську раду, і про її склад.

Ще складніша ситуація з висвітленням планів і звітів роботи громадських рад. Цим вимогам відповідають сайти п'яти міністерств (Міністерства закордонних справ, Міністерства оборони, Міністерства охорони навколишнього природного середовища, Міністерства палива та енергетики, Міністерства фінансів) і трьох інших центральних ЦОВВ (Державної митної служби, Державного комітету ядерного регулювання, Національної комісії регулювання електроенергетики України).

Лише на п'яти сайтах є інформація про громадські організації, з якими так чи інакше співпрацює ЦОВВ та створена при ньому громадська рада (Міністерство закордонних справ, Міністерство оборони, Міністерство охорони навколишнього природного середовища, Державний комітет із земельних ресурсів, Національна комісія регулювання електроенергетики України).

Громадські ради не використовують сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для оперативного зв'язку з громадськістю для обговорення нагальних проблем відповідної галузі. Більше того, інформація на сайтах не завжди своєчасно оновлюється (див. таблицю 14).

Таблиця 14

Стан оновлення інформації про діяльність громадських рад на сайтах деяких ЦОВВ*

Громадська рада	Дата останнього оновлення інформації
Громадська рада при Головному управлінні державної служби	19.03.2008
Громадська рада при Міністерстві промислової політики	18.04.2008
Громадська рада при Міністерстві внутрішніх справ	12.06.2008
Громадська рада при Міністерстві фінансів	11.09.2009
Громадська рада при Фонді державного майна	08.12.2009
Громадська рада при Державній судовій адміністрації	16.06.2010
Громадська рада при Державному комітеті по водному господарству	19.08.2010

Примітка: * – станом на 01.12.2010 р.

Інформацію про заплановані засідання громадської ради можна знайти лише на двох сайтах – Державної митної служби та Державного комітету ядерного регулювання. На сайті Державної податкової адміністрації подано інформацію про підготовку плану роботи громадської ради на 2011 рік.

Викликає занепокоєння і те, що не вказуються контакти для зворотного зв'язку з громадською радою (телефон, електронна пошта тощо). Важко оперативно контактувати з громадською радою при Міністерстві аграрної політики, Міністерстві внутрішніх справ, Міністерстві палива та енергетики, Міністерстві праці та соціальної політики, Антимонопольному комітеті, Державному комітеті з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду та ін.

Детальний аналіз інформації про громадські ради при міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади дозволяє зробити висновок, що належним чином використовуються електронні ресурси лише двома ЦОВВ – Міністерством оборони України та Державною митною службою України.

Зокрема, сторінка громадської ради при Міністерстві оборони України включає такі рубрики: "Оголошення", "Повідомлення", "Громадська рада при Міністерстві оборони України", "Положення про Громадську раду при Міністерстві оборони України", "Склад Громадської ради", "Робочі групи Громадської ради за напрямками діяльності", "Реалізація Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства", "План заходів Міністерства оборони України з реалізації у 2010 році Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства", "Звіт про результати виконання Плану заходів Міністерства оборони України з реалізації у 2009 році Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства", "Планування", "План проведення консультацій з громадськістю в Міністерстві оборони України на 2010 рік", "План роботи Громадської ради при Міністерстві оборони України на 2010 рік", "План виступів (публікацій) членів Громадської ради у військових ЗМІ", "Рішення Громадської ради", "Електронні консультації", "Підсумки діяльності Громадської ради", "Підсумки роботи Громадської ради при Міністерстві оборони України у 2009 році", "Контакти", "Директива Міністра оборони України від 27 квітня 2009 року № Д-13 "Про вдосконалення співпраці органів військового управління

з громадськими організаціями", "Організації, які входять до складу Громадської ради при Міністерстві оборони України", "Громадська організація "Об'єднання "Київська асоціація генералів-ветеранів" (список громадської організації асоціації генералів – адміралів – ветеранів м. Києва та Київської області).

Всі рубрики наповнені інформацією, яка постійно оновлюється. Однак з сайту важко зрозуміти, чи насправді проводяться електронні консультації з громадськістю. Ця рубрика містить лише посилання на постанову Кабінету Міністрів України від 06.01.10 № 10, якою визначено основні вимоги до організації і проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики.

Таку форму взаємодії влади з громадськістю активно використовує Державна митна служба України. На її сайті в рубриці "Громадська рада" активно обговорюються проекти нормативно-правових актів з питань митного регулювання. Крім того, за допомогою форуму представники громадської ради мають можливість коригувати порядок денний наступного засідання.

Загалом використання електронних ресурсів громадськими радами не відповідає сучасним потребам та можливостям взаємодії громадськості з владою. Не набули достатнього поширення Інтернет-конференції. Інформація про проведення громадських обговорень не завжди оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу виконавчої влади, тексти проектів нормативних актів, винесених на обговорення, не завжди представлені на відповідних веб-сайтах.

2.5. Особливості функціонування громадських рад на окремих прикладах

Аналіз інформації, отриманої під час інтерв'ю з головами громадських рад та представниками ЦОВВ, уповноваженими на взаємодію з громадськими радами (далі – куратори від ЦОВВ), дає підстави говорити про різний якісний рівень функціонування громадських рад, діяльність яких досліджувалась. Зокрема, деяким громадським радам та ЦОВВ вдалося налагодити ефективну співпрацю, отже їх представники не мають значних зауважень одне

до одного. Відносини між іншими громадськими радами та ЦОВВ перебувають ще на етапі становлення та узгодження плідних технологій взаємодії. Ще деяка кількість громадських рад працює або формально, або не може знайти взаєморозуміння з ЦОВВ. Наведемо кілька прикладів.

Аналіз діяльності громадської ради при Міністерстві праці та соціальної політики України дає підстави дійти висновку, що громадська рада поки що не виробила механізму взаємодії з профільним міністерством, оскільки під час інтерв'ю куратор від ЦОВВ не зміг детально розповісти про діяльність ради. Голова громадської ради заявив, що ЦОВВ ігнорує право членів громадської ради мати доступ в установленому порядку до приміщень, в яких розміщується цей орган, а тому штаб ради працює за домашньою адресою голови громадської ради; рада не має необхідного матеріально-технічного забезпечення своєї роботи. Причини цього пояснюються по-різному: голова громадської ради говорить про незацікавленість керівництва ЦОВВ у діяльності ради, а куратор від ЦОВВ, навпаки, вважає, що громадська рада в теперішньому її складі неефективна, оскільки неспроможна виконувати функцію консультативно-дорадчого органу для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами та здійснювати громадський контроль за діяльністю ЦОВВ за браком у її складі кваліфікованих кадрів. Слід зазначити, що за таких умов участь громадськості у роботі ЦОВВ є простою формальністю.

Аналіз роботи громадської ради при Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України засвідчив, що голова громадської ради – важлива особа, оскільки він не тільки забезпечує роботу ради, але й практично формує механізм взаємодії з відповідним органом влади. Так, на думку куратора від ЦОВВ, роботу громадської ради за короткий період її функціонування (з 2009 року) можна поділити на два періоди. Перший період тривав до призначення теперішнього голови громадської ради; він характеризувався незадовільною діяльністю. Засідання нічим особливим не запам'яталися. Їх учасники були пасивними, часто пропускали зібрання і не проявляли жодної активності у роботі. Ситуація докорінно змінилася після обрання на посаду нового голови, що відбулося у вересні 2010 року. Голова ради працює активно, докорінно змінилося ставлення до участі в засіданнях членів ради, з'явилися перші позитивні результати роботи.

Голова ж громадської ради критично ставиться до своєї роботи, вважаючи, що можна працювати краще і надавати більш фахові пропозиції на розгляд ЦОВВ. Куратор від ЦОВВ вважає функціонування ради необхідною умовою конструктивного діалогу влади і громадськості завдяки обміну інформацією та публічному обговоренню основних заходів у сфері їх діяльності. ЦОВВ виділив необхідне приміщення та засоби для проведення засідань; однак фінансове забезпечення ще недостатнє.

Громадську колегію при Державному комітеті України з питань регуляторної політики та підприємництва можна охарактеризувати як орган, у якому зібрано кваліфікованих спеціалістів у цій сфері. Аналіз нормативних і робочих документів показує, що колегія чітко визначила мету своєї роботи, стратегічний план розвитку, завдання, які ефективно вирішуються.

У засіданнях громадської колегії постійно беруть участь голова ЦОВВ і його заступники, керівники відділів і т. д. Громадська колегія діє за планом, аналогічним плану ЦОВВ. ЦОВВ забезпечує громадську колегію усім необхідним (засобами зв'язку, виготовленням поліграфічної продукції тощо). Єдиною вадою, яку називають як голова громадської колегії, так і куратор від ЦОВВ, є пасивність окремих членів колегії. Очевидно, що саме з цієї метою у положенні про громадську раду вказано, що члена колегії можуть виключити з її складу за умови відсутності на засіданнях без поважної причини.

На діяльності громадської ради при Державному комітеті ядерного регулювання України суттєво позначається специфіка його роботи. Головними критеріями формування ради визначено територіальний принцип і фаховість спеціалістів. Взаємодія між ЦОВВ і громадською радою має конструктивний характер, в процесі роботи не виникало конфліктних ситуацій. Критичні зауваження та конструктивні пропозиції вносяться радою на розгляд ЦОВВ та вирішуються шляхом переговорів або пошуком компромісів. Проблемним питанням залишається недостатнє фінансування громадської ради.

Консультаційно-експертна рада при Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку сформована за принципом "керованої демократії", оскільки її головою є член Комісії, який призначається її головою. Тобто, при бажанні, голова Комісії може досить легко замінити голову громадської ради, позбавити його повноважень.

Правила відбору до громадської ради досить серйозні: щоб потрапити до її складу необхідно довести важливість своєї участі у її

діяльності. Тобто передусім мають враховуватися професійні якості й досвід особи, яка претендує на членство в раді. Важливою є також активність членів ради. Відповідно до Положення про раду, з її складу можна виключити особу, яка не з'являється на засідання без поважної причини. Причому прийняття цього рішення закріплено за ЦОВВ, а не за громадською радою.

Тобто, з одного боку, простежуються жорсткі рамки та чітко регламентована структура роботи з боку ЦОВВ, але з іншого – є позитивний результат роботи ради. Думається, що на сьогодні така модель теж має право на існування, оскільки склалася ситуація, коли ЦОВВ потрібна ефективна рада, а тому відбувається всляке сприяння її роботі та надається необхідне фінансування й матеріальне забезпечення. Відповідно, ЦОВВ формує жорсткі умови виконання функцій, які взяла на себе рада.

По-іншому працює громадська рада, коли взаємодія між ЦОВВ та нею характеризується значною напругою в особистих стосунках. Так, громадська рада при Державному комітеті рибного господарства провадить цілком самостійну політику, незалежну від ЦОВВ. Пропозиції громадської ради стосовно діяльності ЦОВВ подаються і приймаються лише в порядку, установленому чинними нормативно-правовими актами. Бували випадки гострих конфліктів між головою громадської ради та керівником ЦОВВ, а тому зустрічі їх відбувалися в присутності юристів (адвокатів) міжнародного рівня. За такої ситуації результати консультацій з громадськістю не завжди враховуються ЦОВВ під час прийняття остаточного рішення або в подальшій роботі.

На думку голови громадської ради при Держрибгоспі, представники ЦОВВ не мають права втручатися в роботу громадської ради, навіть якщо вони є представниками Кабінету Міністрів України, оскільки це буде тиском на представників громадськості та негативно впливатиме на діалог між владою і громадянами з питань формування та реалізації державної політики. Відбудеться також порушення принципів гласності, відкритості та прозорості діяльності ЦОВВ.

Склад громадської ради при Національній комісії регулювання електроенергетики затверджує ЦОВВ. Але не тільки куратор від ЦОВВ, але й голова ради вважають, що громадським організаціям потрібно реєструватися при ЦОВВ відповідно до напрямку їх діяльності задля того, щоб до громадської ради не потрапляли некомпетентні люди. З цією метою, на їхню думку, необхідно

прийняти Закон України "Про реєстрацію громадських організацій при ЦОВВ відповідно до діяльності галузі". Аналіз документів громадської ради виявився дещо ускладненим через специфіку роботи ЦОВВ. Деякі документи мають гриф "Для службового користування". Втім, взаємодія ЦОВВ і громадської ради, за словами обох учасників дослідження (голови ради та куратора від ЦОВВ), є продуктивною, хоча й наявні деякі розбіжності у поглядах на діяльність ради.

Громадська рада при Національній комісії з регулювання зв'язку працює з ЦОВВ за принципом двосторонньої взаємодії та інформування. Будь-яке робоче питання стосовно матеріально-технічного забезпечення роботи громадської ради вирішується без особливих проблем та бюрократичної тяганини. Ускладнюють роботу організаційні проблеми, які, на думку голови, можна було б вирішити за відповідної підтримки ЦОВВ. Йдеться, зокрема, про посаду секретаря громадської ради – представника ЦОВВ.

Експертне дослідження показало, що куратор від ЦОВВ Державного комітету фінансового моніторингу України мало орієнтується у проблематиці і не бере активної участі в роботі громадської ради. Державна структура практично не пов'язана з громадськими інституціями, вона досить закрита. Принципи роботи ЦОВВ ґрунтуються на малозрозумілій для громадських організацій специфіці; окрім цього, більшість інформації не підлягає розголошенню, що накладає свій відбиток на роботу громадської ради, котра виконує, по суті, формальну роль.

Головою громадської ради при Міністерстві регіонального розвитку та будівництва України є Міністр, що накладає відбиток на характер роботи самої ради, котра за такого підходу не може відігравати самостійної ролі консультативно-дорадчого органу для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами. Тим часом, враховуючи недосконалість законодавчої бази і перманентні земельні та будівельні скандали, дійова громадська рада при ЦОВВ могла би взяти на себе функції продуктивної координації дій у конфліктах між забудовниками і громадянами, які час від часу загострюються.

Слід зазначити, що у процесі дослідження виявлено, що іноді спостерігається формальне функціонування громадських рад, де було обрано тільки голову ради. Це, до прикладу, громадська рада при Державному комітеті ветеринарної медицини.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати дослідження, варто, насамперед, відзначити, що робота громадських рад при органах виконавчої влади поступово стає традиційним для України інструментом впливу громадянського суспільства на формування та реалізацію державної політики. Рішення Кабінету Міністрів 2004 року про пріоритетність цього інструменту не стало формальністю і в цілому витримало випробування часом – станом на листопад 2010 р. громадські ради діяли при 81 % центральних органів виконавчої влади, створюючи умови для взаємодії цих органів з громадськими організаціями та іншими інститутами громадянського суспільства.

Разом з тим, процес інституціалізації громадських рад ще триває і потребує пошуку оптимальних варіантів вирішення проблемних питань, які існують в їх діяльності на сьогодні. Часта зміна відповідної нормативної бази свідчить, що уряд постійно працює над удосконаленням умов для роботи громадських рад. Водночас необхідно зазначити, що досі (у тому числі під час розробки останньої постанови Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996) це здійснювалось без проведення комплексних досліджень діяльності рад. Дане дослідження стало першою спробою узагальнити досвід роботи громадських рад при центральних органах виконавчої влади у 2004–2010 роках, виявити позитивні аспекти цієї роботи та проблемні питання. Колектив, який проводив дослідження, сподівається, що його результати можуть стати підставою для подальших змін у нормативному регулюванні роботи громадських рад.

Перш за все необхідно зупинитись на позитивних аспектах діяльності громадських рад при центральних органах виконавчої влади. Це, насамперед, ознаки, які свідчать про формування єдиних, а отже, можна стверджувати, ефективних підходів до роботи громадських рад та механізмів їх взаємодії з органами виконавчої влади. Йдеться, зокрема, про:

- готовність більшості ЦОВВ співпрацювати з громадськістю за допомогою формування відповідних консультативно-дорадчих органів (громадські ради працюють при більшості ЦОВВ, представники ЦОВВ беруть участь у засіданнях рад, розглядають їх пропозиції);

- напрацювання оптимального переліку повноважень громадських рад та їх голів (повноваження, які використовуються, і які, на думку респондентів, мають бути надані, майже повністю збігаються із закріпленими у новому Типовому положенні про громадські ради (постанова Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996);

- визначення оптимального строку повноважень громадських рад (строк роботи більшості рад та бажаний, на думку респондентів, складає 2 роки, як і визначено у новому Типовому положенні про громадські ради).

До основних проблемних питань, що впливають на якість роботи громадських рад, варто віднести:

- відсутність єдиного механізму формування громадських рад, утворених у 2004–2010 роках (враховуючи розподіл думок респондентів, визначений новим Типовим положенням про громадські ради механізм формування рад також виглядає спірним);

- відсутність єдиного підходу до кількісного складу громадських рад, що впливає на ефективність їх роботи, контрольованість внутрішніх процесів (це питання не унормовує і нове Типове положення про громадські ради);

- відсутність нормативно закріплених критеріїв до членів громадських рад (на практиці вони застосовуються та знаходять підтримку у респондентів, водночас у новому Типовому положенні про громадські ради можливість встановлювати критерії не передбачена);

- відсутність стратегічного планування роботи громадських рад;

- відсутність належного фінансування ЦОВВ видатків громадських рад, необхідних для проведення зібрань, друкування матеріалів, залучення провідних експертів, оплати відряджень членів ради тощо (не вирішено і у новому Типовому положенні про громадські ради);

- відсутність координації та методичного забезпечення роботи громадських рад (також не знайшло відображення у новому Типовому положенні про громадські ради).

Незважаючи на те, що на запитання, які стосувались рівня взаємодії ЦОВВ з громадськими радами (наявність представників ЦОВВ, уповноважених взаємодіяти з радою, участь представників ЦОВВ у засіданнях ради, розгляд пропозицій ради та інформування її про

результати цього розгляду та ін.), в цілому усіма респондентами надавались позитивні відповіді, у своїх пропозиціях більшість з них все одно наголошували на необхідності налагодження тіснішої співпраці, запровадження реальних механізмів здійснення громадськими радами громадського контролю, забезпечення дійсного врахування ЦОВВ пропозицій громадських рад. Схожою є і ситуація щодо висвітлення діяльності громадських рад. У своїх відповідях респонденти вказували на значний перелік каналів поширення інформації про роботу рад. Водночас аналіз використання одного із найрозповсюдженіших каналів – сайтів ЦОВВ дає підстави зробити скоріше негативні висновки про рівень прозорості діяльності громадських рад.

Аналіз додаткової інформації про роботу громадських рад при ЦОВВ засвідчив, що деякі ради існують формально чи, в силу певної специфіки, працюють у напівзакритому режимі, що ускладнює або й унеможливує зв'язок з громадськістю. На ефективність роботи рад суттєво впливають і суб'єктивні фактори – особиста зацікавленість керівництва ЦОВВ, рівень професійності та комунікативності голів рад, активність їх членів. На жаль, іноді трапляються випадки непорозумінь між ЦОВВ та головами громадських рад, що негативно впливає на результативність співпраці.

Очевидно, що одне дослідження не дозволяє у повній мірі визначити ефективні підходи до організації роботи громадських рад. Однак його результати можуть стати корисними під час організації роботи нових громадських рад, що наразі утворюються відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996, а також в процесі удосконалення відповідного нормативно-правового забезпечення. Разом з цим, варто було б запровадити регулярний моніторинг діяльності громадських рад, аби протягом більш тривалого часу вивчити усі проблемні питання та варіанти їх вирішення конкретними радами. При цьому було б важливо звернути додаткову увагу на діяльність громадських рад при обласних та районних державних адміністраціях, яка ще не досліджувалась.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Громадські ради покликані стати ефективним механізмом впливу громадськості на вироблення політики певним органом виконавчої влади, що дасть можливість впливати на державну політику в цілому. Діючи на постійній основі, ради мають забезпечувати двосторонній зв'язок, що дозволяє владі почути думку громадян, а громадянам – бути почутими.

Громадські ради слід розглядати також як суспільну силу, покликану забезпечувати прозорість та ефективність діяльності владних структур. Вони можуть істотно впливати на рівень довіри громадян до влади й запобігати випадкам протистояння між суспільством і владою.

Дослідження показало, що дійовість громадських рад значною мірою залежить від багатьох аспектів: зацікавленості органів виконавчої влади у співпраці і партнерстві; активності і фаховості членів громадської ради та наявності у них досвіду громадської діяльності; вміння відстоювати та лобіювати інтереси громадськості перед органами державної влади; досвіду роботи громадської ради.

Загалом, проведене дослідження дає підстави рекомендувати:

Кабінету Міністрів України:

I. Щодо підвищення рівня взаємодії між головами громадських рад та ЦОВВ:

1. Внести зміни до постанови Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996, передбачивши:

- єдиний підхід до кількісного складу громадських рад;
- можливість встановлення критеріїв до інститутів громадянського суспільства, які включатимуться до складу громадських рад (насамперед щодо сфери діяльності, досвіду роботи інститутів);
- удосконалення механізму формування громадських рад щодо надання органам виконавчої влади можливості брати певну участь у процесі відбору членів рад;
- обов'язкове визначення заступника керівника органу виконавчої влади, відповідального за взаємодію з громадською радою;
- обов'язкову наявність у структурі органів виконавчої влади окремих підрозділів, що відповідають за взаємодію з громадськістю.

2. Внести зміни до нормативно-правових актів щодо посилення ролі громадських рад у процесі розроблення проектів нормативно-правових актів; зокрема, в Регламенті Кабінету Міністрів передбачити, що ЦОВВ під час внесення на розгляд уряду проекту нормативного акту, який має важливе суспільне значення, разом з іншими матеріалами повинен подати інформацію про результати його обговорення з громадською радою та висловлені нею зауваження, які не були з певних причин враховані.

3. Ввести окремим параграфом Державного бюджету витрати на фінансування діяльності громадських рад та з метою стимулювання участі громадськості у роботі цих рад. Врахувати, що фінансування має здійснюватися саме державою, а не через відповідні ЦОВВ, при яких ці ради діють, для унеможливлення впливу посадовців на характер рішень громадських рад.

4. Розробити і затвердити механізм реалізації громадськими радами громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади.

5. Підготувати методичні рекомендації для органів виконавчої влади щодо налагодження ефективної взаємодії з громадською радою.

6. Започаткувати систематичне проведення семінарів для представників ЦОВВ та голів громадських рад.

II. Щодо проведення системного моніторингу діяльності громадських рад:

1. Провести у першій половині 2011 року дослідження щодо дотримання норм, процедури, визначених постановою Кабінету Міністрів від 03.11.2010 р. № 996, під час формування громадських рад при центральних і місцевих органах виконавчої влади, у тому числі й при районних держадміністраціях.

2. Започаткувати проведення щорічного моніторингу діяльності громадських рад та рівня їх взаємодії з центральними і місцевими органами виконавчої влади, у тому числі й з районними держадміністраціями.

3. Організувати проведення соціологічного дослідження про рівень обізнаності громадян, представників громадських організацій з роботою громадських рад при ЦОВВ для визначення критеріїв успішності та ефективності роботи рад.

4. Провести міжнародну наукову конференцію щодо ролі консультативно-дорадчих органів у формуванні та реалізації державної політики в різних країнах.

III. Щодо підвищення дієвості громадських рад:

1. Створити умови для створення протягом 2011 року координаційного та методичного органу, до складу якого увійдуть голови (уповноважені члени) громадських рад при центральних і місцевих органах виконавчої влади.

2. Створити веб-сторінки усіх громадських рад на урядовому сайті "Громадянське суспільство і влада" (або створити окремий сайт) для обміну новинами, досвідом та успішними практиками роботи.

3. Організувати видання щоквартального бюлетеня з новинами про роботу громадських рад з метою популяризації їх діяльності в суспільстві.

4. Започаткувати проведення семінарів для обміну досвідом, у тому числі виїзних, для ознайомлення з роботою громадських рад при облдержадміністраціях та райдержадміністраціях.

5. Описати та видати інформаційно-аналітичні матеріали з кращим досвідом роботи громадських рад.

6. Забезпечити створення соціальної реклами, теле- і радіопрограм для популяризації кращого досвіду роботи громадських рад як основи формування громадянського суспільства.

Органам виконавчої влади:

1. Розробити і затвердити стратегію і тактику залучення громадськості до участі у громадських радах, яка має включати заходи щодо інформування громадськості про діяльність цих рад, їх популяризацію, збільшення громадської активності населення до участі у радах, підвищення їх авторитету як серед державних службовців, так і серед пересічних громадян.

2. Забезпечувати обов'язкове залучення членів громадських рад до процесу підготовки рішень.

3. Ввести голову громадської ради до складу колегії органу виконавчої влади.

4. Розвести повноваження у сфері залучення громадськості до прийняття державних рішень між органами виконавчої влади та

громадськими радами з метою уникнення дублювання та підвищення результативності цього процесу.

5. Започаткувати практику укладання угод про співпрацю між органами влади і громадськими радами з метою систематизації прав і обов'язків кожної із зазначених сторін.

6. Поліпшити матеріально-технічне забезпечення роботи громадських рад, насамперед щодо засобів зв'язку, комп'ютерної техніки, друку матеріалів, компенсації витрат на відрядження.

7. Створити на власних офіційних веб-сайтах спеціальну рубрику, в якій громадські ради зможуть розмішувати матеріали про свою діяльність (прес-релізи, роз'яснення, статистичні дані, аудіо- та відеозаписи засідань, нарад, прес-конференцій, брифінгів тощо).

8. Забезпечити висвітлення у ЗМІ, засновниками або співзасновниками яких є органи виконавчої влади, поточної діяльності громадських рад.

Громадським радам:

1. Створити саморегулюючий координуючий та методичний орган, до складу якого увійдуть голови (уповноважені члени) громадських рад при центральних і місцевих органах виконавчої влади. У рамках роботи органу здійснювати розробку рекомендацій та зразків документів, необхідних для роботи громадських рад, виробити спільні підходи до вирішення проблемних питань, що виникають в діяльності рад, проводити семінари для обміну досвідом, реалізовувати інформаційні кампанії з метою популяризації роботи рад тощо.

2. Визначати стратегічні, тактичні та оперативні цілі і завдання діяльності громадської ради з метою розробки відповідних заходів та систематично оприлюднювати їх.

3. Чітко планувати консультації з громадськістю, визначати пріоритетні сфери діяльності та основні напрями роботи.

4. Посилити співпрацю з інститутами громадянського суспільства, які не є членами рад, а також з експертами, науковцями для підготовки фахових пропозицій до проектів нормативно-правових актів, що розробляються органами виконавчої влади.

5. Посилити заходи щодо забезпечення прозорості діяльності громадських рад – налагоджувати співпрацю із засобами масової інформації, висвітлювати роботу рад на сайтах інститутів громадянського суспільства, що є їх членами, тощо.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Програма сприяння Парламенту II
Програма розвитку законодавчої політики

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Інтерв'ю з головою громадської ради при центральному органі виконавчої влади

_____	_____
_____	_____
_____	_____
(назва ЦОВВ)	(ПІБ голови громадської ради)

I. Формування громадської ради

1. За яким принципом формувалась громадська рада (*можна обрати один варіант відповіді*):

- склад громадської ради формувало керівництво ЦОВВ
- склад громадської ради формувало керівництво ЦОВВ на підставі поданих громадськими організаціями заявок про бажання увійти до громадської ради

склад громадської ради на спеціальних зборах формували зацікавлені громадські організації самостійно і доводили його до відома керівництва ЦОВВ

інше: _____

_____

2. Який механізм формування громадської ради, на Вашу думку, був би оптимальним (*можна обрати один варіант відповіді*):

- склад громадської ради формує керівництво ЦОВВ
- склад громадської ради формує керівництво ЦОВВ на підставі поданих громадськими організаціями заявок про бажання увійти до громадської ради

склад громадської ради на спеціальних зборах формують зацікавлені громадські організації самостійно і доводять його до відома керівництва ЦОВВ

інше: _____

_____

II. Склад та структура громадської ради

1. Скільки членів нараховує громадська рада: _____

2. Хто входить до складу громадської ради (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

- представники громадських організацій
- представники професійних спілок
- представники релігійних організацій
- представники благодійних організацій
- представники творчих спілок
- представники організацій роботодавців
- представники органів місцевого самоврядування
- представники засобів масової інформації
- представники ЦОВВ, при якому утворена громадська рада
- представники наукових установ
- представники державних підприємств, установ, організацій (юридичні особи публічного права)
- представники недержавних підприємств, установ, організацій (юридичні особи приватного права)
- експерти
- інше: _____

_____

3. Хто, на Вашу думку, повинен входити до складу громадської ради (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

- представники громадських організацій
- представники професійних спілок

- представники релігійних організацій
  - представники благодійних організацій
  - представники творчих спілок
  - представники організацій роботодавців
  - представники органів місцевого самоврядування
  - представники засобів масової інформації
  - представники ЦОВВ, при якому утворена громадська рада
  - представники наукових установ
  - представники державних підприємств, установ, організацій (юридичні особи публічного права)
  - представники недержавних підприємств, установ, організацій (юридичні особи приватного права)
  - експерти
  - інше: _____
-
-

4. Чи застосовувались при відборі членів громадської ради певні критерії (наприклад, територіальний статус, сфера діяльності громадської організації тощо):

- так
- ні

5. Якщо так, то які: _____

---

6. Чи повинні, на Вашу думку, застосовувались при відборі членів громадської ради певні критерії:

- так
- ні

7. Якщо так, то які: _____

8. Який строк повноважень нинішнього складу громадської ради:

---

9. Який строк повноважень громадської ради, на Вашу думку, був би оптимальним:

---

10. Чи відбувались зміни у складі громадської ради:

- так
- ні

11. Якщо так, то:

11.1. Скільки разів і на який відсоток змінювався склад:

11.2. Що стало причиною зміни складу громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- передбачена положенням про громадську раду ротація її членів
  - виключення членів у зв'язку з відсутністю на засіданнях громадської ради без поважних причин
  - прийом нових членів
  - зміна керівництва ЦОВВ
  - інше: _____
-

12. Як обирались нові члени під час змін у складі громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- самостійно керівництвом ЦОВВ
  - керівництвом ЦОВВ на підставі поданих заявок від громадських організацій про бажання увійти до громадської ради
  - громадською радою самостійно
  - громадською радою на підставі поданих заявок від громадських організацій про бажання увійти до громадської ради
  - інше: _____
-
-

13. Якою є структура громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- голова громадської ради
- співголови громадської ради від ЦОВВ та від громадськості
- заступник(и) голови громадської ради, скільки: _____
- постійні комітети, комісії, які: _____

тимчасові комітети, комісії, експертні групи для вирішення конкретних питань

- секретар громадської ради
- секретаріат громадської ради
- інше: _____

14. Якою, на Вашу думку, повинна бути структура громадської ради:

15. Як обирався голова (співголова від громадськості) громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

- самостійно керівництвом ЦОВВ
- на засіданні громадської ради за пропозицією керівництва ЦОВВ
- на засіданні громадської ради за пропозиціями її членів
- інше: _____

16. Як, на Вашу думку, повинен обиратися голова (співголова від громадськості) громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

- самостійно керівництвом ЦОВВ
- на засіданні громадської ради за пропозицією керівництва ЦОВВ
- на засіданні громадської ради за пропозиціями її членів
- інше: _____

17. Голова (співголова від громадськості) громадської ради є (можна обрати один варіант відповіді):

- представником громадської організації
- представником професійної спілки
- представником релігійної організації
- представником благодійної організації
- представником творчої спілки
- представником організації роботодавців
- представником органу місцевого самоврядування
- представником засобу масової інформації
- представником наукової установи
- представником державного підприємства, установи, організації (юридичної особи публічного права)
- представником недержавного підприємства, установи, організації (юридичної особи приватного права)
- інше: _____

18. Який строк повноважень передбачено для нинішнього голови громадської ради: _____

19. Яким, на Вашу думку, повинен бути строк повноважень голови громадської ради: _____

20. Голова громадської ради має повноваження (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- організувати діяльність громадської ради
- планувати роботу громадської ради
- скликати та організувати підготовку засідань громадської ради
- підписувати документи від імені громадської ради
- представляти раду у взаємовідносинах з ЦОВВ
- брати участь у нарадах, засіданнях колегій, інших заходах, які організовує ЦОВВ
- бути членом колегії ЦОВВ
- представляти раду у взаємовідносинах з підприємствами, установами, організаціями
- мати додатковий голос при голосуванні
- інше: _____

21. Які повноваження, на Вашу думку, повинен мати голова громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- організувати діяльність громадської ради
  - планувати роботу громадської ради
  - скликати та організувати підготовку засідань громадської ради
  - підписувати документи від імені громадської ради
  - представляти раду у взаємовідносинах з ЦОВВ
  - брати участь у нарадах, засіданнях колегій, інших заходах, які організовує ЦОВВ
  - бути членом колегії
  - представляти раду у взаємовідносинах з підприємствами, установами, організаціями
  - мати додатковий голос при голосуванні
  - інше: _____
-

22. Секретар громадської ради (у випадку його наявності) є (можна обрати один варіант відповіді):

- членом громадської ради
  - представником ЦОВВ
  - інше: _____
-

23. Ким, на Вашу думку, повинен бути секретар громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

- членом громадської ради
  - представником ЦОВВ
  - інше: _____
-

24. До складу секретаріату громадської ради (у разі наявності) входять (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- члени громадської ради
  - представники ЦОВВ
  - інше: _____
-

25. Хто, на Вашу думку, повинен входити до складу секретаріату громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- члени громадської ради
  - представники ЦОВВ
  - інше: _____
-
-

26. Чи залучає громадська рада до своєї роботи не членів ради:

- так
- ні

27. Якщо так, то кого (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- працівників ЦОВВ
  - представників об'єднань громадян
  - представників органів місцевого самоврядування
  - представників наукових установ
  - представників підприємств, установ, організацій
  - експертів (окремих фахівців)
  - інше: _____
-
-

28. В якій формі вони залучаються (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- консультування з окремих питань членів ради
  - участь у засіданні громадської ради
  - підготовка аналітичних та інших матеріалів для розгляду громадською радою
  - участь у роботі комітетів, комісій, експертних груп, створених громадською радою
  - інше: _____
-
-

III. Документи, якими регламентується діяльність громадської ради

1. Хто, на Вашу думку, повинен розробляти положення про громадську раду (можна обрати один варіант відповіді):

- члени громадської ради
  - голова громадської ради
  - ЦОВВ
  - члени громадської ради та ЦОВВ спільно
  - інше: _____
-

2. Хто, на Вашу думку, повинен схвалювати (затверджувати) положення про громадську раду (можна обрати один варіант відповіді):

- голова громадської ради
  - громадська рада
  - ЦОВВ
  - громадська рада після узгодження з ЦОВВ
  - ЦОВВ після схвалення громадською радою
  - інше: _____
-
-

3. Чи повинні, на Вашу думку, регулюватися спеціальним регламентом (порядком) організаційні питання роботи громадської ради, які не увійшли до положення:

- так
- ні

4. Якщо так, то:

4.1. Хто, на Вашу думку, повинен затверджувати цей регламент (порядок) роботи громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

- громадська рада
- ЦОВВ

- громадська рада після узгодження з ЦОВВ
- ЦОВВ після схвалення громадською радою

4.2. Які організаційні питання, на Вашу думку, повинні врегулюватися регламентом (порядком) роботи громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- деталізовані права та обов'язки членів ради
  - порядок роботи комісій, комітетів громадської ради
  - планування роботи громадської ради
  - процедура підготовки та внесення питань на розгляд громадської ради
  - процедура скликання та проведення засідань громадської ради
  - процедура обміну інформацією між членами громадської ради
  - інше: _____
-
-

IV. Повноваження (функції) та права громадської ради

1. Які повноваження (функції) має громадська рада (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- внесення пропозицій до орієнтовного плану проведення ЦОВВ консультацій з громадськістю
- участь у організації та проведенні ЦОВВ консультацій з громадськістю
- здійснення громадського контролю за врахуванням ЦОВВ пропозицій громадськості
- внесення ЦОВВ пропозицій до проектів нормативно-правових актів, рішень органу, що розробляються
- подання ЦОВВ пропозицій щодо удосконалення його діяльності
- проведення громадської експертизи діяльності ЦОВВ, проектів нормативно-правових актів, що ним розробляються
- узагальнення та подання ЦОВВ інформації про пропозиції громадських організацій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення

організація публічних заходів для обговорення актуальних питань розвитку галузі

інше: _____

---

2. Які повноваження, на Вашу думку, повинна мати громадська рада (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

внесення пропозицій до орієнтовного плану проведення ЦОВВ консультацій з громадськістю

участь у організації та проведенні ЦОВВ консультацій з громадськістю

здійснення громадського контролю за врахуванням ЦОВВ пропозицій громадськості

внесення ЦОВВ пропозицій до проектів нормативно-правових актів, рішень органу, що розробляються

подання ЦОВВ пропозицій щодо удосконалення його діяльності

проведення громадської експертизи діяльності ЦОВВ, проектів нормативно-правових актів, що ним розробляються

узагальнення та подання ЦОВВ інформації про пропозиції громадських організацій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення

організація публічних заходів для обговорення актуальних питань розвитку галузі

інше: _____

---

3. Які права має громадська рада (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

утворювати постійні та тимчасові робочі органи (правління, секретаріат, комітети, комісії, експертні групи тощо)

залучати до роботи ради працівників ЦОВВ, органів місцевого самоврядування, представників вітчизняних та міжнародних експертних і наукових організацій, підприємств, установ та організацій (за згодою їх керівників), а також окремих фахівців

організувати і проводити семінари, конференції, засідання за "круглим столом" та інші заходи

отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для забезпечення діяльності ради

отримувати від ЦОВВ проекти нормативно-правових актів з питань, що потребують консультацій з громадськістю

делегувати уповноваженого представника для участі у роботі консультативних, дорадчих та допоміжних органів, що утворюються при органі виконавчої влади у встановленому порядку, а також у засіданнях і нарадах, що проводяться органом

брати в установленому порядку участь у роботі конкурсної комісії для проведення відбору кандидатів на заміщення вакантних посад державних службовців, що виконують функції, пов'язані з регулюванням підприємницької діяльності

брати в установленому порядку участь у проведенні щорічної оцінки і атестації державних службовців центрального, місцевого ЦОВВ

користуватися приміщенням ЦОВВ для проведення засідань громадської ради, розміщення її секретаріату

використовувати бланк зі своїм найменуванням

інше: _____

---

4. Які права, на Вашу думку, повинна мати громадська рада (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

утворювати постійні та тимчасові робочі органи (правління, секретаріат, комітети, комісії, експертні групи тощо)

залучати до роботи ради працівників ЦОВВ, органів місцевого самоврядування, представників вітчизняних та міжнародних експертних і наукових організацій, підприємств, установ та організацій (за згодою їх керівників), а також окремих фахівців

організувати і проводити семінари, конференції, засідання за круглим столом та інші заходи

отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для забезпечення діяльності ради

отримувати від ЦОВВ проекти нормативно-правових актів з питань, що потребують проведення консультацій з громадськістю

делегувати уповноваженого представника для участі у роботі консультативних, дорадчих та допоміжних органів, що утворюються при органі виконавчої влади у встановленому порядку, а також у засіданнях і нарадах, що проводяться ЦОВВ

брати в установленому порядку участь у роботі конкурсної комісії для проведення відбору кандидатів на заміщення вакантних посад державних службовців, що виконують функції, пов'язані з регулюванням підприємницької діяльності

брати в установленому порядку участь у проведенні щорічної оцінки і атестації державних службовців центрального, місцевого ЦОВВ

користуватися приміщенням ЦОВВ для проведення засідань громадської ради, розміщення її секретаріату

використовувати бланк зі своїм найменуванням

інше: _____

_____

_____

V. Робота громадської ради, проведення її засідань

1. Чи розроблено довгострокову стратегію роботи громадської ради:

так

ні

2. Якщо так, то хто затверджував цю стратегію (*можна обрати один варіант відповіді*):

громадська рада

голова громадської ради

ЦОВВ

інше: _____

3. Чи визначені середньострокові пріоритети роботи громадської ради:

так

ні

4. Якщо так, то хто затверджував ці пріоритети (*можна обрати один варіант відповіді*):

громадська рада

голова громадської ради

ЦОВВ

інше: _____

_____

_____

5. Чи є план роботи громадської ради на рік:

так

ні

6. Якщо так, то:

6.1. Хто затверджував цей план (*можна обрати один варіант відповіді*):

громадська рада

голова громадської ради

ЦОВВ

інше: _____

_____

_____

6.2. Хто контролює виконання цього плану (*можна обрати один варіант відповіді*):

громадська рада

голова громадської ради

ЦОВВ

інше: _____

_____

_____

7. З якою періодичністю, відповідно до положення про громадську раду, повинні проводитися її засідання (*можна обрати один варіант відповіді*):

- один раз на півроку
  - один раз на квартал
  - щомісяця
  - інше: _____
-
-

8. Хто ініціює проведення засідань громадської ради (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

- голова громадської ради
  - члени громадської ради
  - ЦОВВ
  - інше: _____
-
-

9. Хто, на Вашу думку, повинен ініціювати проведення засідань громадської ради (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

- голова громадської ради
  - члени громадської ради
  - ЦОВВ
  - інше: _____
-
-

10. Хто формує порядок денний засідань громадської ради (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

- головою громадської ради
  - членами громадської ради
  - ЦОВВ
  - інше: _____
-
-

11. Хто, на Вашу думку, повинен формувати порядок денний засідань громадської ради (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

- голова громадської ради
  - члени громадської ради
  - ЦОВВ
  - інше: _____
-
-

12. Чи беруть участь у засіданнях громадської ради представники ЦОВВ:

- так
- ні

13. Якщо так, то якого рівня (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

- керівник ЦОВВ
  - заступник керівника ЦОВВ
  - керівники підрозділів ЦОВВ, компетенції яких стосуються питання, що розглядатимуться під час засідання
  - працівники підрозділів ЦОВВ, компетенції яких стосуються питання, що розглядатимуться під час засідання
  - керівник підрозділу ЦОВВ, який відповідає за взаємодію з громадськістю
  - працівник підрозділу ЦОВВ, який відповідає за взаємодію з громадськістю
  - інше: _____
-
-

VI. Взаємодія громадської ради з ЦОВВ, розгляд рішень громадської ради

1. З ким взаємодіє громадська рада під час своєї роботи (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

- з керівником ЦОВВ

- з визначеним заступником керівника ЦОВВ
- з заступниками керівника ЦОВВ залежно від предмета взаємодії
- з керівниками підрозділів ЦОВВ залежно від предмета взаємодії
- з керівником підрозділу ЦОВВ, що відповідає за взаємодію з громадськістю
- з фахівцями підрозділів ЦОВВ залежно від предмета взаємодії
- з фахівцями підрозділу ЦОВВ, які відповідають за взаємодію з громадськістю

2. Чи може громадська рада ініціювати проведення зустрічі (наради) з керівником ЦОВВ:

- так
- ні

3. Як доводяться рішення громадської ради до відома ЦОВВ (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- під час засідання громадської ради присутньому представнику ЦОВВ
  - письмово за результатами проведеного засідання
  - під час зустрічі голови громадської ради з керівництвом ЦОВВ
  - інше: _____
-

4. Чи розглядає ЦОВВ рішення громадської ради:

- так
- ні

5. Якщо так, то

5.1. У які строки, як правило, ЦОВВ розглядає рішення громадської ради:

5.2. Чи запрошують фахівці ЦОВВ, які розглядають рішення громадської ради, голову (членів) ради для обговорення пропозицій та зауважень ради:

- так
- ні

5.3. Яким чином доводиться до відома громадської ради інформація про результати розгляду ЦОВВ рішень громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- під час зустрічі керівництва ЦОВВ з головою громадської ради
  - під час наступного засідання громадської ради
  - письмово
  - шляхом розміщення на сайті ЦОВВ
  - інше: _____
-

5.4. Чи наводить ЦОВВ в інформації про результати розгляду пропозицій та зауважень громадської ради обґрунтування причин неврахування пропозицій та зауважень ради:

- так
- ні

VII. Матеріально-технічне забезпечення громадської ради

1. Чи надає ЦОВВ приміщення для (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- роботи секретаріату громадської ради
  - роботи голови громадської ради
  - проведення засідань громадської ради
  - інших потреб громадської ради (яких): _____
-

2. Чи надає ЦОВВ засоби зв'язку для роботи (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- секретаріату громадської ради
- голови громадської ради

3. Чи надає ЦОВВ можливість громадській раді під час підготовки її засідань користуватись (можна обрати декілька варіантів відповіді):

- технікою ЦОВВ для друку та копіювання матеріалів
- послугами канцелярії ЦОВВ (відправка, приймання пошти)
- фото-, аудіо-, відеотехнікою ЦОВВ

4. Чи надає ЦОВВ фінансову підтримку громадській раді для (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- проведення її засідань, публічних заходів
  - підготовки громадською радою аналітичних матеріалів
  - оплати праці залучених експертів
  - виготовлення поліграфічної продукції
  - інших заходів (яких): _____
-
-

5. Які інші матеріально-технічні умови створює ЦОВВ для роботи громадської ради:

6. Які матеріально-технічні умови для роботи громадської ради, на Вашу думку, повинен створювати ЦОВВ:

VIII. Висвітлення діяльності громадської ради

1. Чи оприлюднюється інформація про (можна обрати декілька варіантів відповіді):

- склад громадської ради
  - основні завдання та функції громадської ради
  - план роботи громадської ради
  - проведені засідання громадської ради
  - розглянуті на засіданнях громадської ради питання, прийняті рішення
  - звіти про роботу громадської ради за певний період
  - інша інформація, яка: _____
-
-

2. У який спосіб оприлюднюється зазначена інформація (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- на сайті ЦОВВ
- на сайті ЦОВВ у спеціальній рубриці, присвяченій діяльності громадської ради
- на спеціально створеному сайті громадської ради
- у спеціально створеному періодичному виданні громадської ради
- на сайтах громадських організацій, представники яких входять до складу громадської ради
- на інших сайтах
- у засобах масової інформації, засновником (співзасновником) яких є ЦОВВ
- у недержавних засобах масової інформації

3. Чи були випадки відмови з боку ЦОВВ у розміщенні інформації про роботу громадської ради на своєму сайті, у засобах масової інформації, засновником (співзасновником), яких він є:

- так
- ні

4. Чи розміщує ЦОВВ на своєму сайті інформацію про результати розгляду пропозицій та зауважень громадської ради:

- так
- ні

IX. Оцінка ефективності роботи громадської ради

1. Як би Ви оцінили рівень ефективності роботи громадської ради за п'ятибальною шкалою (де 1 – найнижчий бал, 5 – найвищий бал) (можна обрати один варіант відповіді):

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

2. Що, на Вашу думку, заважає налагодженню ефективної роботи громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- недостатнє нормативно-правове регулювання
- незацікавленість у взаємодії з боку керівництва ЦОВВ
- незацікавленість у взаємодії з боку фахівців ЦОВВ
- недостатній контроль за рівнем взаємодії між ЦОВВ та громадською радою з боку Кабінету Міністрів України
- недостатній фаховий рівень пропозицій, які готуються громадською радою
- брак методичного забезпечення роботи ЦОВВ з громадською радою
- інше: _____

3. Як, на Вашу думку, можна удосконалити роботу громадської ради, її взаємодії з ЦОВВ:

_____ (ПІБ інтерв'юєра) _____ (підпис)

_____ (дата)

**Інтерв'ю з представником
центрального органу виконавчої влади, уповноваженим
забезпечувати взаємодію з громадською радою**

_____
_____
_____
(назва ЦОВВ) _____
_____
(ПІБ, посада представника ЦОВВ)

I. Формування громадської ради

Коли при ЦОВВ вперше було утворено громадську раду:

_____

2. Чи утворювались при ЦОВВ інші громадські ради після ліквідації першої

- так, коли: _____
- ні

3. Коли було утворено громадську раду, яка діє тепер: _____

4. Яку назву вона має: _____

5. За яким принципом формувалась громадська рада (можна обрати один варіант відповіді):

- склад громадської ради формувало керівництво ЦОВВ, самостійно обираючи членів
- склад громадської ради формувало керівництво ЦОВВ на підставі поданих громадськими організаціями заявок про бажання увійти до громадської ради

склад громадської ради під час спеціальних зборів формували зацікавлені громадські організації самостійно і доводили його до відома керівництва ЦОВВ

інше: _____

6. Який принцип формування громадської ради, на Вашу думку, був би оптимальним (*можна обрати один варіант відповіді*):

склад громадської ради формує керівництво ЦОВВ, самостійно обираючи членів

склад громадської ради формує керівництво ЦОВВ на основі поданих громадськими організаціями заявок про бажання увійти до громадської ради

склад громадської ради під час спеціальних зборів формують зацікавлені громадські організації самостійно і доводять його до відома керівництва ЦОВВ

інше: _____

II. Склад та структура громадської ради

1. Хто, на Вашу думку, повинен входити до складу громадської ради (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

представники громадських організацій

представники професійних спілок

представники релігійних організацій

представники благодійних організацій

представники творчих спілок

представники організацій роботодавців

представники органів місцевого самоврядування

представники засобів масової інформації

представники ЦОВВ, при якому утворена громадська рада

представники наукових установ

представники державних підприємств, установ, організацій (юридичні особи публічного права)

представники недержавних підприємств, установ, організацій (юридичні особи приватного права)

експерти

інше: _____

2. Який строк повноважень нинішнього складу громадської ради:

3. Який строк повноважень громадської ради, на Вашу думку, був би оптимальним:

4. Як, на Вашу думку, повинен обиратися голова громадської ради (*можна обрати один варіант відповіді*):

самостійно керівництвом ЦОВВ

на засіданні громадської ради за пропозицією керівництва ЦОВВ

на засіданні громадської ради за пропозиціями її членів

інше: _____

5. Голова громадської ради має повноваження (*можна обрати декілька варіантів відповіді*):

організувати діяльність громадської ради

планувати роботу громадської ради

скликати та організувати підготовку засідань громадської ради

підписувати документи від імені громадської ради

представляти раду у взаємовідносинах з ЦОВВ

брати участь у нарадах, засіданнях колегій, інших заходах, які організовує ЦОВВ

бути членом колегії ЦОВВ

представляти раду у взаємовідносинах з підприємствами, установами, організаціями

інше: _____

6. Які повноваження, на Вашу думку, повинен мати голова громадської ради (*можна обрати декілька варіантів відповіді*):

організувати діяльність громадської ради

- планувати роботу громадської ради
  - скликати та організувати підготовку засідань громадської ради
  - підписувати документи від імені громадської ради
  - представляти раду у взаємовідносинах з ЦОВВ
  - брати участь у нарадах, засіданнях колегій, інших заходах, які організовує ЦОВВ
  - бути членом колегії ЦОВВ
  - представляти раду у відносинах ЦОВВ з підприємствами, установами, організаціями
  - інше: _____
-
-

7. Ким, на Вашу думку, повинен бути секретар громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

- членом громадської ради
- представником ЦОВВ
- інше: _____

8. Хто, на Вашу думку, повинен входити до складу секретаріату громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- члени громадської ради
- представники ЦОВВ
- інше: _____

III. Документи, якими регламентується діяльність громадської ради

1. Коли було затверджено (схвалено) положення про громадську раду:

---

2. На основі яких нормативно-правових актів розроблялось положення про громадську раду (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1378

- постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2009 р. № 1302
- інший нормативно-правовий акт: _____
- положення розроблялось без урахування вимог конкретних нормативно-правових актів

3. Хто розробляв положення про громадську раду (можна обрати один варіант відповіді):

- члени громадської ради
  - голова громадської ради
  - ЦОВВ
  - члени громадської ради та ЦОВВ спільно
  - інше: _____
-
-

4. Хто, на Вашу думку, повинен розробляти положення про громадську раду (можна обрати один варіант відповіді):

- члени громадської ради
  - голова громадської ради
  - ЦОВВ
  - члени громадської ради та ЦОВВ спільно
  - інше: _____
-
-

5. Хто схвалював (затверджував) положення про громадську раду (можна обрати один варіант відповіді):

- голова громадської ради
  - громадська рада
  - ЦОВВ
  - громадська рада після узгодження з ЦОВВ
  - ЦОВВ після схвалення громадською радою
  - інше: _____
-
-

6. Хто, на Вашу думку, повинен схвалювати (затверджувати) положення про громадську раду (можна обрати один варіант відповіді):

- голова громадської ради

- громадська рада
- ЦОВВ
- громадська рада після узгодження з ЦОВВ
- ЦОВВ після схвалення громадською радою
- інше: _____

7. Чи регулюються організаційні питання роботи громадської ради, які не увійшли до положення, спеціальним регламентом (порядком) роботи громадської ради:

- так
- ні

8. Якщо так, то:

8.1. Хто затверджував цей регламент (порядок) роботи громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

- громадська рада
- ЦОВВ
- громадська рада після узгодження з ЦОВВ
- ЦОВВ після схвалення громадською радою

8.2. Хто, на Вашу думку, повинен затверджувати регламент (порядок) роботи громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

- громадська рада
- ЦОВВ
- громадська рада після узгодження з ЦОВВ
- ЦОВВ після схвалення громадською радою

8.3. Які організаційні питання врегульовано регламентом (порядком) роботи громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- деталізовані права та обов'язки членів ради
- порядок роботи комісій, комітетів громадської ради
- планування роботи громадської ради
- процедура підготовки та внесення питань на розгляд громадської ради
- процедура скликання та проведення засідань громадської ради

- процедура обміну інформацією між членами громадської ради
- інше: _____

8.4. Які організаційні питання, на Вашу думку, повинні врегулюватися регламентом (порядком) роботи громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- деталізовані права та обов'язки членів ради
- порядок роботи комісій, комітетів громадської ради
- планування роботи громадської ради
- процедура підготовки та внесення питань на розгляд громадської ради
- процедура скликання та проведення засідань громадської ради
- процедура обміну інформацією між членами громадської ради
- інше: _____

9. Якщо ні, то чи існує, на Вашу думку, потреба у врегулюванні організаційних питань роботи громадської ради спеціальним регламентом (порядком):

- так
- ні

IV. Повноваження (функції) та права громадської ради

1. Які повноваження (функції) має громадська рада (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- внесення пропозицій до орієнтовного плану проведення ЦОВВ консультацій з громадськістю
- участь у організації та проведенні ЦОВВ консультацій з громадськістю
- здійснення громадського контролю за врахуванням ЦОВВ пропозицій громадськості
- внесення ЦОВВ пропозицій до проектів нормативно-правових актів, рішень органу, що розробляються
- подання ЦОВВ пропозицій щодо удосконалення його діяльності
- проведення громадської експертизи діяльності ЦОВВ, проектів нормативно-правових актів, що ним розробляються

узагальнення та подання ЦОВВ інформації про пропозиції громадських організацій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення

організація публічних заходів для обговорення актуальних питань розвитку галузі

інше: _____

2. Які повноваження, на Вашу думку, повинна мати громадська рада (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

внесення пропозицій до орієнтовного плану проведення ЦОВВ консультацій з громадськістю

участь у організації та проведенні ЦОВВ консультацій з громадськістю

здійснення громадського контролю за врахуванням ЦОВВ пропозицій громадськості

внесення ЦОВВ пропозицій до проектів нормативно-правових актів, рішень органу, що розробляються

подання ЦОВВ пропозицій щодо удосконалення його діяльності

проведення громадської експертизи діяльності ЦОВВ, проектів нормативно-правових актів, що ним розробляються

узагальнення та подання ЦОВВ інформації про пропозиції громадських організацій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення

організація публічних заходів для обговорення актуальних питань розвитку галузі

інше: _____

3. Які права має громадська рада (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

утворювати постійні та тимчасові робочі органи (правління, секретаріат, комітети, комісії, експертні групи тощо)

залучати до роботи ради працівників ЦОВВ, органів місцевого самоврядування, представників вітчизняних та міжнародних експертних і наукових організацій, підприємств, установ та організацій (за згодою їх керівників), а також окремих фахівців

організувати і проводити семінари, конференції, засідання за круглим столом та інші заходи

отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для забезпечення діяльності ради

отримувати від ЦОВВ проекти нормативно-правових актів з питань, що потребують проведення консультацій з громадськістю

делегувати уповноваженого представника для участі у роботі консультативних, дорадчих та допоміжних органів, що утворюються при органі виконавчої влади у встановленому порядку, а також у засіданнях і нарадах, що проводяться органом

брати в установленому порядку участь у роботі конкурсної комісії для проведення відбору кандидатів на заміщення вакантних посад державних службовців, що виконують функції, пов'язані з регулюванням підприємницької діяльності

брати в установленому порядку участь у проведенні щорічної оцінки і атестації державних службовців центрального, місцевого ЦОВВ

користуватися приміщенням ЦОВВ для проведення засідань громадської ради, розміщення її секретаріату

використовувати бланк зі своїм найменуванням

інше: _____

4. Які права, на Вашу думку, повинна мати громадська рада (*можна обрати кілька варіантів відповіді*):

утворювати постійні та тимчасові робочі органи (правління, секретаріат, комітети, комісії, експертні групи тощо)

залучати до роботи ради працівників ЦОВВ, органів місцевого самоврядування, представників вітчизняних та міжнародних експертних і наукових організацій, підприємств, установ та організацій (за згодою їх керівників), а також окремих фахівців

організувати і проводити семінари, конференції, засідання за круглим столом та інші заходи

отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для забезпечення діяльності ради

отримувати від ЦОВВ проекти нормативно-правових актів з питань, що потребують проведення консультацій з громадськістю

делегувати уповноваженого представника для участі у роботі консультативних, дорадчих та допоміжних органів, що утворюються при органі виконавчої влади у встановленому порядку, а також у засіданнях і нарадах, що проводяться ЦОВВ

брати в установленому порядку участь у роботі конкурсної комісії для проведення відбору кандидатів на заміщення вакантних посад державних службовців, що виконують функції, пов'язані з регулюванням підприємницької діяльності

брати в установленому порядку участь у проведенні щорічної оцінки і атестації державних службовців центрального, місцевого ЦОВВ

користуватися приміщенням ЦОВВ для проведення засідань громадської ради, розміщення її секретаріату

використовувати бланк зі своїм найменуванням

інше: _____

V. Проведення засідань громадської ради

1. Хто, на Вашу думку, повинен ініціювати проведення засідань громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

голова громадської ради

члени громадської ради

ЦОВВ

інше: _____

2. Хто, на Вашу думку, повинен формувати порядок денний засідань громадської ради (можна обрати один варіант відповіді):

голова громадської ради

члени громадської ради

ЦОВВ

інше: _____

3. Чи беруть участь у засіданнях громадської ради представники ЦОВВ:

так

ні

4. Якщо так, то якого рівня (можна обрати кілька варіантів відповіді):

керівник ЦОВВ

заступник керівника ЦОВВ

керівники підрозділів ЦОВВ, компетенції яких стосуються питання, що розглядатимуться під час засідання

працівники підрозділів ЦОВВ, компетенції яких стосуються питання, що розглядатимуться під час засідання

керівник підрозділу ЦОВВ, відповідального за взаємодію з громадськістю

працівник підрозділу ЦОВВ, відповідального за взаємодію з громадськістю

інше: _____

VI. Взаємодія громадської ради з ЦОВВ, розгляд рішень громадської ради

1. Хто в ЦОВВ уповноважений взаємодіяти з громадською радою (можна обрати кілька варіантів відповіді):

керівник ЦОВВ

заступник керівника ЦОВВ

заступники керівника ЦОВВ залежно від предмета взаємодії

керівники підрозділів ЦОВВ залежно від предмета взаємодії

керівник підрозділу ЦОВВ, який відповідає за взаємодію з громадськістю

фахівці підрозділів ЦОВВ залежно від предмета взаємодії

фахівці підрозділу ЦОВВ, які відповідають за взаємодію з громадськістю

2. Чи може громадська рада ініціювати проведення зустрічі (наради) з керівником ЦОВВ:

так

ні

3. Чи розглядає ЦОВВ рішення громадської ради:

так

ні

3.1. Якщо так, то

3.1. У які строки, як правило, ЦОВВ розглядає рішення громадської ради:

3.2. Чи запрошують фахівці ЦОВВ, які розглядають рішення громадської ради, голову (членів) ради для обговорення пропозицій та зауважень ради:

- так
- ні

3.3. Яким чином доводиться до відома громадської ради інформація про результати розгляду ЦОВВ рішень громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- під час зустрічі керівництва ЦОВВ з головою громадської ради
- під час наступного засідання громадської ради
- письмово
- шляхом розміщення на сайті ЦОВВ
- інше: _____

3.4. Чи наводить ЦОВВ в інформації про результати розгляду пропозицій та зауважень громадської ради обґрунтування причин неврахування пропозицій та зауважень ради:

- так
- ні

VII. Матеріально-технічне забезпечення громадської ради

1. Чи надає ЦОВВ приміщення для (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- роботи секретаріату громадської ради
- роботи голови громадської ради
- проведення засідань громадської ради
- інших потреб громадської ради (яких)

2. Чи надає ЦОВВ засоби зв'язку для роботи (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- секретаріату громадської ради
- голови громадської ради

3. Чи надає ЦОВВ можливість громадській раді під час підготовки її засідань користуватись (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- технікою ЦОВВ для друку та копіювання матеріалів
- послугами канцелярії ЦОВВ (відправка, приймання пошти)
- фото-, аудіо-, відеотехнікою ЦОВВ

4. Чи надає ЦОВВ фінансову підтримку громадській раді для (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- проведення її засідань, публічних заходів
- підготовки громадською радою аналітичних матеріалів
- оплати праці залучених експертів
- виготовлення поліграфічної продукції
- інших заходів (яких): _____

5. Які інші матеріально-технічні умови створює ЦОВВ для роботи громадської ради

VIII. Оцінка ефективності роботи громадської ради

1. Чи існує, на Вашу думку, необхідність створювати громадські ради при ЦОВВ:

- так, чому: _____
- ні, чому: _____

2. Як би Ви оцінили рівень ефективності роботи громадської ради за п'ятибальною шкалою (де 1 – найнижчий бал, 5 – найвищий бал) (можна обрати один варіант відповіді):

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

3. Що, на Вашу думку, заважає налагодженню ефективної роботи громадської ради (можна обрати кілька варіантів відповіді):

- недостатнє нормативно-правове регулювання

- незацікавленість у взаємодії з боку керівництва ЦОВВ
- незацікавленість у взаємодії з боку фахівців ЦОВВ
- недостатній контроль за рівнем взаємодії між ЦОВВ та громадською радою з боку Кабінету Міністрів України
- недостатній фаховий рівень пропозицій, які готуються громадською радою
- брак методичного забезпечення роботи ЦОВВ з громадською радою
- інше: _____

4. Як, на Вашу думку, можна удосконалити роботу громадської ради, її взаємодію з ЦОВВ:

_____
(ПІБ інтерв'юєра)

_____
(підпис)

_____
(дата)

До уваги керівників та членів громадських організацій

Шановні друзі!

**На замовлення Секретаріату Кабінету Міністрів України
Українським центром політичного менеджменту за підтримки
Відділу демократії і врядування Місії USAID в Україні,
Молдові та Білорусі та Програми сприяння Парламенту II
Університету штату Огайо проводиться експертне дослідження
діяльності громадських рад при центральних органах
виконавчої влади**

Просимо Вас взяти участь у цьому опитуванні та надіслати
відповіді на електронну адресу: rada@politik.org.ua
ВАША ДУМКА ВАЖЛИВА ДЛЯ НАС!

1. Чи знаєте Ви про існування громадських рад при центральних
органах виконавчої влади:

- так
- ні

2. Якщо так, то:

2.1. Чи достатньо інформації про роботу громадських рад при
органах виконавчої влади Ви отримуєте:

- так
- ні

2.2. Чи вважаєте Ви роботу громадських рад при органах
виконавчої влади ефективним інструментом залучення громадськості
до формування та реалізації державної політики:

- так
- ні

2.3. Чи маєте Ви бажання у майбутньому стати членом громадської
ради при органі виконавчої влади

- так
- ні

2.4. Хто, на Вашу думку, повинен входити до складу громадських рад при органах виконавчої влади:

- представники громадських організацій
- представники професійних спілок
- представники релігійних організацій
- представники благодійних організацій
- представники творчих спілок
- представники організацій роботодавців
- представники органів місцевого самоврядування
- представники засобів масової інформації
- представники центрального органу виконавчої влади, при якому утворена громадська рада
- представники наукових установ
- представники державних підприємств, установ, організацій (юридичні особи публічного права)
- представники недержавних підприємств, установ, організацій (юридичні особи приватного права)
- експерти
- інше: _____

2.5. Якими, на Вашу думку, є шляхи удосконалення роботи громадських рад при органах виконавчої влади:

Таблиця Д_4.1.

Аналіз відповідей представників центральних органів виконавчої влади на запитання "За яким принципом формувалась громадська рада?"*

Назва ЦОВВ	1	2	3	4
1. Міністерство економіки		x		
2. Державний комітет рибного господарства			x	
3. Міністерство праці та соціальної політики		x		
4. Міністерство аграрної політики		x		
5. Адміністрація Державної прикордонної служби		x		
7. Міністерство освіти і науки		x		x
8. Головне контрольно-ревізійне управління		x	x	
9. Міністерство оборони			x	
10. Міністерство з питань житлово-комунального господарства		x		
11. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг		x		
12. Державний комітет у справах ветеранів			x	
13. Міністерство закордонних справ		x		
14. Державний комітет по водному господарству			x	
15. Міністерство палива та енергетики	x	x		
16. Міністерство охорони здоров'я			x	x
17. Міністерство охорони навколишнього природного середовища			x	x
18. Державна служба експортного контролю			x	
19. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку		x		
20. Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту		x		
21. Міністерство промислової політики		x		
22. Антимонопольний комітет України	x	x		
23. Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики		x		
24. Міністерство регіонального розвитку та будівництва		x		
25. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва		x		
26. Державне агентство з інвестицій та розвитку				x
27. Державний комітет з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду			x	
28. Державний комітет із земельних ресурсів		x		
29. Вища атестаційна комісія		x	x	
30. Національна комісія з питань регулювання зв'язку України		x	x	
31. Державний комітет лісового господарства			x	
32. Державний комітет ядерного регулювання		x		
33. Державна митна служба	x		x	

Назва ЦОВВ	1	2	3	4
34. Державний комітет у справах національностей та релігії	x			
35. Міністерство транспорту та зв'язку			x	
36. Міністерство вугільної промисловості		x		
37. Національна комісія регулювання електроенергетики України		x		
38. Державний комітет фінансового моніторингу		x	x	
40. Національне космічне агентство		x	x	
41. Державна податкова адміністрація				x
42. Національне агентство екологічних інвестицій		x		
43. Державний комітет телебачення та радіомовлення		x		x
44. Головне управління державної служби	x			
45. Державний департамент з питань виконання покарань		x		
46. Фонд державного майна		x		
48. Державна служба автомобільних доріг		x		
49. Державний комітет архівів		x		
50. Державна інспекція з контролю якості лікарських засобів		x		

* Примітка:

Цифрами позначені варіанти відповідей:

1. "Склад громадської ради формувало керівництво ЦОВВ, самостійно обираючи членів"

2. "Склад громадської ради формувало керівництво ЦОВВ на підставі поданих громадськими організаціями заявок про бажання увійти до громадської ради"

3. "Склад громадської ради під час спеціальних зборів формували зацікавлені громадські організації самостійно і доводили його до відома керівництва ЦОВВ"

4. Інше

Таблиця Д_4.2.

Аналіз відповідей представників центральних органів виконавчої влади на запитання "Який принцип формування громадської ради, на Вашу думку, був би оптимальним?"*

Назва ЦОВВ	1	2	3	4
1. Міністерство економіки		x		
2. Державний комітет рибного господарства			x	
3. Міністерство праці та соціальної політики			x	x
4. Міністерство аграрної політики		x	x	
5. Адміністрація Державної прикордонної служби		x		
7. Міністерство освіти і науки		x	x	
8. Головне контрольно-ревізійне управління		x	x	
9. Міністерство оборони		x	x	

Назва ЦОВВ	1	2	3	4
10. Міністерство з питань житлово-комунального господарства		x	x	
11. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг			x	
12. Державний комітет у справах ветеранів			x	
13. Міністерство закордонних справ		x		
14. Державний комітет по водному господарству			x	x
15. Міністерство палива та енергетики		x	x	
16. Міністерство охорони здоров'я			x	x
17. Міністерство охорони навколишнього природного середовища			x	x
18. Державна служба експортного контролю			x	
19. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку		x		
20. Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту			x	
21. Міністерство промислової політики		x		
22. Антимонопольний комітет України				x
23. Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики		x		
24. Міністерство регіонального розвитку та будівництва		x		
25. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва		x		
26. Державне агентство з інвестицій та розвитку		x		
27. Державний комітет з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду			x	
28. Державний комітет із земельних ресурсів		x	x	
29. Вища атестаційна комісія		x	x	
30. Національна комісія з питань регулювання зв'язку України			x	
31. Державний комітет лісового господарства			x	
32. Державний комітет ядерного регулювання		x		
33. Державна митна служба			x	
34. Державний комітет у справах національностей та релігії			x	
35. Міністерство транспорту та зв'язку			x	
36. Міністерство вугільної промисловості		x		
37. Національна комісія регулювання електроенергетики України			x	x
38. Державний комітет фінансового моніторингу		x	x	
40. Національне космічне агентство		x	x	
41. Державна податкова адміністрація				x
42. Національне агентство екологічних інвестицій		x		
43. Державний комітет телебачення та радіомовлення		x	x	
44. Головне управління державної служби		x		
45. Державний департамент з питань виконання покарань			x	
46. Фонд державного майна			x	
48. Державна служба автомобільних доріг		x		
49. Державний комітет архівів		x		
50. Державна інспекція з контролю якості лікарських засобів			x	

* Примітка:

Цифрами позначені варіанти відповідей:

1. "Склад громадської ради має формувати керівництво ЦОВВ, самостійно обираючи членів"

2. "Склад громадської ради має формувати керівництво ЦОВВ на підставі поданих громадськими організаціями заявок про бажання увійти до громадської ради"

3. "Склад громадської ради під час спеціальних зборів мають формувати зацікавлені громадські організації самостійно і доводили його до відома керівництва ЦОВВ"

4. Інше

Таблиця Д_4.3.

Аналіз відповідей на запитання:

"Чи існує спеціальний регламент роботи громадської ради?"

Назва ЦОВВ	Так	Ні	Не відповіли
1. Міністерство економіки		x	
2. Державний комітет рибного господарства		x	
3. Міністерство праці та соціальної політики		x	
4. Міністерство аграрної політики			x
5. Адміністрація Державної прикордонної служби		x	
7. Міністерство освіти і науки		x	
8. Головне контрольно-ревізійне управління		x	
9. Міністерство оборони		x	
10. Міністерство з питань житлово-комунального господарства	x		
11. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг	x		
12. Державний комітет у справах ветеранів		x	
13. Міністерство закордонних справ	x		
14. Державний комітет по водному господарству		x	
15. Міністерство палива та енергетики	x		
16. Міністерство охорони здоров'я		x	
17. Міністерство охорони навколишнього природного середовища		x	
18. Державна служба експортного контролю		x	
19. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку			x
20. Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту	x		
21. Міністерство промислової політики		x	
22. Антимонопольний комітет України		x	
23. Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики	x		
24. Міністерство регіонального розвитку та будівництва	x		
25. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва		x	
26. Державне агентство з інвестицій та розвитку		x	

Назва ЦОВВ	Так	Ні	Не відповіли
27. Державний комітет з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду			x
28. Державний комітет із земельних ресурсів		x	
29. Вища атестаційна комісія		x	
30. Національна комісія з питань регулювання зв'язку України	x		
31. Державний комітет лісового господарства		x	
32. Державний комітет ядерного регулювання			x
33. Державна митна служба		x	
34. Державний комітет у справах національностей та релігії		x	
35. Міністерство транспорту та зв'язку			x
36. Міністерство вугільної промисловості		x	
37. Національна комісія регулювання електроенергетики України		x	
38. Державний комітет фінансового моніторингу		x	
40. Національне космічне агентство	x		
41. Державна податкова адміністрація		x	
42. Національне агентство екологічних інвестицій		x	
43. Державний комітет телебачення та радіомовлення	x		
44. Головне управління державної служби	x		
45. Державний департамент з питань виконання покарань			x
46. Фонд державного майна		x	
48. Державна служба автомобільних доріг		x	
49. Державний комітет архівів		x	
50. Державна інспекція з контролю якості лікарських засобів			x

**ПЕРЕЛІК НАКОВИХ ПРАЦЬ З ПРОБЛЕМ РОЗБУДОВИ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

1. Бебик В. Глобальне громадянське суспільство: теорія, методологія, менеджмент / Політичний менеджмент. – 2006. – № 2(17). – С. 140–147.
2. Безверхий, Валентин Борисович. Взаємовідносини між громадянським суспільством і державою в Україні: політологічний аналіз [Текст] : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Безверхий Валентин Борисович ; НАН України, Інститут національних відносин і політології. – К., 1995. – 24 с.
3. Біла С. Політична "матриця" громадянського суспільства / Політичний менеджмент. – 2007. – № 6 (27). – С. 170–173.
4. Білошицький С. Криза довіри громадськості до представницьких політичних інститутів / Політичний менеджмент. – 2009. – № 2 (35). – С. 56–66.
5. Бойчук Микола Андрійович. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова – К., 2006. – 222 арк. – Бібліогр.: арк. 200–222.
6. Бойчук, Микола Андрійович. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії [Текст] / М. А. Бойчук. – К. : Атлант ЮЕМСІ, 2007. – 207 с. – Бібліогр.: с. 194–206.
7. Бортников В. Особливості участі громадян в концептуальних моделях демократії / Політичний менеджмент. – 2007. – № 3 (24). – С. 38–50.
8. Відносини між державою і громадянським суспільством [Текст] : матеріали "круглого столу", 19 листопада 2003 р. / ред. кол. В. Ю. Барков [та ін.] ; Національний ін-т стратегічних досліджень. – К. : [б.в.], 2003. – 114 с.
9. Гев'юк, Андрій Миколайович. Громадянське суспільство [Текст]: навч.-метод. комплекс / А. М. Гев'юк; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2008. – 44 с. – Бібліогр.: в кінці тем.

10. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади в Україні: організація та проведення [Текст] : практ. посіб. / О. В. Літвінов [та ін.]; Дніпропетр. обл. громад. орг. "Дніпропетр. координац.-експерт. центр з питань регуляторної політики". – Д.: Моноліт, 2010. – 180 с. – (Серія "Громадянське суспільство: досвід, професіоналізм, відповідальність"). – Бібліогр.: с. 174–178.

11. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку [Текст] / Ф. М. Рудич [та ін.] ; заг. ред. Ф. М. Рудич; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – К. : Парламентське вид-во, 2006. – 412 с.

12. Громадянське суспільство в Україні [Текст] : аналіт. звіт за результатами загальнонац. опитування недерж. орг. України / підгот. Я. Бачинський [та ін.]; Світовий банк "Міжнародний банк реконструкції та розвитку". – К. : Козаки, 2003. – 64 с.

13. Громадянське суспільство в Україні за доби глобалізації: ціннісно-нормативне та інституційне забезпечення його розбудови [Текст] / О. Білий [та ін.]; відп. ред. А. Єрмоленко; Міжнародний фонд "Відродження", Інститут ліберального суспільства, Інститут філософії ім. Григорія Сковороди НАН України, Українське феноменологічне товариство. – К. : [б.в.], 2007. – 317 с.

14. Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності [Текст] : матеріали міжнар. наук. конф. (7 квітня 2008 р., м. Київ) / ред. О. В. Скрипнюк ; Академія правових наук України. Київський регіональний центр, НДІ приватного права і підприємництва АПрНУ. – К. : НДІ приватного права і підприємництва, 2008. – 323 с.

15. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення [Текст] / В. Ф. Сіренко [та ін.] ; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Логос, 1997. – 12 с.

16. Громадянське суспільство і держава в Україні: проблеми взаємодії [Текст] : матеріали методологічного семінару, м. Київ, 27 січня 2004 р. / упоряд. Є. В. Перегуда ; відп. ред. В. В. Цвєтков, І. О. Кресіна ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. : [б.в.], 2004. – 84 с.

17. Громадянське суспільство і політика органів місцевого самоврядування (проблеми теорії і практики) [Текст] : матеріали наук.-практ. українсько-польської конф., (Львів, 4–5 березня 2002 р.) / відп. ред. Б. Ковальчук ; Добродійний громадський Фонд ім. Князя Осмомисла, Координаційний центр громадської ініціативи (ГрІн). – Л. : Добродійний громадський Фонд ім. Князя Осмомисла : Наукове Товариство ім. Шевченка, 2003. – 416 с.

18. Громадянське суспільство і соціальні перетворення в Україні [Текст] : тези наук. конф. / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Філософський факультет. Кафедра філософії ; ред. А. Ф. Карась. – Л. : [б.в.], 2001. – 126 с.

19. Громадянське суспільство у світовому та українському вимірах [Текст]: матеріали засідання Дискусійного клубу української науково-педагогічної інтелігенції, 22 листопада 2002 року / відп. ред. Н. А. Шип; Українська академія зовнішньої торгівлі. – К. : Видавництво УАЗТ, 2002. – 67 с.

20. Громадянське суспільство як здійснення свободи [Текст] : центрально-східноєвропейський досвід: Зб. наук. пр. / ред. В. П. Мельник [та ін.] ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Філософський ф-т. – Л.: [б.в.], 1999. – 382 с.

21. Громадянське суспільство: історія та сучасність [Текст]. – О.: Юридична література, 2010. – 344 с.

22. Демократичні цінності, громадянське суспільство і держава [Текст] : матеріали XIII Харківських міжнар. Сковородинівських читань, м. Харків, 30 вересня – 1 жовтня 2005 р. / голова ред. кол. О. М. Кривуля ; Харківське міське товариство "Філософська освіта", Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна, Харківський економіко-правовий ун-т, Національний ун-т внутрішніх справ. – Х. : ТОВ "ПРОМЕТЕЙ-ПРЕС", 2005. – 328 с.

23. Дерекко В. Громадянське суспільство як суб'єкт впливу на воєнно-політичні рішення / Політичний менеджмент. – 2009. – № 1 (34). – С. 72–78.

24. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії [Текст]: монографія / І. О. Кресіна [та ін.] ; ред. І. О. Кресіна; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Логос, 2007. – 314 с.

25. Жук С. Мотиви громадської діяльності молоді / Соціальна психологія. – 2008. – № 1 (27). – С. 76–84.

26. Загородній Ю. Дослідження громадянського суспільства: модель нормативних досягнень / Політичний менеджмент. – 2004. – № 3 (6). – С. 10–19.

27. Задоянчук, Олександр Іванович. Громадянське суспільство [Текст] / О. І. Задоянчук ; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Знання, 1999. – 18 с.

28. Кириченко, Сергій Олександрович. Громадянське суспільство і правова держава: поняття та зміст [Текст] / С. О. Кириченко. – К. : Логос, 1999. – 47 с.

29. Ковальчук Тетяна Іванівна. Громадянське суспільство: сутність і тенденції розвитку (порівняльно-правові аспекти): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1995. – 18 с.

30. Корнілов Юрій Петрович. Громадянське суспільство та особистість (соціально-політичний аналіз): Дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького – К., 1998. – 205 арк. – Бібліогр.: арк. 193–205.

31. Кравченко Богдан. Громадянське суспільство. Реформа системи державного управління: можливості та загрози для розвитку громадянського суспільства. Як хорові гуртки та футбольні клуби сприяють ефективному державному врядуванню [Текст] / Б. Кравченко. – К. : [б.в.], 2001. – 28 с. – Бібліогр.: с. 27–28.

32. Кратюк Віталій Володимирович. Громадянське суспільство в Україні: політико-правові аспекти розвитку системи демократичної влади: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.13 / Одеська національна юридична академія. – О., 2001. – 193 арк. – Бібліогр.: арк. 181–193.

33. Кресіна І. До питання про визначення поняття громадянського суспільства і української революції 2004 року / Політичний менеджмент. – 2005. – № 6(15). – С. 3–6.

34. Лойко Л. Типологічне позиціонування національних організацій в інституціональній структурі громадянського суспільства / Політичний менеджмент. – 2005. – № 5(14). – С. 51–60.

35. Мазур О. Інститути громадянського суспільства як чинник модернізації виробничої системи / Політичний менеджмент. – 2006. – № 5 (20). – С. 53–66.

36. Матвійчик Т. Соціально-психологічні аспекти розвитку громадянського суспільства / Соціальна психологія. – 2008. – № 3 (29). – С. 118–122.

37. Михайловська О. Держава і розвиток інститутів громадянського суспільства/ Політичний менеджмент. – 2005. – № 3(12). – С. 108–114.

38. Михайловська О. Інститути громадянського суспільства і формування ідеології модернізації в Україні / Політичний менеджмент. – 2006. – № 3(18). – С. 76–85.

39. Моделі політичної комунікації: політичні партії та громадянське суспільство [Текст] / Ю. Тищенко, П. Байор, М. Товт, С. Горобчишина ; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К.: [Агентство "Україна"], 2010. – 147 с. – 750 прим.

40. Мохнюк, Руслан Степанович. Формування громадянської культури студентів у процесі навчання суспільствознавчих дисциплін [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Мохнюк Руслан Степанович; Ін-т педагогіки НАПН України. – К., 2010. – 20 с.

41. Пасько Ярослав Ігорович. Громадянське суспільство: світоглядні версії та історичне втілення (соціально-філософський аналіз): Дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / НАН України; Інститут філософії ім. Г. Сковороди. – К., 1998. – 180 л. – Бібліогр.: л. 168–180.

42. Пасько Ярослав Ігорович. Соціальна держава і громадянське суспільство: співпраця versus протистояння [Текст] : монографія / Я. І. Пасько. – К. : ПАРАПАН, 2008. – 272 с. – Бібліогр.: с. 257–267.

43. Пашков Андрій Сергійович. Вчення про громадянське суспільство в філософії права Гегеля: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.05 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2007. – 19 с.

44. Пашенко В. Поняття "громадянськості" і теорія громадянського суспільства / Політичний менеджмент. – 2005. – № 2(11). – С. 118–126.

45. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії [Текст] : монографія / А. І. Кудряченко [та ін.] ; заг.

ред. А. І. Кудряченко ; Національний ін-т стратегічних досліджень. – К. : НІСД, 2007. – 395 с. – Бібліогр.: с. 384–393.

46. Правова культура і громадянське суспільство в Україні: стан і перспективи розвитку [Текст] : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 12 жовтня 2007 р. / ред. кол. Ю. П. Битяк [та ін.] ; НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування. Академія правових наук України, Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2007. – 216 с.

47. Рева С. Участь громадськості у процесі формування та реалізації державної політики / Політичний менеджмент. – 2006. – № 5 (20). – С. 67–73.

48. Рожкова Юлія Андріївна. Громадянське суспільство і особистість: форми взаємодії: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2009. – 16 с.

49. Русанду Й. Політична система і громадянське суспільство: консенсус інтересів / Політичний менеджмент. – 2007. – Спецвипуск. – С. 100–108.

50. Сіленко А. Інфокомунікаційні технології та розвиток громадянського суспільства / Політичний менеджмент. – 2004. – № 5(8). – С. 40–55.

51. Скворець Володимир Олексійович. Громадянське суспільство і детермінанти оптимізації його розвитку в Україні: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / Запорізький обласний ін-т післядипломної педагогічної освіти. – Запоріжжя, 2007. – 206 арк. – Бібліогр.: арк. 179–206.

52. Тимченко, Сергій Михайлович. Громадянське суспільство і правова держава в Україні [Текст] / С. М. Тимченко. – Запоріжжя : Запорізький юридичний інститут МВС України, 2002. – 193 с. – Бібліогр.: с. 180–193.

53. Тищенко, Ю. Громадянське суспільство в Україні та "політика ідентичності" [Текст] / Ю. Тищенко, С. Горобчишина. – К. : УНЦПД, 2010. – 76 с.

54. Туленков М. Самоврядні основи організаційної впорядкованості громадянського суспільства / Соціальна психологія. – 2008. – № 5 (31). – С. 81–97.

55. Узун Юлія Вадимівна. Концепт "громадянське суспільство" в історії та теорії політичної думки: Дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 / Одеський національний ун-т ім. І. І. Мечникова – О., 2002. – 206 с.

56. Участь громадськості у формуванні політики: У 2 ч. / упоряд. Г. Усатенко, О. Боронь ; наук. ред. І. Підлуська ; Національний фонд підтримки демократії (США), Фонд "Європа ХХІ". – К. : Фонд "Європа ХХІ", 2004. – (Громадянське суспільство: крок за кроком). Ч. 2. – [Б. м.]: [б.в.], 2004. – 303 с.

57. Цвих Володимир Федорович. Профспілки і громадянське суспільство: особливості парадигми відносин: Дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка – К., 2004. – 455 с.

58. Цокур Є. Етапи становлення громадянського суспільства в Україні в контексті забезпечення легітимності політичної влади / Політичний менеджмент. – 2009. – №3 (36). – С. 129–136.

59. Цокур Є. Роль громадянського суспільства у процесі легітимації політичної влади / Сучасна українська політика 2010. – Вип. 19. – С. 137–144.

60. Черноног, Раїса Андріївна. Держава і громадянське суспільство: соціокультурні аспекти розвитку [Текст] : дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / Черноног Раїса Андріївна; Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2003. – 185 арк. – Арк. 171–185.

61. Чувардинський Олександр Георгійович. Громадянське суспільство в Україні: становлення, функціонування, перспективи розвитку: дис. ... д-ра політ. наук: [23.00.02] / АПН України; Інститут вищої освіти – К., 2008. – 398 арк. – Бібліогр.: арк. 378–398.

62. Шимановський, Марк Мусійович. Формування у старшокласників громадянської позиції засобами суспільствознавчих дисциплін [Текст] : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Шимановський Марк Мусійович; Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2003. – 239 арк. – Арк. 181–209.

63. Щедрова, Галина Петрівна. Громадянське суспільство і соціальна демократична, правова держава: становлення, функції, тенденції розвитку в сучасній Україні [Текст] : автореф. дис. ... д-ра

політ. наук: 23.00.02 / Щедрова Галина Петрівна ; НАН України, Інститут національних відносин і політології. – К., 1996. – 35 с.

64. Якубовський Олексій Петрович. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії [Текст] / О. П. Якубовський, Т. О. Бутирська; Національна академія держ. управління при Президентові України, Одеський регіональний ін-т держ. управління. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2004. – 198 с.: схеми. – Бібліогр.: с. 183–196.

Наукове видання

Влада і суспільство: діалог через громадські ради

Редактор *А. М. Романенко*
Комп'ютерний набір *А. Ю. Полоус*
Комп'ютерна верстка, дизайн і макет обкладинки *Ю. С. Губатенко*

Підписано до друку 12.02.2011 р.	Папір офсетний	Зам. № 0058
Формат 60x84/16	Друк офсетний	Наклад 1000 пр.
Умов. друк. арк. 8,60	Гарнітура Times	

Видавець – Паливода Алла Володимирівна
03110, м. Київ, вул. О. Пироговського 19, корпус 4; тел./факс: 275-06-13
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
(серія ДК № 283 від 18.12.2000 р.)

Віддруковано в друкарні СПД ПАЛИВОДА А. В.
м. Київ, вул. Пироговського 19, корпус 4